

వీరసేనుడు

(జితేంద్రో)

ప్రకాశకులు :

సుందరరాం అండ్ సన్స్

ఎడ్యుకేషనల్ పబ్లిషర్స్

తెనాలి.

వలయువారు! —

చావలి లక్ష్మీనారాయణ ఐ. ఏ, బి. ఇ.సి.,

పొన్నూరు, [గుంటూరు జిల్లా]

వీర సేనుడు

(ఒక కథ)

రచయిత :

విద్వాన్: చావలి లక్ష్మీనారాయణ బి. ఏ., బి. ఇడి.,

వెల: 1 4 0.

సర్వహక్కులు }
గ్రంథకర్తచి }
}

కాపీరైట్
రిజిస్టరు
అండ్

గ్రంథకర్త అనుమతిలేనిచే
ఎట్టి ప్రదర్శనములు జరుపరాదు.

ప్రతులు

1000

1949

బాగాయన ప్రెస్, నిజాబాదు.

తొలిపలుకు

ఇది 'షేక్స్పియర్' వ్రాసిన "ఒథెల్లో" అను అంగ్ల నాటకమునకు అనువాదము. పాత్రలు, స్థలములు దేశీయులుగా మార్పబడినవి. మతాచార సందర్భములలో జాతీయముగా స్వతంత్రరచనలు చేయబడినవి. అట్టివి కొన్నియే.

కథ:— ధాన్యకటక ప్రభువునొద్ద, కృష్ణరాజు మంత్రిగను, వీర సేనుడు సేనానిగను ఉండిరి. సేనానికి క్రింది ఉద్యోగికి దండనాధుడు. దండనాధునిపదవి ఒకటి కాలీవచ్చెను. సేనానికి కార్యదర్శియగు మేధావి అనువాడు ఆ పదవికి యత్నించెను. కాని, వీరసేనుడు ఆ పదవిని సత్యకు డనువానికిచ్చెను. అందుచే వీరసేనునిపై మేధావి పగబట్టియుండినను.

సౌందర్యవతియగు, మంత్రిపుత్రిక పద్మాదేవి, నల్లనివాడైనను సేనానిని, తండ్రికి తెలియకుండ వరించెను. సఖేశము అనువాడు, అమెనదివఱకే మోపించెను. సంబంధము కుమరుని మొదటను, తా ర్చె ద న ని పద్మావివాహసంతరమునను, సఖేశమును ఊరించి. మేధావి వానివద్ద లంచములు గొట్టెను. సత్యకునిచే మేధావి ఒకరాత్రి త్రాగించెను. సత్యకునికెల్ల నుల్లంఘింపుమని సఖేశమును పంపెను. వారు కొట్టుకొనునపుడు సత్యకుడు త్రాగినాడని ఋజువుచేసి, మేధావి వానిని ఉద్యోగమునుండి ఊడబెట్టి కించెను. తిరిగి ఆ పదవినిపొందుటకు పద్మాదేవిని ఆశ్రయింపుమని సత్యకు నకు జెప్పెను. అతడామె నాశ్రయించునపుడు, వీరసేనునకుజూపి, వారిద్దరకు, సంబంధమున్నదని వీరసేనునకు జెప్పెను. తనభార్యయగు నీలాంబిచే సేనాని చేతి రుమాలును మేధావి తెప్పించి, అది సత్యకునకు దొరకునట్లు చేసి, అది వానిచేతిలోనుండగా వీరసేనునకుజూపెను. వీరసేనుడు ఇదిసమ్మి తనభార్యను చంపెను. నీలాంబి యధార్థము బయటపెట్టినప్పుడు వీరసేనుడు బాడుచుకొని చచ్చెను.

ప్రధాన పాత్రలు

1. ధాన్యకటకపురాజు Duke of Venice
2. కృష్ణరాజు (మంత్రి) Brabantio
3. సౌవర్ణికృష్ణరాజుతమ్ముడు Gratiano
4. విజయమూర్తి Kinsman to Brabantio
5. పీఠసేనుడు-సేనారి-పాండుడు Othello-, a Moor
6. సత్యకుడు-
సేనానికిదండనాథుడు Cassio-, lieutenant
7. మేధావి-సేనానికి మహా
మాత్రుడు-(కార్యకహాయుడు) Iago-his Ancient
8. నరేశము-ఒకపౌరుడు Roderigo-a Venetian Gentleman
9. రామరాయలు-
సుమేత్రాపాలకుడు Montano, Governor of Cyprus
10. పద్మాదేవి-కృష్ణరాజపుత్రిక- Desdemona, daughter of Brabantio and wife to Othello
11. నీలాంబరి-మేధావిభార్య- Emilia, wife to Iago
12. నాగమణి-
సత్యకుని ఉంపుడుగత్తె Bianca, Mistress to Cassio

రంగమణి:—

1. ధాన్యకటకము Venice
2. సుమేత్రా రేవుపట్టణము A seaport in Cyprus

వీరసేనుడు

[ప్రథమాంకము]

ఒకటవరంగము

ధాన్యకటకపువీధి

అర్ధరాత్రము

ప్రవేశము మేధావీ, నకేతులు.

నకే:- సరేలే, సరేలే! ఇక చెప్పకు—నాసామ్ము నీబాబుది వలె వాడుకొనికూడ, నీవు, మేధావీ! ఇది ఎరుగనట్లు దాచి యుంచితివే!— ఎంత మిత్రద్రోహము!

మే:- అబ్బబ్బ! నామాటే జొరనీయవు. దైవసాక్షిగ, అట్టిది కలలోనైనను ఊహించినచో, నోరికివచ్చినట్టు తీట్టు.

నకే:- అతడన్న బాత్తుగ గిట్టదంటివే?

మే:- కానిచో నన్ను ఛీయనుము. ఈ పురప్రముఖులు ముగ్గురు నన్ను తన దండనాధునిజేయుమని సలాములుగొట్టిరి. అంతరాత్మసాక్షిగ నా విలువ నాకే తెలియును. అంతకు తక్కువ పదవి మనకు తగదు. కాని తన పదవికి మురిసికొనుటతో ఇంకొకటి చెవిబెట్టని ఆ చెడిబ్రతికిన గరువబోతు, యుద్ధపరిభాషతో గోరంతలు కొండంతలుగా డంబములుగొట్టి వారికి సున్నజుట్టెను. నాయుద్యోగి నెన్నడో నియమించితినిని యట అతని సమాధానము. 'ఎవరందువేమో!' సౌరాష్ట్రుడగు

ఒక సత్యక మహాశయుడు. గణితశాస్త్రమున మాత్రము పెద్ద చేయి. పెండ్లి అక్కరలేని రసికుడు. క్రియకుగాని వాగుడే వాని కున్న కౌర్యము. అట్టివానికి మహాపదవి. ఇక తన కనులగట్టి నల్లు సుమెత్రాది వివిధ ప్రదేశములలో అపారవీర్యము జూపిన నాకు ఈచవట వెనుక బిదిగిల్చా? ఈ అబోజిగుడు తరుణములో అతనికి దండనాధుడును, - దైవమే పాలించుగాక, - నేను, ఆ పాండ్యప్రభునకు మహామాత్రుడనా?

సతే:- వానిని నజ్జీనను పాపములేదు.

మే:- ఎందుకు? ఆపద్ధతికి తిరుగేలేదు. అదే సేవా వృత్తిలోని పెద్దరొగము. పదవిలోనివృద్ధి, అండచేతను ప్రేమ చేతనేగాని వసుప్రకారము రావలెనన్న పాత ఫక్కినిమాత్రము కాదు. ఇదిగో అసలు నాకు పాండుని ప్రేమింపవలసిన బాధ్యత ఏమున్నదో నీవే చూచుకో.

సతే:- అయితే అతనివెంటరాను.

మే:- అదే పనికిరాదు. నేనుపోవుటగూడ, వానితో నాపనులు కావలసి. అండఱకు పదవు లెచటినుండి వచ్చును? వచ్చినవారికిమాత్రము సరియగు గౌరవము గలదా? ఒక్కటి విను-

తే|| గ్రామమాత్రమ్మునకె చాకి గాడిదవలె
శక్తిమించిన తుచ్చదాస్యమ్ము బ్రయత
సలుప, ముదిసిననాడు విశ్వాసమెల్ల
తలగి గెంటరె నిక్కంపు దానజనుల.

అట్టి యదార్థపు దేబెలను నఱికినను పాపములేదు. మఱొకతెగ వారు స్వామిభక్తి బడలంతయు బూసికొని మనోవృత్తులు స్వార్థముననే నిలిపి దొరలకు సక్కవినయములను జూపుచు వారివలన పుంజుబాటి తెక్కలు వచ్చినమీద పోషకులను మరచు కోకిల లగుదురు. వీరికే బుద్ధిఅనునది కద్దు. వింటివా మిత్రమా!- అట్టివారిలో మేటినని గ్రుద్దిచెప్పుచున్నాను. పాండు నాశ్రయించుటనగా నన్నాశ్రయించుకొనుటే. అది ప్రేమతో కాదనుటకు దైవమే సాక్షి. అట్లగపడుచు నా ప్రత్యేకాశయము కొఱకు. నాపైచర్యలనుబట్టి, నామనస్వరూపముగోచరించునట్లు ప్రవర్తించినా, నాహృదయమును కాకులకు దొండపండును చేసినట్లే. ఇంతెందుకు ? ఈ కనిపించునేను నేనుగాను.

సతే:- అతనిపని నెగ్గినచో ఆ మొద్దు పెదవులకెంత అదృష్టము ?

మే:- దానితండ్రిని కేకలుబెట్టిలేపు. వానిని వీధిలో బెట్టి దానివారిని రేకొట్టు; పాండుడెట్టి ఆనందాబ్ధిలోనున్నను అందు విషముపుట్టించి వానిచావునకు తెచ్చిపెట్టు.

సతే:- ఇదే దాని తండ్రి యిల్లు. కేకలు బెట్టుదునా ?

మే:- నిశాప్రమత్తతచే నగరము తగులబడుచుండ ఉలికి పడిచూచి చేయు భీకర గద్గదరోదన స్వరముతోవలె బెట్టుము.

సతే:- హో ప్రభూ ! రాజా ! ఎవరో !

మే:- దొంగలు దొంగలు- బాబోదొంగలు- మీ ఇల్లు- పుత్రిక-సంచులు-హోదొంగలు. దొంగలు !

పై కిటికీపద్ద ప్రవేశము కృష్ణరాజు.

కృష్ణ:- ఎందుకీ బొబ్బలు ? ఏమిటక్కడ ?

నట:- అర్య ! మీవారందరింటిలో నున్నారా ?

మే:- మీ తలుపులు వేసియే యున్నవా ?

కృష్ణ:- ఎందుకని ? ఏమిప్రశ్నలు ?

మే:- కాదుబాబూ ! మీకొంప దోచిరి. దుస్తుల దగుల్చుకొనుడు, ప్రభూ ! అందఱను గంటకొట్టి తేవుడు. విన్నచో మీగుండె బ్రద్దలగును. మీ ఆత్మలో సగమెగిరిపోయి నది. బయలుదేరవలె ముందు !

కృష్ణ:- నీకు మతిపోయినదా ఏమి ?

నట:- దేవర నాకంతధ్వనిని గుర్తించిరా ?

కృష్ణ:- లేదు-ఎవరవు ?

నట:- నట-,

కృష్ణ:- వెళ్ళు ముందు. నాగడవ త్రొక్కవద్దని బుద్ధి జెప్పలేదా నీకు ? స్పష్టముగా 'దెలిపితినిగానా నాపుత్రిక నీకు గాదని? ఇప్పుడు తప్పత్రాగి దౌర్జన్యముతో అల్లరి చేయ వచ్చితివిరా ?

నట:- కాదు. కాదు. వినుడు.

కృష్ణ:- జాగ్రత ! నేనెవరనో తెలియునా ?

నట:- ప్రభూ ! నిదానింపుడు.

కృష్ణ:- ఏమిటి? దోపిడనియా? అడివిలో దిక్కులేని ఒంటరిగుడిసెగాదు నాయిల్లు.

నట:- ఆర్యమహాశయ! నిర్మలమగు వినయబుద్ధితో వచ్చితిని.

మే:- విరోధి చెప్పినాడుగావున దేవుని పూజింపగూడ గ్రనువారిలో నొకడవు.

కృష్ణ:- నీవొక తుచ్ఛుడవు.

మే:- మీరే మహామాంత్రికుల.

కృష్ణ:- ఆ? నిన్నెరుగుదునురా నటేశ!

నట:- ఆర్య! దేనికైనను బద్ధుడనే. కాని, మీ కుమారీమణి దిక్కులేని ఈ అర్ధరాత్రమున డబ్బుకు తెక్కలమ్ముకొను దేశదిమ్మరి, యావలమారి, అగు పాండున్యకై మురిసి లేచిపోవుట తమరెఱిగి తమయిష్టమువిూదనే జరిగినచో, కొంతవరకట్లే తోచుచున్నది, మీయెడతెగించి పెంకెగా మహాపరాధము చేసినవాడనే. కాని మీకీగొడవయే తెలియనిచో, మీ నిష్కారణ నిందకు పాలైతిని నా అంతరాత్మ ఖోభిల్లుచున్నది. మీఅంతవాఁతితో ఇట్టి విషయములో అవి వేకముగ పరాచకము లాడుదునని ఎన్నడు తలపకుడు. కాని మఱల చెప్పుచున్నాను. మీపుత్రి మీసమ్మతిన కాకుండినచో- తన మాన, ప్రాణ, వయో రూపములు, నిముసముగూడ నిలుకు లేని పరాయి తిరుగుబోతునకు అర్పించి మిమ్ము కడుహేయముగ ధిక్కరించినది. కాని ఒక్కటే శపథము. ఇప్పుడు మీ

దేవి మీసాధమందేఉండి నేను మిమ్మిట్లూరక ఉడికించినచో ఎట్టి తీవ్రశిక్షలకై నను బాధ్యుడనే.

కృష్ణ:- ఎవడురా ! దీపములు. నాకొకటి. మనవానిని లేపుడు. వచ్చిన కలకిది సరిపోయినది. దీపము ! దీపము !

(పైన నిష్క్రమణము)

మే:- సెలవు. ఇక నీదగ్గర నుండగూడదు. పాండునకు వ్యతిరేకముగ బయటపడుట-ఇంకను మనలినచో పడితీరెదను- నాస్థానమునకును మర్యాదకును మంచిదికాదు. ఏమందువా ? తన కార్యనిర్వహణమునకు అంతటి సమర్థుడగు యోధుడు మఱొకడు లేకుండుటచే, ప్రస్తుత సుమేత్రాయుద్ధముల కతనినే శంపవలెగాన, ఈతప్పిద మెంతదైనను ప్రభుత్వమతనిని మందలించునేగాని తొలగించిమాత్రము సుఖపడనేరదని నాకు గట్టిగ తెలియును. ఇట్టివానిలో, విషనర్పమువలె అతడు నాకు గిట్టకున్నను నాప్రస్తుతస్థితినిబట్టి నామమాత్రమునకైనను ఆగొడుగునేపట్టి ఆపాటనే పాడవలె. కృష్ణరాజు నాకంఠమునీదనుకొన్నాడు. పాండునవశ్యము కనుగొన వీలగునట్లు ఆ కోపపు వెతకులాటను ఆయుధశాలవంకకునడపు. అచట పాండునతో నుండును సెలవు.

(నిష్క్రమణము)

ప్రకృతము కరదీపికతో కృష్ణరాజు.

కృష్ణ:- హా ఎంత ఘోరము-పోయినదిగా ? ఎంతలోమారి నది నాగతి ? అయితే ఎచటచూచితివి నశేశ ? హా నిర్భాగ్య

రాల! పాండ్యతో ననియెనా నీచెప్పునది? ఇక తండ్రినని ప్రపంచమున నెవడుచెప్పుకొనును? దేవియే అని నీకెట్లునమ్మకము? చిత్రముగ మోసగించిన దే! ఏమైనా అన్నదానీతో? ఇంకను దీపములు? మనవారినిలేపుడు. వారి వివాహములై యుండుననియే అనుకొందువా?

నట:- ఆ-ఈపాటి కై యుండుననియే నాయూహ.

కృష్ణ:- హా-దైవమా! బయటికెట్లుపోయెదనోగదా! నారక్తమాంసములే నాకెదురుతిరుగుట? తండ్రిలారా? ఇక నుండి మాపుత్రికల పైచర్యలబట్టి, బుద్ధులను నమ్మకుడు. కన్యల యశావననంపదను కళింకపటచు నైంద్రజాలములుండవా నటేశ? అట్టిపున్నట్లు జరిగినట్లు ఎచటను వినలేదా?

నట:- యధార్థముగా ప్రభూ. ఎన్నోచోట్ల.

కృష్ణ:- నాతమ్ముని బిలుపుడు-నీకై నను జాగుండెడిది నటేశ! అయితే వారినందఱు నెచట పట్టనచ్చునో ఆచూకి తీయగలవా?

నట:- తమరు దయచేసి తగినంత స్తోమతుతో రావలెనేగాని వారిని పట్టనచ్చుననియే నాద్వైర్యము.

కృష్ణ:- జాగునేయక ముందునడువు. ఇంటింటను పిలుతును. నామాటకు కాదనరు. ఆయుధములు! ఎవరక్కడ? కానలివారలలేవును. పద మిత్రమా? నీకష్టముంచుకొను.

[నిష్క్రమణము]

వీర సేనుడు .

అంకము 1. రంగము 2.

మఱొకపీఠి.

[ప్రవేశము, కరదీపికలతో మేధావి, వీర సేనుడు, పరిచారకులు—

మే:-

అ|| వృత్తి భగ్గుమనునరించి యెందఱనైన
యౌధమందజంపు టొప్పుగాని
కృత్రిమంపు హత్య, కేవలపాపము
టుచు నాదు నిశ్చయమ్ముదేవ !

చాలసారు లా రాజును ఈ చిఱువొక్కన పొడువబోయికూడ
ఫీయని విరమించితి.

వీర:- మంచిపనిచేసితివి.

మే:- కాదు—చీమునెత్తురులు చంపుకొన్న జడభరతు
డనుగాను గనుక, ఆతడు తమనఁగూర్చిప్రేలిన సిందాగర్భము
లను కడుప్రయానముపై సహింపగల్గితిని. కాని ఒకటి అడుగు
చుండిని. వెంటనే అయినదా మీవివాహము? ఆమహామహు
నకు జనానురాగముమెండు. మీదుమిక్కిలి ప్రభునకంటెగూడ
గాటుగల పలుకుబడి గలదు. ఇంతవరకు శాసనముకాని విడా
కులచట్టమును ఈ చాణుక్యుడు శాసనముచేయించి మీవివాహ
చ్ఛేదమునుకూడ చేయింపగలడు. లేదా—, తన కసినిజూపుటకు
వీలై నంతవరకు చట్టమును సర్వశక్తుల మీపై ప్రయోగించితీరును.

వీర:- వాని అక్కసునంతను జూపనిమ్ము. నేజేసిన
సేవయే వానిమొఱకు వాగ్బంధముచేయును. అవసరమునకు

పొగడుకొనుట దోషముకాదుగనుక, మేధావీ!—నేను రాజ వంశములోనే పుట్టి పెరిగితినినియు, గర్వింపదగు నీ యవృష్టము నాకు లభించుటకుమూలము తామేనని నా ఉత్తమగుణములే చాటుచున్నవనియు, చెప్పకొనవలసియుండును—

ఉ॥ దేవిని ప్రాణతుల్యగ నతీతగగూడ దలంతున్న, నై
రావత వాహుభోగము కరమ్మునబెట్టినగూడ, నేను, నా
స్థావరమే యెరుంగ కనిశమ్మును స్వేచ్ఛజరించు జీవితం
బావరణానిబద్ధ మెప్పుడైన నొనర్చియెయుండనో సఖా.

అటు చూడు! వెలుతురగ పడుచున్నది దూరమున—

మే:- వారా? మండిపడు తండ్రియు వానిమిత్రులును—
మీరు లోనికేగుటమంచిది—

వీర:- పోను. నానుగుణములే నన్ను శుద్ధముగ ప్రద
ర్శింపవలె. వారేనా?

మే:- కానట్లున్నది.

ప్రవేశము, కరదీపికలతో సత్యకుడును ఆధికారులు.

వీర:- నా దండనాధుడును రాజభటులును!— నమస్తే!
సత్యక! విశేషమేమి?

సత్య:- ప్రభువు మిమ్ముభినందించి సేనానీ! తత్క్షణమే
ఈ యున్నట్లుగావచ్చి తన్ను దర్శింపగోరుచున్నాడు.

వీర:- ఎందుకో?

వీరసేనుడు.

సత్య:- ఏదో నుమెత్రానుండి అని తోచుచున్నది. అది మహావశ్యక కార్యము. నౌకాధికారు లొకరివెంట నొకరిగా పదుగుర వార్తాహరులను తరిమిరి. సభ్యులు పెక్కురు మేల్కొనిరి-పరిషత్తు సమావేశమగుచున్నది. మిమ్ము వెంటనే పిలిచిరి. ఒనగో లేనందున ప్రభువుమీకై పురమంతయుగాలింప మూడుజట్లుగా పెక్కలై చారులనంపెను.

వీర:- నేను మీకే అగపడుట అదృష్టము. లోనికేగి ఒకేమాట చెప్పివత్తును- (పోవును)

సత్య:- లోన వీనికేమిపని మేధావీ!

మే:-

తే|| నేటి రేయిన నొకవజ్రపేటి పడియె
నతని బారిని న్యాయ సమ్మతమటంచు
నది నిరూపితమనెడ నధికవైభ
వాత్తుడగు నెప్పటికిగాగ నాతడిపుడె.

సత్య:- నాకర్థ మగుటలేదు.

మే:- అతడు వివాహమాడెను.

సత్య:- ఎవరిని?

మే:- ఎవరినా? (ప్ర)వేశము వీరసేనుడు గండు నేనాన పోదమా?

వీర:- ఇక మీఅధీనము.

సత్య:- మఱొకడండు మిమ్ము వెదుకవచ్చుచున్నది.

మే:- కృష్ణరాజు ఆవచ్చునది. జాగ్రత్తగా నుండుడు నేనానీ ! ద్రోహబుద్ధితో వచ్చుచున్నాడు.

ప్రవేశము ఆయుధములు, కరదీపికలతో కృష్ణరాజు, సశేషము, అధికారులు.

వీర:- హా ! నిలువుడక్కడ.

సశే:- దేవా ! వాడే పాండుడు.

కృష్ణ:- పట్టుడు దొంగను. (అందరు కత్తులు దూయుదురు).

మే:- అరే సశేష ! నీకు నేనుంటినిరా—

వీర:- మీమెఱుగుకత్తులు ముడిచిపెట్టుడు. అవి మంచున త్రుప్పుపట్టును. ఆర్యమహాశయ ! తమ రాయుధములచేకంటె వయసుచే ఎక్కువ గౌరవ మొండగలరు.

కృష్ణ:- ఓరీ తుచ్చపుదొంగ ! ఎచటదాచితివిరా నా పుత్రిని ? నీవు చెడ్డదిగాక దానినికూడ ఎంతచేసితివిరా ? నాకుజూడ నేవశీకరణముననో కట్టుబడనిచో మృదుల స్వభావ, చక్కనిచుక్క అగు నాముద్దులతల్లి మాజాతి ఆ గరభి శ్రీమంతలుగ సుందమూర్తుల నెందరనో తృణీకరించినదానికీ విరుద్ధముగ-అందరునవ్వునట్లు-తన రక్షకస్థానమునుండి ఈస్లని పరాయిపిశాచమునొద్దకు ఆనందించుటకుగాక-ఉలికిపడుటకు పరుగెత్తునా ? తుచ్చమంత్ర ప్రయోగముచే, మతులను భ్రమ పెట్టు మందుమాకులచే, దాని నవయావనము కళంకపరచితి

వని తోచినంతనే ఒడలు ఝల్లుమనదేమో లోకమే నిర్ణయింపవలె. ఇది ప్రభుత్వమునెదుట బెట్టెద. ఇట్టి ఇంద్రజాలముచే ఇంకను ఎమిచేయదువో అని గుండెలవియుచున్నవి. వానిని బంధించుడు. ఎదిర్చినచో చావమోదిదంచుడు.

పీఠ:- నాఆధీనులగువారును ఇతరులునుకూడ చేతులు కట్టుకొనుడు. ఇప్పుడీరంగమున వంతునాదియే అగుచో ఒక రందింపనే అక్కరలేదు. మీ అభియోగమునకు సమాధాన మిచ్చుటకు నేనెక్కడకు రావలెనని ఆర్య ?

కృష్ణ:- చెరసాలకు- సకాలమున సమాధానమిచ్చుటకు న్యాయస్థానము నిన్ను పిలుచువరకు-

పీఠ:- పోనిండు- నేను మీకు విధేయతచూపిన నేమగును ? ఇప్పటి అవసరమునుబట్టి నన్ను వెంటనే తెప్పించుటకు తన భటుల నిచటికేపంపిన ప్రభుడు, నేనుకట్టువడినచో సంతసించునా ?

ఆధి:- నిజమే ఆర్య !- ప్రభువు కొలువుదీరి - నాకు బాగుగ తెలియును-తమకై పంపియుండిరి.

కృష్ణ:- ఎట్లు ? ప్రభువు సభలో ? ఈ ఆర్థరాత్రమున ?- వానిని పట్టుకొనిరండు-ఇది సామాన్యవిషయముగాదు-స్వయముగా ప్రభునైనను, లేదా-సభ్యసోదరులలో ఒకడైనను ఈ అవమానము తనదిగా భావింపకపోడు. ఇట్టి దుండగములు

ప్ర ధ మ ం క ము .

నిరాటంకముగా జెల్లనిచ్చినచో అడవిబానిసలు మనకు రాజ నీతిజ్ఞులు కావలసినదే—

(పో దు రు)

రంచము కై,

సభాభవనము.

ప్రభువు గభ్యలు బల్లవద్ద ఆసీనులు. అధికారులు నిలుతురు.

ప్రభు:- ఈ వచ్చినవార్త లొకటొకటికి సంబంధము లేక పాటింప వీలుగాకున్నవి. నా ఉత్తరములో నూటపడు నొకలనియు మన మిత్రునికి వచ్చినజాబులో నూటనలుబది యనియు నున్నది.

రెం. స:- ఎట్లయినను ఉజ్జాయిించి చెప్పువానిలో ఇట్టి భేదములు సాధారణములేగనుక అన్నియు నొకే లెక్కలో పడ కున్నను, ఇప్పుడొక సయాము నొకాదళము సుమెత్రాపంకకు నడచుచున్నట్లుమాత్రము అన్నియు నొప్పుకొనుచునేయున్నవి.

నావి:- (తెరలో) ఓ ! ఎవరుప్రభూ—

అధి:- నొకలునుండి ఒక వార్తాహరుడు

ప్రవేశము. నావికుడు.

ప్రభు:- ఏమి ఇప్పటి అగత్యము ?

నావి:- సయామునుండి శత్రుసన్నాహము సింహళము పంకకేగుచున్నది. తమకిది మవవిజేయ బంపిరి.

ప్రభు:- ఏమీ విరుద్ధము ?

మె. స:- ఎన్నివిధముల జూచినను ఇది కేవలమసంభవము. మనదృష్టి మరొకవైపునకు మరల్చుట కిదియొకయెత్తు. మనదేశమునకుదాపై, ప్రాకారాది బలసామగ్రిలో మేటిఅగు సింహాశముకన్న శక్తిలో తక్కువై మనకు దూరమున నుండుటలో సుమెత్రానే శత్రువులు తేలికసమస్యగా పరిగణింతురు- తక్కువ కృషితోవచ్చు ఎక్కువలాభమును వదలి నిష్ప్రయోజనమగు దానికి తెగించుసంతటి మతిమాలిన వారని మనము వైరుల నెంచగూడదు.

ప్ర:- ఔను-ఎంతయోచించినను సింహాశమునకుపోవుట అసంభవము.

అధి:- ఇంకను క్రొత్తలు వచ్చుచున్నవే !

ప్రవేశము-వార్తాహరుడు.

వార్తా:- సింహాశమునకు తగిన సన్నాహముతో నడుచు వైరిని మఱొకనాకాదశము కలిసినది.

మె. స:- ఎన్నియుండు ననుకొందువు ?

వార్తా:- ఘమారు ముప్పదియుండవచ్చును. కాని వారిపుడు తమనడకమార్చి, స్పష్టముగ సుమెత్రావంకకే పోవుచుండిరి. విశ్వానపాత్రుడగు మీసేవకుడు, రామరాయలు, వెంటనే అదనపు దళములను పంపగోరుచున్నాడు.

ప్రభు:- అట్లయిన నిదేనిజము. సుమెత్రావంకకే-

మొ. స:- శృష్ణరాజును, శౌర్యధనుడు వీరసేనుడును, వచ్చుచున్నారు.

(ప్రవేశము. వీరసేనుడు. మేధావి, నటేశము, అధికారులు.)

ప్రభు:- వీరసేన! మననైరులగు సయామియులతో పోరుటకు నిన్నిపుడే పంపవలసి వచ్చినది. (శృష్ణరాజుతో) మిమ్ముచూడనైతి ఆర్య! దయచేయుడు. ఈ రాత్రిమాకు మీమంత్ర సహాయములు లోపించినవి.

కృష్ణ:- నాకు మీవియు సంజీవదేవా! నన్నుక్షమింపుడు. నా అధికారబాధ్యతలుగాని ఇప్పటి ఆవశ్యకములుగాని నన్ను మెల్కొలుపలేదు. నా యీ అనన్యదుఃఖము వేలవతీక్రమించి భరింపరానిదై ఇతర తాపముల మ్రింగికూడ ఇట్లే ఉండుటచే ఇప్పటి సామాన్యచింత నన్నంతగ బాధింపుటలేదు.

ప్రభు:- ఎందుకు? ఏమిసంగతి?

కృష్ణ:- నాపుత్రిక-ఏమున్నది? నాపుత్రిక.

అందరు:- చచ్చెనా?

కృష్ణ:- ఆ. నాకుమాత్రము-బై రాగులవద్దనుండి తెచ్చిన ఏ మచ్చుచుందులచేతనో, ఏ వాళ్లచేతనో, నా బంగారుతల్లి; నావద్దనుండి హరింపబడి మలినపఱుపబడి సింద్యముచేయబడినది. గుడ్డిదియు, జడమతియుగాని ప్రకృతి ఏ సశీకరణమునులేక ఇట్టి నై చ్యమున కొడిగట్టుట అసంభవము.

ప్రభు:- ఈ దుర్మార్గములో నున్నవాడెవడై ననుసరే-
మా పుత్రుడే కానిమ్ము-మీ పుత్రికకు స్వస్థచిత్తమును, మీకు
మీ పుత్రికను, లేకుండచేసి, మీకుబద్ధుడై నిలచినచో, ప్రచండ
శిక్షాస్మృతిని మీరే అన్వయించి విధింతురుగాక.

కృష్ణ:- దేవర యనుగ్రహముచేతయు కృతజ్ఞుడను.తమ
ప్రత్యేకపు టుత్తరువుపై ఇచటికి తేబడిన పాండు్యుడిదుగో
ఇతడే-

అంద:- ఎంతపని !

ప్రభు:- (వీరసేనునితో) దీనికిగా ఏమందువు ?

కృష్ణ:- ఏమున్నది ? జరిగిన దిది-

వీర:- ఉదారమహాశయులార ! ఈవృద్ధుని పుత్రికను
గాంధర్వవివాహమున జేకొన్నమాటనిజమే-ఇదేకదా నామహా
పరాధము ? కాని, దేవ !

ఉ|| చిన్నతనాననుండి గడచెన్ రణమందె దినాలునాకు; గా
నన్నరపాలహాళి ! ప్రధనక్షీతి యోగ్యశ్రవః కఠోరభా
షన్నుడు వంగనేరిచి వికాలజగంబున నొండుపల్క లే
కున్న మదీయజిహ్వా సమయోచిత వాదముసేయజాలునే.

అయినను తమ సెలవయినచో సుస్పృహమును అవి కల్పితమును
అగు నా ప్రేమాక్రమమును, సర్వము విన్నవించెద. ఏ వేరుల,
మంత్రముల, టక్కుల, చేత-అట్లని మోపబడితినిగనుక-, ఆతని
పుత్రిని పొందితినిో విశదమగున్తు.

కృష్ణ:- ఎన్నడు సాహసమెటుగదు-తన స్వల్పములకు గూడ తానేకంపించు సహజభీరువు-అట్టినాతల్లి-, స్వభావమున, వయసున, దేశమున, గౌరవమున, ఒకటనేల ? అన్నిట-, విరుద్ధమై చూచుటకుగూడ భయముపుట్టెడు, వీనిజూచియూ వరించుట ? ప్రకృతి విరుద్ధముగ అట్టి అభముశుభమునెరుగనిజేల ఇంతకు తెగించెననుట కేవల వక్రాలోచన. ఈ కుతంత్రములు కనుగొనుటకు మంచి సూక్ష్మబుద్ధికావలె - కాన మఱల నొక్కిచెప్పుచున్నాను!-శరీరముపై బలవత్తరముగ పని చేయగల ఏ మందులో, -లేక ఇట్టి పర్యవసాసముగల ఏ వశీకరణ మూలికలో, ఆతడు దానిపై ప్రయోగించియుండవలె

ప్రభు:- ఇంతకుమించి ప్రబల ప్రత్యక్ష నిదర్శనములు ఏమియు లేనిచో అతనికి వ్యతిరేకముగా ఈకనిపించు దుర్బల కారణములు, ఈ నిరాధారపుటైయుండుటలు, వీనినేరమును రూపింపజాలవు.

మొ. స:- కాని వీరనేన ! ఒకటిచెప్ప- బలప్రయోగమునగాని, ప్రచ్ఛన్నోపాయమునగాని, ఆ సుకుమారహృదయమును కళంకపటచీలోబటచుకొంటివా ? లేక, కోరిగాని పరస్పరము మనసులు తెల్పుకొనిగాని ఆమె నాకర్పించితివా ?

వీర:- దయచేసి ఆయుధాగారముగ కా మె కొఱకు పంపుడు. నన్నుగూర్చి తనతండ్రిఎదుట దేవినే చెప్పనిండు.

ఉ॥ ఏలాకొ యీ విచారణ ? లొకించుకలోపతి యాయనున్న వాఁ జూతమునందు నాయెడ నెఱపినచో నధికారమెల్ల ని

హృదయమునర్చి గౌరవము మొత్తము మాపుటెగాక నాదుశ్రా-
జాతికువచ్చునట్లు, కఠినముగ శిక్షవిధింపుడీ ప్రభూ !

ప్రభు:- పద్మ నిచటికి తెండు.

పీఠ:- ఇచటికితెమ్ము మేధావీ ! నీకువలె ఆచోటెవరికిని
తెలియదు. (మేధావి పోవును) పద్మ వచ్చువరకు ఈతను వాన-
ర్చిన తప్పిదములు దేవునిదుట ఒప్పుకొనునంతటి సత్యముతో,
తమ సావధాన కర్ణములకు, నాప్రేమను దేవియు, దేవీ హృద-
యమును నేనును ఎట్లు చూరగొంటిమో విన్నవించును.

ప్రభు:- కానీ ! చూతము.

పీఠ:- ఇతనికి నాపై ఎక్కువమక్కువ. నన్నితడు
తటచుగా పిలుచుచు వచ్చేట, నేగడచిన యుద్ధములు, ముట్ట-
డులు, దైవికములు, మొదలుగా — నాజీవితకథను ఎప్పుడు
ప్రశ్నించెడివాడు. నాపసిదినములాదిగ అప్పటివరకు నీటను
నేలను తిరుగునప్పటి నావిపత్సరంపరలు, ఘోరయుద్ధములలో
అణుప్రమాణమునతప్పిన ప్రాణాపాయములు, ప్రబల శత్రువకు
చిక్కి దాస్యమున కమ్ముడుపోవుట, పిమ్మట విమోచనము,
మొదలుగా—నాజీవితచగ్గనంతయుచెప్పితి. పగ్గతారణ్యములలో
తిరుగునప్పుడు నేజూపిన సింహశార్దూలాది క్రూరమృగ విదార-
ణోచిత సాహసభంగులనుకూడ వివరించితి. ఇవి వినుట కెప్పు-
డును పద్మ చెవులు కోసికొనెడిదికాని గృహకృత్యములు పద్మ-
నచట నిలువచ్చెడివికావు. వానిని త్వరలో చక్కబెట్టివచ్చి

తనివివేరని చెవులతో నాకథారసమును గ్రోలెడిది. ఇదిచూచి నాచరిత్రను ఇంకను తెలిసికొనుటకు ఆశ్రమముతో అడుగునట్లు చేసితిని. నాకష్టములుచెప్పి ఆతరుణిని కరగించితిని. నాకథాంతమున, పద్మ ఒక లక్ష నిట్లూర్పులు వుచ్చి, ఇది అద్భుతమనియు, దీనాతీదీనమనియు, జాలితో ప్రమాణములుచేసి, అసలీకథ వినకుండిన బాగుండెడిదని నొచ్చుకొని దైవము తనకట్టి వీరజన్మము నొసంగకపోయెగా అని నిస్సహజెందెడిది.

మ॥ తనకు నాకునెఱింగినట్టి యొకమిత్రంబున్నచో, దేవ ! వాడును నాయొద్దనెనేర్చి నాకథలనెఱ్ఱక పద్మకుం జెప్పుచుండినమాత్రక “పరియింతువాని” నని యొంటింజెప్పినాకావె; గావున నమ్ముద్దియబుద్దిలగ్నమగు తావుంగంటి నానుజ్ఞతో.

నాకష్టములచే దేవియు, చేవీచూపిన కృపారసముచే నేనును, పరస్పర మాకర్షింపబడితిమి. ఇదే నాయుండ్రజాలము. అదిగో వచ్చుచున్నది.

ప్రహేళము మేధావి, పద్మాదేవి, పరిచారకులు.

[పథ:- ఈకథ నాపుత్రినిగూడ ఆకర్షింపజాలునేమో ! క్షమానిధీ ! కృష్ణరాజా ! నీరసమునుండి రసము గ్రహింపుము. గ్రుడ్డికన్నుకన్న మెల్లకన్నను మేలెగదా ?

కృష్ణ:- దయచేసి దానినే చెప్పనిండు. ఈవలపులో తనదిగూడ సగపాలుండి నేనితనిని నిష్కారణముగ దూషించి

నచో నాకథోగతియే అగుగాక. ఇటురా పిచ్చితల్లీ ! ఇచట జేరిన పెద్దలలో నీకు ముఖ్యులెవరో గమనించితివా ?

పద్మ:- జనకమహాశయ ! ఇచట నాకొక విభక్తధర్మము గోచరించుచున్నది. జన్మచేతను విద్యచేతను నీకే బద్ధురాలను. ఆరెండును నిన్ను గౌరవించుక్రమమును చెప్పుచున్నవి. నా విధేయతకు ప్రభుడవునీవే. కాని ఇచట నాభర్తకలడు-

చ॥ నిను తన తండ్రికంటె మహనీయపదమ్మునబెట్టి మున్ను మా జనని యొనర్పలేజ పరిచర్యలు ప్రేమయెలర్పు; నట్లే పాం ద్యునియొడభక్తియుం బ్రియతయుం ఒకటించుటె యొప్పునాకు; భా త్రిని పతిభక్తిమించిన సతీ కులధర్మమొకండు గల్గునే.

కృష్ణ:- నీకు దైవముతోడగుగాక. నాపని తీరినది. దేవక... రాజకీయములవంకకు మఱలవచ్చు. ఇట్టి కుమారిని స్వీకరించుట కంటె మఱొక దానిని పెంచుకొనుటమేలు. ఇటురా వీరా!- నిండు మనసుతో నీకు దూరము చేయనలెననుకొన్నదానిని - అది నీయొద్ద నిదివఱకే కద్దు-నిండుమనసుతో ఇపుడు నీకిచ్చు చుంటిని. నీమూలముననే తల్లీ ! నాకితరసంతతి లేదుగదాలని అంతరాత్మ సంతసింపుచున్నది. ఏమందువా ? నీతెగించిపోవుట వారికి బండకొయ్యలు వేయుమని నిరంకుశత గఱపుచున్నది. ప్రభూ ! నాకిక సెలవు.

ప్రభు:- ఈప్రియులను నీయనుగ్రహ పాత్రులను జేయు టకు నన్నుగూడ కొంచెము చెప్పనిమ్ము. వెనుకటి యానలు

నిష్ప్రయోజనములని తోచుటచే ప్రతిక్రియలేనపుడు దుఃఖములు నశించును. కడచిన గోడులకు వగచుట, మఱొకదానికి స్వాగతమిచ్చుట. కావలెననుకొన్నదానిని దురదృష్టము తొలగించునప్పుడు ఓర్పు పరిహాసించుటచే కీడు తేలికయగుచున్నది. దొంగిలింపబడినవాడు నవ్వుటచే దొంగయొక్క మొత్తము సంతోషమును కాజేయుచున్నాడు. నిష్ఫలదుఃఖమున గడపునాతడు తన్నుతానే దొంగిలుకొనుచున్నాడు.

కృష్ణ:- కాన వైరులు సుమేత్రాను కొల్లగొట్టనిండు నవ్వగలిగినంత కాలము మనము నష్టపడినవారమేకాము. తేలిక ఓదార్పులు తప్ప మఱేమియు భరింపనక్కఱలేనివాడు ఈ వాక్యములను చక్కగ భరింపవచ్చు. కాని, దుఃఖమును వాక్యములనుగూడ భరింపవలసినవాడు దుఃఖమునకిచ్చివేయుటకై దివాలాపెట్టిన ఓర్పును దేబెరింపవలసివచ్చును. ఈవాక్యములు మెప్పింపనుగాని నొప్పింపనుగాని రెంటును పుష్టిగలిగిన శ్లేషలు. కాని, మాటలు గాలికి పోవును. క్రుంగినమనస్సు కర్ణద్వారమున వాక్ శూలములచే పొడువబడుట ఇదివరకెఱుగ.

ప్రభు:- శత్రుల సాధారణ సంతంభముతో సుమేత్రా వంకకు గడగుచున్నాడు. వీరసేన! అచటిబలము నీకువలె మఱేవరికిని తెలియదు. అచట అన్నిటచాలిన ప్రతినిధి మాకొకడున్నను భావిఫలసూచీ దేవతయగు జనవాక్యము శుభకంతముతో నీపై బడుచున్నది. కాన క్లిష్టమగు నీజైత్రయాత్రా

మూలమున నీనూతనాదృష్టములొని నిగనిగను కొంతకాలము చూడకుండుట కోర్చుకోవలె.

పీఠ:- కృపానిధీ ! దినగండమగు నాజీవితము యుద్ధ భూములలో ఇనుముతోను, తాతిలోను ఏర్పడు పడకనే నాహంసతూలికాతల్పము నొనర్చినది. సాహసములకు స్వతస్సిద్ధ ఉత్సాహమున్నదిగనుక ప్రస్తుతయుద్ధములకు సన్నద్ధుడనగుచుంటిని. కావున-

ఉ॥ జేవర రాజ్యలక్ష్మికి విధేయుడనై మఱి విన్నవించు; ప
ద్యావనితామణిసిథికి దగ్గవిధులు సాఖ్యదాయక
స్థావరముల, పదుండ్రు పరిచారికల, ధనసంచయము, సం
భావితవస్తుజాలము, కృపామతి నీయగజే వరశ్వరా.

ప్ర:- నీశిష్టమగుచో నామెను తండ్రియింట నుంచుము.

కృష్ణ:- అక్కఱలేదు.

పీఠ:- నాకును వలదు.

పద్మ:- నాకును అంతే. అతనికంటబడుచు తండ్రిని చింతా గ్రస్తునిజేయ నామనసొప్పదు. దేవా! దయాభూ! నావిశదీకరణమునకు తమ అభ్యుదయ శ్రోత్రమునొనంగుడు. ఈ అల్పజీవి కుపకరింపగల వరమొకటి మీవలన ఆశితను.

ప్ర:- ఏమని? పద్మా!

పద్మ:- నాజంకులేనితెంపును సర్వసంసిద్ధతయు పాండు్య నితో నుండుటకై అతనిని ప్రేమించితిని ప్రపంచమునకు చాటుగాక-

చ॥ తనువునుగాక నాధుని యుదంచితరూపము లోనగంటి; త
ద్విసుతగుణాలిచే మదిద్రవించి తనంతనె యందులీనమై
ఘనతపహించె; వేరుపడగా నికనేరదు; గాన రాజమం
డన ! తగవీనికర్పణమొనర్చితి నన్ను ను నాదుసర్వము॥

ఏలనోన్యతగోరి ఆతనిని ప్రేమించితి నో అది నాకు శూన్యమగు
నట్లు, ఆర్యపుత్రుడు యుద్ధమునకుపోవుచు గోళ్ళు గిల్లుకొను
చుండుటకు నన్నిచట దిగవిడచినచో ప్రభూ ! భారమగు వ్యవ
ధిని భరించుటకు ప్రియమగునతని ఎడబాటును ఊతము పెట్ట
వలసివచ్చును. కాన, వానితో నన్నేగనిండు.

పీఠ:- దేవికి మీసెలవు దయచేయుడు. మేము, ముఖ్య
ముగ మానసిక సౌఖ్యముకొఱకే ఆకర్షింప బడితిమిగనుక,
మొదటినుండియు యశావనోద్రేకము నరికట్టిననేను - నాలర్ధాంగి
మనసు కుదుటబడి యుండుటకుతప్ప-ఇతర నిగూఢ భావముతో
ఇట్లు కోరుచుండుట లేదనుటకు దైవమేసాక్షి.

తే॥ తరుణి నాచెంతనున్న మాత్రమన తీవ్ర
మైన మీపని శ్రద్ధవిహీనదృష్టి
జాతునను బీతునుండి మీ సుహృదయముల
దైవమోమెడుగాన నుధివరేణ్య !

అంతేకాదు. నావిధ్యుక్త ధర్మములకు హానికలుగునట్లు పుష్క
రాణుని చంచల విలాసములు, చుట్టకైన నానిచక్షణాదృష్టి
లోలత్వమువలన పొరగ్రమ్మించినచో స్త్రీలు నాశిరస్త్రాణము

నొక మంటిముంతవలె వాడుదురుగాక. లజ్జాకరములగు దుర
వృష్టములు నావాసిని మాపుగాక.

ప్ర:- ఆమె గమనాగమనములు నీయాంతరంగిన నిర్ణయ
మునుబట్టి యుండును. ఆపని త్వరయని మొఱలిడుచున్నది.
నేగము దానికి సమాధానమియవలె.

మొ. స:- నీవీరాత్రికే నడువవలె.

పీర:- నిరభ్యంతరముగా.

ప్ర:- ఉదయమిచట మఱల గలిసికొందము. ఒక
ఉద్యోగిని నేనానీ! నీవెనుక విడచిపొమ్ము. అతడు నీపదవికి
సంబంధించిన ఇతర పరికరములతోపాటు మానియోగములను
గూడ తెచ్చును.

పీర:- తమ అనుగ్రహమైనచో ఇతడే నా మహా
మాత్రుడు.

కా|| ఈ మేధావిని బోలునమ్మకపు వాడెందేవియులే లేడు, దే
వా ! మీయిచ్చెడు ముఖ్యసంచయములకై పద్మాసతింగూడ సం
గ్రామతోడికి నన్ను వెనవలిజేర్చకై వీడెయ్యన్నాడు; చే
తోమోదంబగుగాదె యిట్టిరగు భక్తుల్ నేవలొసండినకై

ప్ర:- అట్లేకానిమ్ము. ఆర్య! కృష్ణరాజ! సౌశీల్యములతో
ఆహ్లాదకరమగు సౌందర్యమిమిడి యుండునని అంగీకరింతువేని;
నీయల్లుడు నలుపునుమించిన రూపవంతుడే.

పీ ర సే ను డు.

మొ. స:- ధైర్యశాలీ ! పాండ్య ! సెలవు. పద్మను చక్కగ చూడుము.

కృష్ణ:- చూచుటకు కనులుండినచో పాండ్య ! దాని వంక చక్కగనే చూడు. అది తనతండ్రినివలెనే భర్తను గూడ మోసగింపవచ్చు. (ప్రభువు, కృష్ణరాజు, అధికారులు పోదురు.)

పీర:- దీని విశ్వాసము పైననే నా బ్రతుకాధారపడి యున్నది. పద్మను నీకప్పజెప్పుచుంటిని మేధావీ!- నీభార్యను గూడ తోడుచేసి వీలైనంతత్వరగా తీసికొనిరా. రా, పద్మా!- ప్రస్తుతము నీచెంత గడపుటకు వ్యవధి కొద్దిమాత్రమేకద్దు. కాలము ననుసరించిపోవలె.

(పద్మా పీర సేనులు పోదురు)

నటే:- మేధావీ !

మే:- ఏమందువు ధీరమతీ !

నటే:- నేనేమిచేయవలె ?

మే:- ఎందుకు? ఇంటికిపోయి హాయిగా నిద్రపో.

నటే:- నిద్రపో ? నేనిప్పుడే ఎందులోనో మునిగి దీర్ఘ నిద్రపోదును.

మే:- అట్లే చేసితివా, పిమ్మట నిన్నె టికిని ప్రేమింప ననుకో-ఎందుకోయి ఆమెజ్జితివ్వాలయ్య

నట:- బ్రతుకుట బాధాకరమైనపుడు బ్రతుకుటే బుద్ధి తక్కువపని. అట్టి బాధానివృత్తి చేయగల వైద్యశిఖామణి మృత్యువే.

మే:- ఎంతటి ఘోరము! ఈ ప్రపంచమున ఏడేండ్లు నాల్గు పర్యాయములు చూచితిని. నేను కీడు మేళలో విచక్షణ చేయ గలిగినప్పటినుండియు తన కేది లాభమో గ్రహింపగలవానిని ఒక్కనినైనను చూచియుండలేదు. ఒక ధర్మనత్రపు తీపికై పడి చత్తుననుటకంటె నా మానవత్వ మొక కోరితో మార్పు కొందుననుట మేలు.

నట:- ఏమిచేయుదును? పద్మపై నింతభ్రమ యున్న దనుట కెంతో లజ్జగనున్నది. కాని దానినాపగలశక్తి నాలో లేదు.

మే:- శక్తి? సింగినాదమో! ఇట్లుండుటగాని అట్లుండుటగాని అంతయు మనలోనే ఉన్నది. మనశరీరములే ఉద్యానములు. బుద్ధులే తోటమూలులు. ఆ ఉద్యానమున దూల గొండివేయుటో వంగనారునాటుటో—కలుపుకంచెలు పెంచుటో, ఫలజాతులునించుటో—వివిధములగువానికిగా భాగించుటో వీటి బుచ్చుటో—అంతయు మనలోని యాజమాన్యముననే యున్నది.

చ॥ మనబ్రతుకన్న త్రాసునకమర్చెను జైవము కామమన్న సి
 బ్బిని నొకప్రక్క; దానికి వివేకమునానొక సిబ్బిగూడ జే
 ర్పనియెడ, క్రిందుమీదగును త్రాసటుపై మనలక స్వభావ సం
 జనితమనోవికారము జెనక పెడదారులకీడ్చునో సఖా.

కాన మన ఇంద్రియోద్రేకములను అవశములగు కామేచ్ఛలను కట్టుజేయుటకు మనలో వివేకమున్నది, ప్రేమ, ఈ చెప్పినవాని లోని అంతర్భాగమనియూ నీభావము ?

నటే:- కాదు. కాదు.

మే:- ఆప్రేమ అవశమగు శారీరకవాంఛయే తప్ప మఱొండుకాదు. ఇంతెందుకు ? నాతోరా - మనుష్యుడవు కా-మునుగుటా!- పిల్లలను గ్రుడ్డి కుక్కపిల్లలను ముంచు. నేను నీవరమమిత్రుడనని, నీకార్యమున కఱకు మోకలచే బిగింపబడితి నని నొక్కిచెప్పుచున్నాను. ఇప్పటికన్న మిన్నగ ఎన్నటికి నుపకరింపలేను. నీనంచిలో డబ్బు నేసికో-నీవుగూడ యుద్ధము లకురా-మాయగడ్డముతగిల్చి వేషముమార్పు-డబ్బుమాత్రము సిద్ధమునుమా!- పద్మ ఇంకను ఆకటిబానిసను ప్రేమించుచునే ఉండుట అసంభవము. ముందు నీనంచినిపుకో - అత్తై నను దానినంతే. అంత తీవ్రముగ వచ్చినతీసి ఎంతకాలము నిలు చును ? ఆ తీపికి తగినచేదును త్వరలోనే చూచెదవు. డబ్బు లేకుంటే మనప్రయత్నమంతయు వ్యర్థము. ఈ పాండులు చల చిత్తులు. డబ్బుంటే దేవుడు దిగివచ్చును.

మ॥ అతిమాధుర్యముగల్గి చూతఫలమట్లైయున్నయవాని ప్ర

స్తుతపుండిడియు చింత కాయవలె గాంచుంబుల్లు శీఘ్రంబె; త

త్సతి కవ్వేశశుగాని, నీమిధునశబ్దంబొందు సంబంధ త

ద్ధితపుంగర్మ మొనర్పలే: పదియెకాదే నీకుస్వర్గంబిడుక.

వాని కళేబరముపై వెగటుతోచినపుడుగాని, పద్మ తనవరించుట లోని తప్పును గ్రహింపదు. ఆ వగలాడిలో నూగుమీసముల కొఱకై నచ్చితీరవలె మాడ్చు- తప్పుదు. కనుకనే నీసంచని నింపుకొమ్మనుట. నీవనశ్యము చావనేదలచినచో మునుగుటకు మించిన మఱొక సుఖమార్గము చూచుకో. తేగలిగినంత డబ్బుతే. మా కటకపు నెఱజాణను, ఆ తిరుగుబోతు మొఱటు మొద్దును, ఒకేకట్టగా బిగించినట్టి, వారి బట్టు, బాసలు, - అను నూలుపోగులు, నాతాంత్రికపు, పూ పూ ల కు పటాపంచలై పోవునుగనుక, నీవు దానిని తప్పక భోగించితీరెదవు-కావున డబ్బు, డబ్బు, డబ్బు-మునిగి చచ్చురోగమా? చూపుమేరలోకూడ కనుపడరాదు. దానిని పొందక మునిగి చచ్చుటకంటె అట్టి సుఖప్రయత్నపు జాతరలో బలి యగుటకై నను చూచుకో.

సతే:- నీమాటపై నిలచినచో దరిజేర్చెదవా, నన్ను ?

మే:- నామాట నీకు గుఱియే అగుచో పైకము కూర్చుకో. చాలసారులుచెప్పితి. మఱలగూడ చెప్పుచుంటిని. పాండుడన్న నాకు గిట్టదు. నాకసి మనసంట నాటినది. నీది కూడ తక్కువగాదు. మన రెండుకసులను తీర్చుకొనుటకు మన మేకీభవింపవలె. ఇపుడావీరుని, అంకుటాలి మగడనిపించితివా, నీకు ప్రమోదము నాకు వినోదము చేసినవాడవగుదువు. పక్వ సమయమున బయటపడు విశేషములనేకములు కాలగర్భమున గలవు. పద-పైకము కూర్చుకో. రేపు దీనినిగూర్చి విశదముగ ముచ్చటించుకొందము. సెలవు.

సతే:- ఉదయ మెక్కడకలిసికొనుట మనము ?

మే:- గేవులో.

సతే:- సరిగా వేళకే వత్తునునుమా !

మే:- సరేపో, జ్ఞాపకమున్నదిగదా ?

సతే:- ఏమిటి ?

మే:- మునిగి చచ్చుమాటే కూడదు. సరేనా ?

సతే:- నాతల తిరిగినది. వెళ్లి మాస్యములను తెగ బరికెదను. (పోవును)

మే:- ఇట్టి మూఢులే నాకు ముల్లెలు. నా స్వార్థవిసేద ములకుగాక ఇట్టి కుంకలతో కాలవ్యయ నొనర్చినచో బహు కృషితో సార్థకముచేసికొన్న నా నామధేయమును నిరర్థకము చేసినవాడనగుదు. పాండుడన్న మండుచున్నది. కాని, వానికి మాత్రము నాపై నమ్మకముమెండు. కావున వానిపై నాప్రయోగము ఇబ్బడిగ పనిజేయును. ఇందుకు తగినాతడు సత్యకుడే. ఓ బలే! బలే! సత్యకుని పదవిని పొందుటకును, నాకోరిక రెట్టింపుమోసముతో సాధించుటకును-ఎట్లు ? ఎట్లు ? హా-బేమ్- కొంతకాలము గడవినమీద మీరు తన భార్యతో మిక్కిలి చనవుగనున్నాడని మీరుని చెవికొఱకవలె. స్త్రీల నాకర్షించుటకని శంకింపదగిన మృదుల రూపవిలాసములు సత్యకునకు గలవు. ఇక పాండుడో-

ప్రథమాంకము.

క॥ నల్లనివినీళ్ళు తెల్లని
వెల్లను పాలనెడి సరళహృదయుండగుటన్
మెల్లగ నెటుదిప్పిన నటు
వల్లెయనుచు వచ్చుగార్దభము మాదిరిగన్

ఆ! తోచినది-వన్నుగడ సృష్టియైనది. సరళయాతనా సమము
లగు నాకుతంత్రములును, రహస్యపేటికయగు నీ నిశ్శేధమును,
ఈ భీకరసృష్టిని బహిరంగముచేయుగాక.

(పోవును)

వీరసేనుడు

[ద్వితీయాంకము]

ఓకటవరంగము

సుమిత్రా రేవుపట్టణము—సముద్రప్రాంతము.

ప్రవేశము: రామరాయలు, ఇద్దరు పౌరులు.

రా:- ఈ యగ్రమునుండి సముద్రముమీద నేమైన కనిపెట్టగలవా?

మొ. పా:- ఏమాత్రము చేతగాదు. పారావారము తీవ్రముగ కలచబడినది. సముద్రాకాశములమధ్యనొక్కతెరచాప నైనను కనిపెట్టలేకుంటిని.

రా:- నాకుజూడ వాయుభట్టారకుడు భూమిపై తీవ్ర నాదము చేసియున్నాడు. ఝంఝావాతము మనకోటబురుజుల నెప్పుడును ఇంతగ ఊచియుండలేదు. ఇట్లే కడలిపై భీభత్సము చేసినచో తరంగపర్వతములు తమపై ద్రవించినపుడు ఓడ దూలపు కునులు, ఏమాత్రము నిలుచును? దీనిగూర్చి ఏమి విందుమో!

కెం. పా:- శత్రునాకా విచ్చిన్నమే. సముద్రుడు వాతో ధూతపీచికామూలమున దేదీప్యమానమగు ఋషిమండలముపై నీరుచిమ్మి స్థిరులగు ధృవపాలకుల డప్పిని తీర్చునట్లు తోచు

చున్నాడు. ఘూర్ణితార్ణవముపై నిట్టి యల్లకల్లోలము నెప్పుడును చూచిఉండలేదు.

రా:- శత్రులొకదరికిజేరి నావలకు లంగరులు వేయనిహొ ఇట్టిగండము గడచుట కష్టము.

[ప్రవేశము మాడవ పొరుడు.

మా. పా:- శుభవార్త. మనయుద్ధములు ముగిసినవి. ఈ అనివార్య మహావృష్టి శత్రుయత్నములు స్తబ్ధించునట్లు మోదివిడిచినది. చాలవఱకు కడుదైన్యముగ ధ్వంసమై యిడుములబడు నాపడవలడడమును ఒక కటకపునొక చూచినది.

రా:- ఎట్లు ? నిజమా ఇది ?

మా. పా:- ఆ. సింధు అను ఓడ ఇచటికి చేరినది. వీర్యధనుడగు వీరనేనుని దండనాధుడు సత్యకమహాశయుడు తీరమునకు వచ్చియున్నాడు. సుమేత్రాకుగాను సర్వాధికారములతో వచ్చు పాండుడు సముద్రమున నున్నాడు.

రా:- కడుసంతోషముగ నున్నది. తగిన పాలకుడతడే.

మా. పా:- కాని ఈ సత్యకుడే క్షేమము చెప్పుచున్నను, శత్రునాశము మాటమాత్రమే చెప్పి, - విచారముగ దోచుచు, పాండునిరాకకై తహతహపడుచున్నాడు. ఇంతకు కారణము, దారణుగు నీపాపపుతుపాను వారిని వేరుచేసినది.

రా:- దైవము రక్షించుగాక. నేనతనికడ పనిచేసితిని. అతడు చక్కగ శాసింపగల యోధశిఖామణి. సముద్రా

కాశములకుగల ఒకేరంగును వేరుపఱచి చూడలేనంతవరకు మన దృష్టులను ఆ వీరాగ్రేసరునికొఱకు ప్రసరించుటకును, వచ్చిన పడవను చూచుటకును, అందఱము తీరమునకేగుదము.

మా. పా:- అట్లేరండు. ప్రతినిమేషమును ఎక్కువరాకల కేమరుచూడదగియున్నది.

ప్రవేశము సత్యక్షుడు

స:- ఈశౌర్యపుగడ్డన బిరుదునై పాండునింతగఁ ఘనత చెట్టు తమకు వందనము.

తే|| కడుప్రమాదకరంబగు కడలిపైన, వానితో విడిపోయితిగాన ఆర్య!
నై మయ్యద్వితీయునత్యంతకరుణ, పంసభూతాలనుండిరక్షించుగాక.

రా:- గట్టిదేనా అతనిపడవ ?

స:- ఆ- అతని వాహనపుకలప గట్టిదే. ఆనావికుని నిపు ణత లోకులమెప్పును, ప్రభుత్వపు లొప్పునుగూడ పొందినది. కావుననే నాఆసలు తగుపోషణముచే మృత్యువునకు మ్రింగరా నినై నిశ్చితమగు స్వస్థతలో నున్నవి. (లోన కేకలు. పడవ, పడవ)

ప్రవేశము నాల్గవ పౌరుడు

రా:- ఏమాధ్యని ?

నా. పా:- పురమున నొక్క పురుగైననులేదు. సముద్ర ఫాలమున జనులు బారులుతీరి పడవలని కేకలిడుచున్నారు.

స:- నా ఆస లావచ్చువానికి రాష్ట్రపాలకుని హాస
మిచ్చుచున్నది. (లోన ఫిరంగి మోతలు)

రెం. పా:- మనవారు మర్యాదాసూచకముగ నేల్లు
చుండిరి. వచ్చినది మిత్రులే అయియుండవలె.

స:- ఆర్య! దయచేసి ఆవచ్చినదెవరో కనుగొనుడు.

రెం. పా:- చిత్తము- (పోవును)

రా:- అయితే దండవతీ! మీసేనాని పెండ్లాడెనా?

స:- మహాదృష్టసంతము. వర్ణనను, కట్టుకథలను, మించిన
ఒక యెలజవ్వనిని సాధించినాడు. ఆమె, చిత్రించు కలముల
జిత్తులకందక, నృప్తియొక్క రసవదాకృతితో రచయితకు అలపు
దెచ్చుచున్నది.

ప్రవేశము రెం. పాడుడు

ఏమి? ఇప్పుడు దిగినదెవరు?

రెం. పా:- సేనానికి మహామాత్రుడు మేధావి అను
నాతడు.

స:- అత్యంత సుఖకరమగు వేగమున వచ్చినాడు.
తమకైతామె-తుపానులు, గభీరసాగరములు, భీషణ యుద్ధా
వాతములు, వాడితిప్పలు, సైకతములు మొదలుగా - నిరప
రాధినియగు నొకను కూల్చుటకు డాగియున్న ఈ విద్రో
హములు, సౌందర్య వివేచనచేతనా అనునట్లు దేవాం

గనయనడగు పద్మాదేవిని సుఖముగ పోనిచ్చి తమ మరణాంతక
స్వభావములను విడచినది.

రామ:- ఎవరామె ?

సత్య:- ఆమె ? ఎవడు ఇచటికి తనరాక విషయములో
మన అంచనాలను ఏడుదినములు ముందుకు జరిపింపగల్గెనో
అట్టి ధైర్యమూర్తి మేధావి రక్షణలో తేబడిన మనసేనానికి
సేనాని.

(అకసమువంక చేతులు జోడించి)

మ॥ తననా కామణిచేత నియ్యెడను మెతా రేవుదీవింప, గుం
దిన యుత్సాహపుటగ్గి మామనములం గీపింపజేయంగ, అం
కను క్షేమంబులదేల్పు, నాత్మసతి దృష్టాంతంబులో స్వీయదృ
ప్తినిజేర్పన్ పవమాన! పాండుర్జడీటకీస్తే చేతనట్లుదవే.

(ప్ర)వేశము, పద్మ, నీలాంబరి, మేధావి, మారువేషములో నజ్జేశము,
పరిచాగకులు.)

ఓ, అటుచూడుడు! నాకామహాలక్ష్మి సడచివచ్చు
చున్నది. సుమెత్రావాసులారా! ఈయమకు మీజోహారు
లర్పింపుడు. దేవీ! స్వాగతము. దైవకృప ముందువెనుకలను
ఇరుపార్శ్వములను గూడ మిమ్మావరించునా.

పద్మా:- సత్యకవర్య! నీకెంతయు కృతజ్ఞుని సేనాని
ఎచట కుశలియైయుండెనో చెప్పగలనా? Call No.....

స:- అతఁడింకను చేరలేదు దేవి! - అనుచును అనియె.

ద్వితీయాంకము.

కొలది నేపటిలో నిచటికి చేరగలడనియు తప్పనజేమియు చెప్పలేను.

పద్మా:- ఏమి? అతని నెట్లుబాసితివి?

స:- సముద్రాకాశముల మహాసంఘట్టనము మాసావా సమును విడదీసినది. వినుడు వినుడు, (లోన “పడవ, పడవ” ఫిరంగిమ్రోతలు)

రెం. పా:- కోటకు సీరాజనము లిడుచున్నారు. వీరును మన హితులే.

స:- అదేమో కనుగొనుడు- (పొరుడు పోవును) మహామాత్రా! స్వాగతము. (నీలతో) అమ్మా నీకును స్వాగతము. నాచనవునధికముచేసెతినిని మేధావీ! నీసహనమును నొప్పింపకు. మొదటినుండియు కలుపుకొని మాటాడుట, నా అలవాటు.

మే:- చివరనుండియు తననాలుకను స్వేచ్ఛగా న్నాపై విసరుట నీలకలవాటు.

పద్మా:- అయ్యో! ఆమెకు మాటయేలేదే.

మే:- అబ్బో! అమితముగ. నేను నిద్రకు కనుమూయు నపుడు నిశ్శబ్దముగనుండి, తమ ఎదుట చెప్పుచున్నాను-విమ్మట తన నాలుకను హృదయములోబెట్టి ఊహతో తిట్టును.

సీ:- నన్న కారణముగ నిందింపుచున్నారు.

మే:- ఏమి ? విను విను. మీరు ఇండ్లవెలుపల వన్నె చిన్నెల బొమ్మలు. ముంగిళ్ళలో వీణానాదములు. వంటసాలలో జింగుపిల్లులు. మంచుటకు ఆషాఢభూతులు. పట్టితే పిశాచములు. మీకు పనివేళ ఆటలు—ఆటలప్పుడు పనులు.

పద్మా:- ఛీ ఛీ దూషణ ప్రలాపీ!

మే:- కాదు నాచెప్పనది సత్యము. కానిచో నేనొక మేచ్చుడనే. మీరు ఆడుకొనుటకు మేల్కొని పనివేళ నిద్రింతురు.

సీ:- నాస్తోత్రము వ్రాయనక్కరలేదు.

మే:- వ్రాయనీకుండుటే మంచిది.

సత్య:- సరేకాని మన కటకపురాణిని వర్ణింపవలసినచో ఏమివ్రాయుదువు ?

మే:- ఓ నన్నందుకుమాత్రము నియమింపకు సత్యక! నాలో విమర్శనముతప్ప మతేమియులేదు.

పద్మా:- తీరమునకెవరైన బోయిరా ?

మే:- అవును. ఇప్పుడే ఒకరు వెళ్ళిరి.

సత్య:- ఇంతలో ఆవర్ణనకానిమ్ము చూతము.

మే:- అదియే యోచింపుచుంటిని. నాకల్పన గొంగడి కతికిన జిగురువలె పుట్టెనుండి సులభముగ వచ్చుటలేదు. అది మెదడునంతటిని గుంజుచున్నది. తుదకు నావాగ్దేవి కష్టించి

కనుచున్నది. — రూపవతియు ప్రజ్ఞావతియునై నచో — రూపప్రజ్ఞా
లలో — మొదటిది ఉపయోగపడును. రెండవది దానినుపయో
గించుకొనును.

పద్మా:- బలేపొగడ్త. ప్రజ్ఞావతియై నల్లనిదైనచో ?

మే:- నల్లనిదైనను ప్రజ్ఞాఉన్నచో తనసలుపునకు సరి
పడు ఒకతెలుపును గడించుకొన గలదు.

పద్మా:- ఛీ. ఛీ. గోత-

సీ:- అందగత్తెయై మూఢ అయినచో ?

మే:- అందగత్తె అయినదెప్పుడును, మూఢకాగాలదు.
ఎట్లైన తనమాధ్యముకూడ తనకొకవరుని గడించుకొనుటకు
సాయపడును.

సత్య:- ఇవన్నియు కల్లంగడిలోకూడు లభంగులను
నవ్వించు తాతలనాటి అర్థములేని అనందర్థములు. కురూపియు
మతిమాలినదియు అగు దానికేగతి గల్పించెదవు ?

మే:- అంతకురూపియు మతిమాలినదియు నగున దెచ
టను ఉండబోదు. కాని అట్టిదికూడ తెలివిగల అందగత్తెల
వలె లేనిపోని యెచ్చులకుబోవును.

సీ:- ఎమివికటము ? కనిష్ఠులను గరిష్ఠులుగ పొగడుట ?
అయితే, తనగుణాధిక్యతచే అనూయాదేవతనుగూడ మెప్పింప
గలిగి అన్నివిధముల స్వయం వనిత నెట్లుస్తుతింతువు ?

మే:- నిరంతరసౌందర్యముగలిగి, ఎప్పుడునునిగర్వయై.

వచో నై పుణిగలిగి, ఎన్నడును అధికప్రసంగినిగాక-, కొఱతలేక గూడ, డాంబికాలంకరణములకుబోక-, కోర్కెలకులోనుగాక అనుభవించు అదనెఱిగి-, ప్రకోపింపబడి ప్రతీకారముచేతనుండి గూడ తనకై నకీడునుమ్రుంగి నై మనస్వమును పాఱదోలి-, మసి పాతలకొఱకు మూశిక్యములనువెచ్చించునంతటి అవివేకినిగాక-, తనకుదా చక్కగ విచారించుకొనగలిగి, అంతరంగము నెప్పటికి వెలిబుచ్చక-, ఎయ్యడనైనను ఇట్టిది ఉన్నచో, ఆమెయే ఒక ఆడుది.

పద్మా:- ఏమిచేయుటకు ?

మే:- గుడ్డికూనలకు పాలిచ్చుటకు- చాకలిపద్దులు హాయియుటకు.

సత్య:- ఆహా ! ఎంతవంకరగా తేల్చితివి ! సీకుభర్తయే అయినను సీలా ! అతనినుండిమాత్రము నేర్చుకొనకు. ఏమందువు దేవీ ! కేవలము వికటపు టధికప్రసంగికాడా ఇతడు ?

పద్మ:- అతడు సై నికుడేగాని పండితుడు కాకపోవుటచే మేధావిమాటలు కొంచెము మోటుగనుండును.

మే:- (తనలో) దేవియందెక్కువ చనవు చూపుచున్నాడు. అవును-బాగున్నది. పద్మతోనా పకపకలు ? ఈ సంభాషణములోనే నిన్ను వట్టెదనుగా. ఈ రకపునవ్వులు దండ నాయకత్వమునుండి నిన్నున్ను పక్షమున నీకుమించిన ఇట్టి పోకడలు లేకుండుటమంచిది. సెబాస్ ! నీపెదవులపై నుంచు

కొనిన ఆవేళ్ళు నాభిమొమ్మలైనచో ఎంతగాగుండునురా !
(లోన శంఖారావము) పాండువుడు. ఆతని శంఖమదే.

స:- అవును, అతడే.

పద్మా:- వెళ్ళి తీసికొని వత్తమా ?

స:- చూడు ! అతడే వచ్చుచున్నాడు.

పృవేశము. పీఠసేనుడు, సేవకులు.

పీఠ:- ప్రియశౌర్యమా!

పద్మా:- ఎంతటి అదృష్టము ?

పీఠ:- నాకన్న మున్నగు నిన్నిచట చూచుటకు దేవి!
తృప్తిమించిన ఆశ్చర్యమగుచున్నది. ఓబ్రహ్మనందము ! ప్రతి
భీభత్సమునకు పిమ్మట ఇట్టిప్రశాంతివచ్చుచో మృత్యువును
పైతము లేవునటకు ప్రళయవాయువులు వీవవచ్చు. మీదు
మిక్కిలి కష్టించునొకలు నోక్షత్రములంటు సముద్రపర్వతము
లెక్కి స్వర్గమునుండి నరకమునకువలె అధఃపతితములు కావచ్చు.

మ|| విఫలమైన ముదందుతో మనసు తృప్తిబొందియున్, భావికా
లపు నాజీవితమందు, సౌఖ్యమిక నీలాగౌనెయంచుం గడుం,
దపనం బొందెదగాన, నిమ్మదము మధ్యకొ మృత్యువోచో, ధరి
త్రిపయిక వేటొకగీతలేక మనకెంతేభాగ్య మైనట్లెగా.

పద్మా:- అమంగళము దైవము నిషేధించుగాక.

అ|| మన దినములతోడ మనప్రేమబంధముల్
క్షేమములును వృద్ధిఁజెందుఁగాక,

కాలచక్రమింకఁ గదలకుండఁగ రాజు
యిప్పటట్లు మనకు నెప్పటికిని.

పీఠ:- శుభగ్రహములారా! తథాస్తమః, ఈహర్షి
పరిమితిని చెప్పలేకుంటిని. నాకది పుక్కిలింతలై వాగ్భంధము
చేయుచున్నది. నిర్భరానందము! (రత్నహారములిచ్చుచు)
మనహృదయము లెప్పటికైనను పొందు విపరీతశ్రుతి విరోధము
ఇట్టిదే అగుగాక.

మే:- (తనలో) ఓ—మీరు చక్కనిమేళనములోనుంటిరి.
కాని బిరడలు నడలించి ఈ గీతమును నావలె మంచిదానిని
చేసెద.

పీఠ:- రండు కోటకేగుదము. శుభవార్త. మిత్రులారా
మనయుద్ధములు ముగిసినవి. వైరులుమునిగిరి. ఇచటి నాపూర్వ
పరిచయులు సుఖముగనుండిరా? పద్మా! సుమేత్రా ప్రజలలో
అధికానురాగము నాయెడనున్నందున ఇచట నిన్ను మిక్కిలిగ
ఆదరింతురు. తీరమునకేగి సరకులు దింపింపుమేధావీ! కోటకా
నావికునిదెమ్ము. మంచినిమించిన అతని విలువకెంతటి గౌరవము
చూపినను తక్కువే. రా, దేవీ! ఈదీవిని మఱల సుఖముగ
గలిసికొనుట మహాదృష్టము. (మేధావీ నటేశులుతప్ప అందఱు
పోదురు.)

మే:- నన్ను వెంటనే రేవునద్ద కలిసికో—రాదగ్గరకు.
“కామాతురాణాం సభయం నలజ్జా” అనిశాస్త్రముఘోషించు

చున్నది గనుక, - తెగింపగల మగతనమే నీకున్నచో, నామాటవిను. దండనాధుడీరాత్రి తానే కోట కావలి కాయును. అసలు ముందిదిసీకు చెప్పవలె. పద్మ పూర్తిగ అతనిపై కన్నువైచినది.

నట:- ఎతనిపై ? అతనిపైన ! అసంభవము.

మే:- నీవేలిట్లు వేసికొని చెప్పనది సరిగ పట్టించుకో- అసంగతములగు తప్పుడుకూతలకును ఆత్మస్తోత్రములకును గాక, మతేమిచూచి మొదట ఆపాండ్కుని పద్మ అంతతీవ్రముగ ప్రేమించెనో నాకుచెప్పు ! ఈ వాగుడుకే అతనినింకను ప్రేమించునా ? (ఇట్టివినిమ్మి బొందనపడకు) - దానికన్నులకు పండుగు కావలె. అట్టికొఱవినయ్యమును చూచుట ఏమిసంతోషింపను ? కేళీవిలాసములో రక్తమునకు మాంద్యమేర్పడినపుడు దానిని మఱలనుద్దీప్తముచేసి రుచికరమగు నూత్నక్షుధను కల్పించుటకు, వయసున, రూపమున, ఆచారమున సమాన ప్రతిప్రతి ఉండవలె. మన వీరునికున్న లోపములేఱివి. కావలసిన ఈవాటముల కొఱకు తనవెనుకటి పొరపాటుకు చెంపలు వేసికొని తలకంట గించుటచే ఆచప్పిడి పాండ్కు నీనడింప జూచుచున్నది. ఇందున తనప్రకృతియే తనకు బుద్ధిజెప్పి వేటొకని జూచుకొమ్మని పొడుచుచున్నది. ఒకవేళ అదియే జరగుచో-అది అవశ్యముగ, స్వభావ సిద్ధముగ వచ్చుస్థితిగనుక, సత్యకునిమించి ఏనడీ యదృష్టతాపథమున సమర్థుడుగా నిలుచును ? వాడు సమ్మారాని

దొంగ. తన రుచులు తీర్చుకొనుటకు మర్యాదావేషము వేసి
కొనును. సమయము కనిపెట్టుటలో దక్షుడు. నిజమగు అను
కూలతలేకున్నను అట్టిది సృష్టించి ఉన్నట్లునటింపగల జాగ
రూకుడు.

అ|| వ్రాలనిచ్చునట్టి పూలుండవలెగాని, రసమపీల్చుగోరి విసువులేక
యదియెపనిగ తిరుగునట్టితు మ్మెదనుమీ, యతడునిన్న బోంట్ల కర్థమగు నె

దీనికితోడాటక్కరి రూపరి. యువకుడు. అవక్క మతులగు
అమాయికలను ఆకర్షించుటకు కావలసిన అన్నియు ఉన్న
వాడు. పద్మ వానినప్పుడే చూచుకొన్నది.

నళే:- ఆమె ఇట్టిదనిన నమ్మను. ఆమెగుణములు కడు
మెచ్చదగినవి.

మే:- మెచ్చదగినవి? ఛీ-ఛీ-

లే|| మెచ్చదగినదెయైన దామెచ్చుకొనునె, యట్టియాతని? తాదీనునట్టిజైన
నుప్పులుగులెగావున నుండగలదె, దానిమ్మడు గాత్రమొకచవియైనలేక

బలేది! వానితో అదిచేసిన సరసములు నీవు చూడలేదా? అవి
కనిపెట్టలేదా నీవు?

నళే:- నిజమే-కేవలమర్యాదామాత్రమేగదా అది?

మే:- ఈపాదసాక్షిగ లంజలమారితనము. తుచ్చభావము
లకు విషయసూచిక. కామరంగములకు అస్పృష్టప్రస్తావన.
వారి అధరములు మఱిత దగ్గరి, వారిఉశ్వాసములు పెనవేసి

కొనినవి. కొంపలుపోవు ఆలోచనలునుమా అవి? ఈ పరస్పర ములు ఈరకపు దారితీసినచో అన్నిటిమించిన ఆముఖ్య పర్యవ సానము ఎంతలో వచ్చును? ఛీ రోత. కాని మిత్రమా నిన్ను ఎంతోదూరమునుండి తెచ్చితి. నేచెప్పినట్లు విను. నీవుకూడ కావల్లిలో ఉండు. సత్యకుడు నిన్నెఱుగడు. పెద్దగమాటాడి గాని, ఆజ్ఞోల్లంఘనముచేసిగాని, లేక నీవీలుకునచ్చిన మజే మార్గమునగాని వానికి కోపము తెప్పించు. నేను నీకెంతో దూరమున నుండను.

సతీ:- సరే-

మే:- కాని . వాడు తృతుస్సుసింజరి. ఎప్పటికప్పుడు ఛట్టుమనును. నిన్నొకటి వేయనుగూడవచ్చు. వాడట్లు చేయు నట్లు రేపవలె. ఆమాత్రమునే ఈ సుమేత్రాలో తిరుగుబాటుకు కారణముచేసెద. దానితో సత్యకు నూడబెఱికినగాని ఈ ప్రజలు శాంతిపరు. పిమ్మట అప్పటికి నాచెప్పబోవు పద్ధతిమూలమున నీమనోరథములకడకు సులువుగ అడ్డదారిని త్వరలో చేరగలవు. కావున మన ప్రయోజనముకొఱకుముందు ఈ గులకశాతి నీడ్చివైచినగాని మనయదృష్ట తాపధము మెత్తగిలి చరణయో గ్యము కాజాలదు.

సతీ:- నాకేమాత్రపు సందుజిక్కినను దీనిని తప్పక చేసెదను.

మే:- బహుజాగ్రతసుమా. నన్నుకోటవద్ద తప్పక కలి

సిగో. నాకు నేనానిపనికిరచులను పీఠమునకు చేర్చవలసియున్నది.
వెళ్ళిరా.

సతే:- సరే సెలవు. (పోవును)

మే:- పద్మావత్యకు లొకరినొకరు ప్రేమించుచున్నారని
చెప్పినచో అసంభవముగాతోచదు. పాండుడు - అతడనిన
ఏలనో నాకుపడకున్నను- నిశ్చలుడును ప్రేమపూరితుడును అగు
ధీరోదారుడు. ముమ్మాటికి పద్మకతడు ప్రియభర్త. నాపాన్ను
సకీ పాండ్వలోలు డాళించియుండునని శంకింతునుగనుక-కేవల
శారీరకేచ్ఛకేగాకున్నను-నాకసికి బలియిచ్చుటకు నేనుగూడ
అట్టిమహాపాపమున కొడిగట్టినచు గట్టవచ్చు.

ఆభావము విషపాపాణమువలె నా అంతఃకరణ
ములను తినివైచుచున్నది. అతనితో సమముగ, భార్యకు
భార్యను పొందువరకు-, అది విఫలమైనచో ఏపర్యాయోచనయు
దగజేర్చలేని శంకాసముద్రమున పాండునివదలువలకు నా
ఆత్మను మఱేదియు తృప్తిపరుపద, పరువలేదు. ఇదిచేయుటకు
ఎవని పదేపదే వెంటాడుటను అరికట్టుచుంటినో అట్టి యాకట
కపు త్రాప్తుడు నామాటపై నిలబడుచో-సత్యకునిని దెబ్బతో
పడగొట్టి-ఆసత్యకుడుకూడ నీలపై కన్నువేసెనేమోఅని సందే
హముగాన-, కామప్రసక్తిలోనున్నపుడు వానిని పాండు
నకు ప్రదర్శింతును. పై పెచ్చు తన ప్రశాంతిని తాంత్రికముచే
ఉన్నాదమువరకీడ్చుకొనిపోయి తన్నొక అసాధారణపుగాడిదను

చేయుచున్నందుకు పాండుడు నన్ను ప్రేమించి బహుకరించి కృతజ్ఞతచూపునట్లు చేసెద.

చ॥ కలదు సమస్తమిచ్చటనె; కానియిదేలనొ తేటతెల్లమై
తలపునతోచ; దైననుచితసిలిసెప్పటికట్లా యట్టిరీ
తుల జనుటొప్పుగాని తొలుదొల్తనె దేవునకైన దుష్టచే
ష్టలకిదమిద్దమంచు ప్రకటంబుగ నాకృతినీయకకృమే. (పోవును)

రంగము. 2.

కోటలోగది-ప్రవేశము-పద్మాదేవి, నీలాంబరి.

ప:- అదియూ నీసంకోచము?— లోకముకొఱకైన ఆ వెలపు లోకము గ్రహింపలేని ధర్మములోమాత్రమక్కఱలేదు. ఇంతకు తప్పుదిద్దుకొమ్మందువా నన్ను ?

నీ:- ఛీ-ఛీ- ఎప్పటికినిగాదు. నాశంకతీర్పుమని.

ప:- ఇట్టిశంక ఎదుటివిషయముననేతప్ప స్వవిషయమున ఏమాత్రముగూడలేదా ? ఒక్కటి-మీజంట తూచినట్లున్నదా?

నీ:- కాని ఎట్టెరికముగలేదు.

ప:- అది నీదృష్టిలో—లోకులదృష్టిలో ఇంకను కొంచెము మార్పుండును. ఇంతెందుకు ? అందముండియా లేకుండియా ఒకనికినచ్చిన దొకరికి నచ్చకుండుట ?

నీ:- అది తెలివిలోని తరతమభావములబట్టి ఓకేవస్తువు ఒకనికి నచ్చుట ఒకనికి నచ్చకుండుట.

ప:- నరే. కాని- యాపవంతులేఅని పరస్పరము మెచ్చుకొనిన దంపతులే ఒకొక్కప్పు డొకళ్ళొకళ్ళకు విరూపులుగా దోతురే, అందమేమైనది ?

సీ:- అదిఅందము వాడబారినప్పటి విషయము.

ప:- కాదు కాదు. అంతకుముందుకూడ. అయితే కేవల కురూపమిధునముగూడ అన్యోన్యముతోనుందురే అచట అందమేది ?

సీ:- అది అక్కట. అక్కటమీద మక్కువపుట్టి చక్కన తోచును.

ప:- అనగా తోచునేకాని లేనట్లేకదా.

సీ:- (మానము-)

ప:- అయినను ఇంకొకటి- అందము సుఖపడుటకేకద? నీవుచెప్పునట్టి అందములేకకూడ సుఖపడ వీలున్నపుడు ఆ అందముతోపని ?

మ|| ఒకచోనందము సర్వమంచునెడ, మాధౌఘమ్ము లద్దాని గా
నకచింతించు విదేశవాసులకు సందర్భింప దీధాత్రినిం
కొకడుకూ రూపసియుండ డిద్ది మదిలోనూహించియే తొల్తిస్స
ప్తికలూపేశలుడీశుడా సాబగునుంచెక్ సర్వజాతమ్ములక.

సీ:- నేనుమాత్ర మొకేచోట నున్నదంటినా ! కొన్ని చోట్లమాత్రనున్నదంటిని.

ప:- పొరపాటు. ఆచోట్లు సామాన్యదృష్టికిగూడ వ్యక్త

ములగుచున్నవన్నమాట. ఈశ్వరనిర్మితమునమనోజ్ఞముకానిదే లేదు. కాని, మనబుద్ధిచాలక ఒక్కొక్కచో నున్నదిమాత్రమే గ్రహింప గల్గుచున్నాము. సర్వమున అట్లుచూడగల్గుట విశేషము. చంచలులకు స్థిరముగ నేనియు బాగుండదు.

సీ:- ఇంతకు అందమన నేమి ?

ప:- మనసుకలియుట- కుదురుట- అదియే సౌఖ్యము. అట్లుగానినాడు నీవుచెప్పు సుందరమూర్తులయ్యు దంపతులు సుఖపరాజ్ఞులులే వేరుగాబోదురు.

తే|| అంతరాయంబులేని ప్రియతమదోడు,

బహుశరీరానుభావ్య దాంపత్యమొసగి

సుగుణ పుంజముల్ గూర్చి మాయుగళమునెడ,

దేవ! అక్రాంత కరుణార్ద్రదృష్టిబరపు. (నమస్కరించును.)

సీ:- లోకుల గునగుసలపై దేవీ? ఈప్రసంగము తెచ్చి నందుకు మన్నింతువుగాక. (తెరలో)

చ|| ఆరులు మునింగినందున, మహాశయ్యఁడౌ దళవాయి క్రొత్తగా

పరిణయమైన యందున, శుభప్రతిపాదనరీతి నేటిరా

తిరి రుచిరాన్న పాన నిరతిందగి, యెల్లరు నృత్యగీతవా

ద్యరవ నిమగ్నులై బహువిధప్రమదంబుల దేలియాడుడీ.

ప:- వింటివా? జాగునేయక అలంకరించుకొనెమురా.

(పోవును)

రంగము. ఓ. కోటలో పెద్దచావడి.

ప్రవేశము. వీరసేనుడు. సత్యకుండు పరిచారకులు.

వీ:- గుణశాలీ సత్యక! ఈరాత్రికాపుదల నీవుచూడ

వలె. హద్దుమీఁత వేడుకలను చుర్చినియోగము చేయరాదనుటకు మనమే ఆదర్శప్రాయులమై యుండవలె.

సత్య:- చేయవలసినది మేధావి కు త్తరువుచేసితిని. అయినను స్వయముగగూడ కన్నగలిగి చూతును.

వీ:- మంచిపని చేసితివి. అతడు కడు యోగ్యుడు. పుచ్చ దండపతీ ! పిలుగునంతటి త్వరలో ఉదయము నీతో నూటాడవలె. (పోవును)

ప్రవేశము మేధావి

సత్య:- దయచేయుము మేధావీ ! మనమిప్పటినుండియే కావలికాయవలె.

మే:- అప్పుడేనా ? సరిగా ఇప్పుడు పదిగూడగాలేదు. మనసేనాని తనమద్దులాడిపై తీపితో మనలనింతత్వరలో వదలి పోయినాడు. కాని ఈమాత్రకే మనమతని నెంచరాదు.

సత్య:- ఆమె ఒక నివృత్తుండరి.

మే:- బలే చురుకై నడసికూడ చెప్పవచ్చు.

సత్య:- నిశ్చయమునకామె ఒక నవీన సుకుమార-

మే:- అదియో ? దానిచూపులేమనుకొంటివి ? అందు రాయ బోగములున్నవిని నాయూహ.

సత్య:- నాల్గవూహా ? కాదు. కాదు. అదికేవల సమ్రతా మాత్రమేనని నాయూహ.

మే:- అయితే దానిపల్కులు సర్వగర్భములుగావా?

సత్య:- ఏమోకాని ఆయిల్లాలోక స్వచ్ఛతాస్వరూప.

మే:- సరేమంచిది. వారికి శుభముగుగాక. రామిత్రమా! నావద్ద ఒక మంచి సారాయిబుడ్డిగలదు. ఇచటనే వెలుపల ఈదేశపు నీటుకొండ్రెద్దలు మన కటిదేవునిపేరు చెప్పుకొని తాగుటకు ముచ్చటపడుచున్నారు.

సత్య:- నీపుణ్యముగాని ఈ రాత్రికిమాత్రము వద్దు. త్రాగుడున నాబుద్ధి కేవలమబలమై అధీనము తప్పను. మర్యాదాక్రమ మింకొకరకపు వినోదము కల్పించినచో ఎంతో సంతసించును.

మే:- ఓ తప్పదు. వారు మనమిత్రులునుమా! ఒకే లోటా, - అంతగా అయితే నేనుగూడ త్రాగుదునులే.

సత్య:- ఇదివరకే ఒకగిన్నెడు తాగితిని. జాగ్రతగా దానిని పలుచనగూడచేసితిని. ఇటు చూడు, అది చేయుచున్న చిత్రము! బొత్తుగ తట్టుకొనలేకపోవుట కేవలదురదృష్టము. నాబలహీనతకింకను భారముగల్గింప సాహసింపను.

మే:- ఎక్కడవాడవోయి! ఇది వేడుకల సమయము. పాపమాయోధులు కుతి పడుచున్నారు.

సత్య:- వారున్నదెచట?

మే:- ఇచటనే వాకిట. కొంచెము పోయి పిలుచు కొనిరా పాపము.

సత్య:- అట్లే పోదును. కాని నాకంత విష్ణుముగలేదు.
(పోవును)

మే:-

అ! ఇంకనొక్క గిన్నె డెట్లైనత్రాగించి,
తొలుతగొన్న సురకు తోడునేయ
కాట్లకుక్కరితి గమయమ, నిర్నిమి,
త్రంభగయ్యమునకు ద్రవ్యవితడు.

ఇప్పుడు కామము తలకిందుజేసిన నామూర్ఖున పేళానోగి, పద్మా
భోగమబ్బినట్లే, ఈరాత్రి కమ్మనిమద్యము బుడ్డి అడుగంట
పీల్చి సోలుచున్నాడు. వీడు కావలిగాయుట.- పైపెచ్చు ఆభి
జాత్యరాజసములుగల్గి ఏకొంచెపు టపచారమునుగూడ సహిం
పని అభిమానశనులగు సుమెత్రాప్రతాపమూర్తులు మువ్వరు
యువకులకు పొద్దుగిన్నెలతో ఉడుకెక్కించితిని. వీరుగూడ కావలి
గాయువారే. ఇప్పుడీ తందనాలముతాలో ఇచటివారికి రేగునట్టి
ఏతప్పుడుపనినో నశ్యకునిచే చేయింపవలె. అరుగో వచ్చు
చున్నారు. ఈ నాస్వప్నము ఫలవంతమేఅగుచో సీటివెంబడి
గాలివాలున నాపడవ నిరాటంకముగ సాగును.

ప్రవేశము. రామరాయలు, పౌరులు, సత్యకుడు, సారాయితోపరిచారకులు.

సత్య:- దేవుడుతోడుగా నాకిదివఱకే ఎక్కించిరి.

రా:- నిజమునకు బహుస్వల్పము. సాటి సైనికుడను

ద్వితీయాంకము.

గనుక నామాట తీసివేయక ఒక గిన్నెకు మించకుండ.

మే:- మఱికొంతసారాయి. హా! !

గేయము

సారాయిసనోరూరు, సారంబుతయ్యగ్రోలి

సారెసారెకుక్కెపు, మీర నట్టిటుసోలి

సుకముపడవలెగాని

ఒకరు నవ్వివనేని

ఐనబ్రతుకొకజేన

నైనికుడు నరుడేగాన

జేనెడు సారాయిబుడ్డి, నేవింప కింకెండుకు

నైనికుడూరకయుండవలెరా-చక్కగవినరా! సారా!!

సత్య:- దేవునెదుట చెప్పుచున్నాను. అద్భుతమగుపాట.

మే:- మీరు వినలేదుగాని మనదేశమున నే చ్చు
కొన్నదే. అచటమాత్ర మీ పందెముం దంచేసినచేతులు.
నీలంగ్లేయుడు, నీబోడిచైనీయుడు-ఓ! ఏమితాగుడు, ఏమికథ?
నీభారతీయునిముందు వీనమునకుగారు. ఒకవేళ ప్రభుత్వము
నిషేధించుచో బలవన్మరణమునకైనను ఒప్పుదురుగాని దీనిని
మాత్రము మానరు.

సత్య:- ఆ! నీభారతీయుడు తాగుడున అంతమొన
గాడుగా!

మే:- ఎందుకు? రెండవబుడ్డి కొట్టకముందే నీచైనీయుని
చావుకు తెచ్చిపెట్టి, నీయాంగ్లేయునికి ఘుచ్చెమటలు గ్రమ్మించు

సంతోషి త్వరలో సులువుగ త్రాగివేయగలడు.

సత్య:- అంతయు మనసేనాని పేరుమీదనేగద ?

రా:- ఓ ! నేగూడనుంటిననుకో-నీ కగౌరవమురాసీను.

మే:- ఓభరతమాతా ! ఎంతకమ్మనిదానివే ?

గేయము

అండపిండాజాండములు సర్వమున్నొకే, ఆకారముందాల్చినట్లు
ఒండమఃకులకు చెప్పవలచి గుండులవంటి, పండులనుధరియించెచెట్లు

“జనులకెల్లరకు శుభమగునదేపండు?”

అనివిచారించి మేలినిరితలపండు

దానితత్వము చక్కగా నెఱింగిననరుడు-తానుచీకటికొంపజొరడు

అనెను వీరబ్రహ్మగురుడు|| అం||

సత్య:- ఎందుకు? దానికంటె ఈపాటమఱింతబాగున్నది.

మే:- మఱుల విందువా ?

సత్య:- అక్కఱలేదు. ఇట్టిపనిచేయువాడు తనపదవికి
తగడనియే నానమ్మకము. సరే మంచిది. అందఱుకుపైన దేవు
డున్నాడు. రక్షింపదగిన ఆత్మలు కొన్నిగలవు. రక్షింపగూడనివి
గూడ కొన్నిగలవు.

మే:- నిజము మహాదండపతీ!

సత్య:- నామట్టుకునేను-సేనానికిగాని మఱేగొప్పవానికి
గాని తప్పుగాదుగాన,-రక్షింపబడవలెనని యున్నది.

మే:- మఱి నేనుగూడ నంతే దండపతీ!

సత్య:- ఆ !- , నీదయవల్ల నాశంఘముందు వల్లగాదు. మహామాత్రునికన్న ముందు దండవతి రక్షింపబడవలె. దీనిని గురించి ఇకవద్దు. మనకర్తవ్యముల జూచుకొందము. దైవము మనతప్పులను రక్షించుగాక - కాదు కాదు - తమించుగాక. అయ్యలు ! త్రాగియుంటి ననుకొనకూడదు. ఇతడు నామహా మాత్రుడు. ఇది నాకుడిచేయి. ఇది నాపడమచేయి. ఇప్పుడు త్రాగియుంటినా ? చక్కగనిలువగలిగి పొద్దుపోకుండ మూచాడ గలను.

అందఱు:- బలేబాగున్నది.

సత్య:- కాబట్టి అంతయు బాగుగనేయున్నది. కావుననే నేను తాగితి ననుకొనకూడదు. (పోవును)

రా:- రండు మిత్రులారా ? వేదిక కేగుదము. కావలి కారంభింపవలె.

మే:- ఇంతకుముందు పోయిన వీనిజూచితిరా ? నిజము నకు అతడుభీష్మునంతవానిదండనుండి నడిపింపదగినజోదు. కాని గమనించితిరా అతనిలోపము? అతని సుగుణ దుర్గుణములు విషువమందలి రేయుంబవశ్యవలె సమదీర్ఘములైయున్నవి. పాపము వానిలోని శోచనీయమిదియే. కాని పీరసేనుడు వీనిపై బెట్టిన సమృద్ధము వీనిచాంచల్యము పెడదిరిగిన ఏగడియన ఈ దీవిని గొడవలో ముంచునో అని నాగుండె లవియుచున్నవి.

రా:- అయితే అతడు తటచుట్టల్లే యుండునా?

వి ర శే స్వడు.

మే:- వాని నిద్రకి ప్రస్తావన మెప్పుడును ఉండునదియే.
త్రాగుడు, వాని నూచి జోకొట్టనిచో అహోరాత్రమిట్లేమేల్చాని
యుండును.

రా:- ఇది నేనానిచెవినివేసిన బాగుండును. అతనికిది
తెలియక నైనపోవలె. లేదా, అతనిమంచితనము సత్యకుని సుగు
ణములనుమాత్రమే మెచ్చి చెడుగులను త్రోసియైన ఉండవలె.
అంతేకదా?

ప్రవేశము నశేషము.

మే:- (రహస్యముగ) ఏమిసంగతి నశేష! సరేకాని
ఇప్పుడే దండపతి వెనువెంటపో. ఉండకు (వాడుపోవును)

రా:- అదిగాక ఆ పాండ్వమహాశయుడు తనపిమ్మట
తనంతస్థానమును సాహసించి ఈరకపుధోరణిలో పాదుకొనిన
వానిచేత బెట్టుట కడుశోచనీయము. ఇదిట్టిదని పాండ్వనకు
తెలియజెప్పట శుభ్రమగుపని.

మే:- అట్లేప్పటికిని చేయను.

ఉ|| సత్యకు డన్న ప్రాణసదృశంబగు మిత్రముగావునక, దివ
స్పత్నిధి కార మిచ్చినను, పాండ్వనితో దగునంచు వీని దు
ష్కృత్యము నెప్పనోడుదు; సఖిత్వముగల్గకతమ్మునక, జన
స్తుత్య పథమ్ముచేకొని, కురుత్తును, వీనిగుణమ్ము లన్నిటిక.

వినువిను ఏమా అరపు? (లోన బాబో! ఓయిబాబో!)

ప్రవేశము నటేశమును తలుముచు సత్యకుసు.

సత్య:- అరేగాడిద ! లుచ్చ.

రా:- ఏమిటేమిటి దండపతీ !

సత్య:- ఒకవిధవ నాకువిధులునేర్పుటా ? ఈ కుంకకు
కొంకులు విజుగ గొట్టెడ.

నటే:- నన్నాకొట్టుట ?

సత్య:- ఇంకను వ్రేలెదవురా లుచ్చ ! (కొట్టును)

రా:- వద్దువద్దు దండపతీ ! నామాటవిని కొంచెమాగు.
(ఆపును)

సత్య:- తమరు నన్నుపోనిండు—లేనిచో నీపుచ్చఎగురును.

రా:- రా, రా, నీవు తాగితివిలే, రా !-

సత్య:- తాగితివా ? (కొట్టుకొందురు)

మే:- (నటేశముతో రహస్యముగ) ముందుపోవలకు-
దొమ్మిది కేకలుబెట్టి గట్టవాయించు (వాడుపోవును) వద్దు
సత్యకా! అయ్యో బాబో! బాబో! సత్యక! అయ్యారాయల్!
మీరూరుకొనుడు. దండపతీ ! హోరక్షింపుడు ! అయ్యో
చచ్చెచచ్చె ! బలేకాపలా—(గంటమోగును) ఎవరా గంట
కొట్టునది! కొఱవిదయ్యముబాబో! లంబాడీ దయ్యము. కాదు
బాబో, గంటలబేతాళ్ళు!— ఎవరోరండు, హోఅయ్యో
ఊరంతయు లేచును. దేవుతోడ, ఊరుకోసత్యక ! అందఱు
నిన్నేనప్పుదురు.

ఏ గోసే ను డు.

ప్రశ్నాపరిచారకులతో ఏర సేనుడు.

ఏర:- ఏమీ గడబిడ ?

మే:- హా! ఆగుడు. ఆ ? దండపతీ ! అయ్యారాయర్ !
అందఱు పెద్దలు-ఎక్కడనుంటిమో ఎందుకుంటిమో మరచితిరా?
ఆగుడు. మీతో మాటాడునది నేనాని. ఆ? సిగ్గులేదా ? ఆగుడు.

వీ:- ఆగుడు. మీ ప్రాణములు జాగ్రత్త. ఆ ?

రా:- అయ్యో నెత్తురు కాలువగట్టుచున్నది. నాకు
చావుదెబ్బలు తగిలినవి. (పడిపోవును)

వీ:- ఎందుకు-ఎట్లువచ్చినది ? ఆ ? ఎప్పుడు ప్రారంభ
మైనదిది ? మనము స్నేహితులముగామాత్రీ, దైవము వైరులచే
నిషేధించినపనిని మనకు మనమే చేసికొనుచుంటిమా ? మన
జాతికిసిగ్గుగాని ఈ అలబరికొట్లాట నాపుడు. ఈతూరి ఎవడై
నను కసితీర్చుకొనుటకు మెదలితేచాలు, వానిప్రాణములు
నిలుపునపోవును. ఆ భీకర ఘంటానాదమాపుడు. ఆధ్వనితో
గడ్డలంతయు దద్దరిలుచున్నది. అనలువిషయమేమో ఈపెద్దలు
చెప్పవలె. విచారముతో కుములుచున్నట్లున్నావు మేధావీ ?
అంతయు నీపై బెట్టి అడుగుచుంటిని.- ఎవరు దీనికికర్తలు ?

మే:- నాకేమియు తెలియదు. ఇప్పటివఱకును తీయను
పెట్టను ఉన్నవి హితులే, మంచిగా పేరుమోగినపెద్దలే, అందఱు.

వీ:- ఏమీ విరుద్ధము?

మే:- కాదు. సహజమే.

తే|| పాలకడలియు మందరపర్వతమ్ము.

మంచివే; యేలవిషముదగ్గనించె ? సూక్ష్మ

బుద్ధిగల యాలుమగలకు మొద్దుసంతకు,

పుట్టనేమిటి? కేరు చెప్పుదురు జగతి?

ఏగ్రహము ఈమంచిమతులకు? మాండ్యముకల్పించెనో కాని,-
ఒకరిచావొకళ్ళు చూడవలయునంతటి ఘోరయుద్ధమునకుదిగిరి.
ఈచిలిపి సగడమునకొక మొదలున్నట్లు తోచదు. కాని దాని
తుదినిచూచుటకు నన్నిచోటికి తెచ్చిన ఈరెండుకాళ్ళను ఏప్రసిద్ధ
కృత్యమందో విరిగియుండినను మంచిదే అనిపించుచున్నది.

పి:- ఇదెట్లుపొనగినది సత్యక? నీవే నిన్నిట్లు మరచుటా?

సత్య:- క్షమించుడు. నోరెత్తలేను.

పి:- రామరాయ! నీవు కడుయోగ్యుడవు. మొదటి
నుండియు నీనిదానము, గాంధీర్యము, సగద్విదితమునాటచే బుద్ధి
మంతులచేగూడ వివేకవంతుడవని ఎన్నికగన్నవాడవే; అట్టి
నీవు; నీవిలువను ఇట్టి పోకిరిపేరుకుగా వ్యయపఱచి, నీ కీర్తిని
పారబట్టుటకేమివచ్చినది? దీనికి సమాధానమియవలె.

రా:- ప్రియసేనానీ! చావుకుదప్పితి. నీయుద్యోగి మేధా
వియే చెప్పగలడు. నాకు తెలిసినంతవఱకు చెప్పనోరెత్తితిను,-
ఇదిగో ఈపోటును భరింపలేను. తనప్రాణములకు వచ్చినపుడు
ఆత్మరక్షణ చేసికొనుటగాని అందుకు యత్నించుటకుగాని
దోషముకానిచో-నాయెరిగినంతవఱకు-ఈరాత్రి నే నేమియు

పొరపాటునైనను, చెప్పిగాని, చేసిగాని ఉండలేదని ప్రమాణము చేయుచున్నాను.

పి:- ప్రమాణసాక్షిగ-ఇక నాతీక్షణత హేతువుగాని మర్యాదగాని చూడదు. నాకోపము మంచి చెడుగులను మఱగు పఱచి పెడదారితీయ నొచుచున్నది. కదలితినా, - లేక ఈచేయి నై కెత్తితినా.- మీలో ఘటికులకూడ మణిపోవలె. మొదలీ పాడుకొట్టుట ఎట్లువచ్చెనో తెచ్చినదెవరో నాకు చెప్పవలె. ఈసేరమున చూసింపబడి నాతడును నేనును ఒకే కాన్పునవుట్టిన కవలమైననుగూడ, నాకతడు లేనివాడే. సమితి? యుద్ధనిమగ్ను మగు పట్టణములో- ఇప్పటికిని ప్రజాహృదయములో తొణకిస లాను భయప్రవాహము రవంతయుదసలని ఈక్రూర నిశానము యమున-కోటను సురక్షితముగ కాచుటకువచ్చిన మీరు- ఏకాంతగృహకల్లోలమునకీళిరున తలపడుటా? కేవలరాక్షసము. ఎవరుదీనికికర్తలు మేధావీ?

రా:- ఏన్నేహపక్షపాతముచేగాని, హోదాలో సంబంధముచేగాని-నిజమును పెంచిగాని త్రురచిగాని-, చెప్పితివో-, నీవు హైనికుడవేగావు.

మే:- నన్నంతగ నొక్కవద్దు. నానోటినుండి ఈనాలుక నూడబెరికినను సరేకాని, అది సత్యకమహాశయున కేకీడును చేయుట క్లిష్టపడదు. అయినను నిజముచెప్పినమాత్రాన వీనికి వచ్చినదేమియు లేదని నాకుదైర్యమేగనుక, - జరిగినదిదిప్రభూ!- రాయలును నేనును మాటలలోనుండగ ఎవడో విధవ రక్షింపు

డని అరచుచువచ్చెను. వానిపై ప్రయోగింప నిశ్చయించిన కత్తితో సత్యకుడు వానిని తరుముచుండెను. పాపమీ అమాయకుడు సత్యకున కడ్డుతగిలి ఆగుడని బతిమాలెను. సేనో,- ఆయేడ్పు విధవవెంటబడితిని. లేనిచో ఆబొబ్బలకు-అవిఅట్టివి గనుక-పురమంతయు అడలియుండెడిది. కాళ్ళు చుఱుకై నవగుటచే వాడు నాసంకల్పము మీరిపోయినాడు. సత్యకుని ఒట్లకేకలతోపాటు కత్తులచప్పుళ్లువిని వెంటనే తిరిగితి. ఈరాత్రివరకు ఇతనిసీస్థితిలో ఎప్పుడును చూచిఎఱుగ. నేనిట్టేవచ్చునరికి-ఇదంతయు ఎంతలో - వారిద్దరును కలియబడి ఏటుపోటులమీద నుండిరి. మీరు స్వయముగవచ్చి తీయునరికి ఉన్నదేతీరు. ఇక ఈవిషయమున ఇంతకుమించి చెప్పలేను.

క॥ ఓదేవ!తప్పులెన్నగ బోదువె
మానవులు మానవులెఱుమ్ము 'ప్రమా
దోధీమతా మపి' యనం
గాదనరినధర్మ మూడగాదగు మనకున్.

కోపమున తెలియనివారు ఆపులనికూడ చూడరుగాన మనసత్యకుడు కొంత తొందరపడినను నిశ్చయమునకీతడా పారిపోయిన వానినుండి ఎంతటి ఓర్పుగూడ సహింపలేని గొప్పఅవమానమును పొందెననిమాత్రము నాకు గట్టినమ్మకము.

పీఠ:- నాకు తెలియునుమేధావీ-సీప్రేమా పరోపకారిత్వములు, ఈ విషయమును సత్యకునకుగా తేల్చివైచి తగ్గించి

చెప్పుచున్నవి. సత్యక ! నీపై నాకు ప్రేమలేకపోలేదు. కాని ఇకనుండి నాఉద్యోగిగా మాత్రముండకు.

ప్రవేశము. పద్మాదేవి

చూడు అంతిమపురమునకెట్లు నిద్రాభంగమైనదో !
నిన్నొక ఆదర్శప్రాయునిగ జేసెద.

పద్మ:- ఏమీసందడి ?

వీర:- ఇప్పుడంతయు కుదుటబడినవిదేవీ!- (రాయలుతో)
ఆర్య ! మీగాయములకు స్వయముగ చికిత్సజేసెద. వాని నావ
లకు గొనిపోండు. (మోయుదురు) పురమును జాగ్రతగచూడు
మేధావీ ! ఈగంధగోళమునకు లేచినవారి కందఱుకును ధైర్యము
చెప్పు. దేవీ ! శమనకరమగు కునికిపాటు రణధ్వనిచే భంగ
మగుట పైనికునకెప్పుడును ఉన్నదే. (మేధావీ సత్యకులుతప్ప
అందఱుపోదురు)

మే:- దెబ్బలు తగిలినవా దండవతీ ?

సత్య:- ఆ.- చికిత్సకుమించి.

మే:- దైవము రక్షించుగాక.

సత్య:- పేరు-పేరు-పేరు-అయ్యో నామంచిపేరు పోయి
నది. నాలోని శాశ్వతభాగముపోయి పశుత్వముమాత్రము నిలిచి
నది. నాపేరు మేధావీ ! నామంచిపేరు-

మే:- నేనూరకె నమ్మువాడనుగనుక నీశరీమునకేదైన

గాయము తగిలినదేమో అనుకొంటిని. అట్లయినచో కొంచె
మర్థమున్నది. కాని—

అ॥ పోవదగినవోటు పూర్తిగమాని, పో
దగనివోటి కరుగు జగతిలోన
క్షీర్తి; మనము దాని కేవలమొకబూట
కంపుతొడుగుగా గ్రహింపవలయు.

నీవేదోపోయినదనుకొనుటేగాని నిజమునకు నీకుపోయిన సరువే
లేదు. ఎక్కడివాడనోయి ! నేనానిని లోబరచుకొనుట కున్నవి
మార్గములు.

ఉ॥ కుక్కనుగొట్టి గుఱ్ఱమునకుం దగు బుద్ధిని జెప్పినట్లు, నీ
కొక్కని కిట్లునేత, పెరియోధులనుకభయపెట్టు కెంచియే
దక్క మఱేని గా; దిదియధార్థము; తాదృశుల విచక్షణా
దృక్కుగలట్టివారల చరిత్రము లిట్లులే యుండు మిత్రమా.

సత్య:- పనికిమాలిన, తాగుబోతైన, వివేకములేని-
నేను, ఉద్యోగినై, అట్టిసేనానిని మోసగించుటకంటె నన్ను
నీచాతిసీచముగ చూడుమనివేడుదు. తాగుట ? ఊరక కల
హించుట ? కోతలా ? బట్టా ? తననీడతోనే పెద్దపెట్టున వివా
దమా ? ఓమద్యమా ? ఏమి నీలగోచరమహిమ ? తెలియదగిన
పేరేదియులేనిచో నిన్ను విశాచిలని పిలుతును.

మః:- అయితే కత్తిదూసి వెంటబడితివే ఎవడతడు ?
నీకేమిచేసెను ?

సత్య:- ఏమో నాకు తెలియదు.

మే:- ఎచటనైనను కన్దా ఇది ?

సత్య:- నాకొకగంపెడు సంగతులు జ్ఞాపకమున్నవి. కాని అన్నియు అస్పష్టముగ. ఒకపోట్లాట-ఏందుకో తెలియదు. ఓదైవమా! మానవులు తమమతులను కాజేయు ఒకకిరాత శత్రువునకు అఖండస్వాగతమిచ్చులా? మనము వినోదముగా తాగి త్రుళ్ళు మెచ్చుకొని మృగములమై పోవుటా?

మే:- ఎందుకు ఇప్పుడు సరిగనే ఉంటివికదా సీవు? మఱల ఎట్లు స్వస్థపడితివి?

సత్య:-

అ|| త్రాగుడకాపికాచి, తాదృష్టిపడి కోప
మనుషికాచికెచ్చె దన నివాస
మొక్కలోపమింక నొక్కటిజూపి, న
న్ననఘ! నేనె తిట్టుకొనగజేప.

మే:- సీవు మహానీతివేత్తవువలెనున్నావే. దేశకాలపాత్ర ములబట్టి ఇట్టిదివచ్చి పడకున్న బాగుండెడిదని ఘనఃపూర్వ కముగ కోరుచునేఉన్నాను. సరే-అయినదైనది గనుక, దానినీ కనుకూలముగ దిద్దుకొనవలె.

సత్య:- మఱల నాస్థానము నాకిమ్మందును. నేనొకతాగు బోతునని అతడు చెప్పబోవును. నాకు శేషునకున్నన్ని నోళ్ళున్నను అట్టి సమాధాన మొక్కటే వానినన్నిటిగూడ మూయ

గలదు. ఇప్పుడు వివేకమున్న మనుష్యుడై, పిమ్మటబుద్ధిహీనుడై, ఇంతలో పసరమా? ఏమివింత? హద్దులేని ప్రతిగిన్నెయు పాప స్వరూపము. దానిలోని మిశ్రిత ద్రవ్యమొక పెనుభూతము.

మే:- చక్కగ నుపయోగించుచో మద్యమొక మంచి పరిచితభూతమే. ఇకదానిగుఱించి అంతగా వింతపడకు. అయితే నాదండవతీ! నిన్ను ప్రేమింతునని తలతువని తలతును.

సత్య:- నాకదివరకే తెలియును. కాని నేను తాగుట?

మే:- నీవేమి మఱొకడేమి? ఒకప్పుడండఱును తాగుదురు. నీచేయవలసినది చెప్పెదవిను. మనసేనానీభార్యయే ఇప్పటి సేనాని. ఆమె తఱుకులకు, పలుకులకు, కులుకులకు, ఆత్మార్పణముగావించుకొన్న పరతంత్రుడుగనుకనే, నేనీట్లు చెప్పట.

క॥ ఆకనకాంగి యెదుట, నర

లేక, యథార్థమ్ము నుంచెలిపి, నీపదవిక

నీకిమ్మని, వేధింపగ

దే! కృపగా, నూపిరాడనీయక, నఖుడా!

ఆమె, తన్నర్థించువారి కిబ్బడిగకూర్పకపోవుట, తనమంచికి పెద్ద మచ్చ అనుకొను, సదయయు, సరళయు, సుగుణయు, పుణ్య శీలయుగనుక, నీకును తనభర్తకును నడుమనిరిగిన ఈ కీలును సరిజేయుమని ప్రార్థించు. ఈ నీపెళ్ళుమనిన మైత్రీ ఆమెవలన వెనుకటికంటెగూడ మఱింతగ కుదుటపడుననుటకు నాదంతయు బుద్ధెదను.

స:- మంచినలహా చెప్పితివి.

మే:- హృదయపూర్వక ప్రేమతోనని గట్టిగనమ్ము.

సత్య:- నాకు తెలియును మేధావీ ! ఉడయమైన వెంటనే పుణ్యశీలయగు పద్మాదేవిని నావిషయమై భారపడుమని వేడుకొనియెను. నా అదృష్టమిచట తప్పినచో నాకిక నిరాశయే.

మే:- మంచిదారిలోనుంటివి. సెలవు దండవతీ ! నేను కావలికిబోవలె. (పోవును)

సత్య:- మంచిది మిత్రమణి !

మే:-

మ:- తగుకోర్కీం జెలుపంగ, నేదయిన నౌదార్యముతో మేలుసేయుగుణ ప్రస్తుత పద్మమూలమున పాండుర్యం ద్రిప్పనొనఁచు సమ్యగుపాయంబును నమ్ముగాదగు నసామ్యంబౌ గతిం, జెప్పఁచుండుగ నే నెట్లులుద్రోహినాడు; నిటులన్నం బుద్ధియేయొండునీ.

పద్మ, ధారాళములగు పంచభూతములవలె లోకోపకారిణిగా సృజింపబడినది. ఇక దానికి పాండుర్యని స్వాధీనపఱచుకొనుట అన్నది పశ్చిమయేకాదు. వానిహృదయము, దానివలపువలలో తగుల్కొన్నది గనుక, పాపవిమోచన చిహ్నములగు చక్రానికి తములిచ్చిన, వానిమతము నూడజెఱుకుటగూడ దానికి తృణప్రాయము. కావలెనన్నచో సృష్టించి, అక్కరలేనిచో భస్మము చేయగలదు. వాని దుర్బలప్రకృతి దానిక్షుధకు బలియైపోవలసినదే. ముఖ్యముగ నత్యక్తునివంచితే ఇట్లుచెప్ప నేను, - వంచకుడ నెట్లగుదును? పైశాచికసేతి అనగా నిదియే. పిశాచములు కూడ నావలెనే మానవులనే చేయించబోవు ఘోరపాపకార్య

ములను ముందు స్వర్గతుల్యపుటాకృతులతో జూసి ఊరించును. ఈ బోధాశంకరుడు పద్మమూలమున తన అదృష్టములపై ప్రాకులాడ, అది తన భర్తను సత్యకునకుగా పీడించునపుడు, పద్మవానిపై తీవితో తిటుగరప్పించుచున్నదన్న ఈ విషయమును పొందుకొని హృదయములో నాటవలె. పద్మ సత్యకునకై ఎంత మంచికిబోవునో అంతచెడుగు తనభర్తవలన ఆమె పొందును. నుగుణననియగు నామెను, ఒక ముఱికిగుంటగా ప్రదర్శించి, దాని సౌశీల్యతూలమునుండి తీసినదారములతో పలకన్నివీరినందఱును అందు తగిలెద.

ప్రవేశము నశేషము.

ఏమి విశేషణములు ? నశేష !

నశే:- ఈ వేటలో, ముందుండు జాగిలమువలెగాక ఆటచి ధ్వనిపూర్తిజేయు కుక్కవలెమాత్రము వెనుకనుంటిని. తెచ్చిన సొమ్ము తూర్పారబట్టితిని. పైగా ఈరాత్రీ నాకు సక్రమమగు బడితపూజకూడ జరిగినది. ఇంతకు పర్యవసానము, నాశ్రమకంత మాత్రమనుభవ ముండవలెననియు ఇంతడబ్బుతో గడించిన కొంత తెలివితో ఇంటికిమఱుట మంచిదనియు అనుకొందును.

మే:- ఆహా ! నిదానములేని వారెంతదరిద్రులు ? కొంత కొంతగాగాక అంతయు ఒకేపెట్టున ఏగాయము మానును. మంత్రముతోగాక తంత్రముతో నడపుచుంటినని నీకును తెలిసినదే. ఆతంత్రము వ్యవధిపై నాధారపడియుండును. అంతయు అనుకూలముగ్గవచ్చుటలేదా ? సత్యకుడు నిన్ను వీపునగొట్టెను.

నీవో, ఆచప్పిడివెబ్బటిచివానిసొట్టపై ఘడిలుమని శాశ్వతముగ
గొట్టితివి. కొంచెమోసికపట్టు. ఉనయమైనది. సుఖముచేతను
కార్యనిమగ్నతచేతను కాలమంతైనను కొద్దిఅనిపించును. వెళ్లు
నీవిడిదికి చేరుకో. కడమసంగతులు పిమ్మట తెలిసికొందువుగాక-
వద్దు పొమ్మనుచున్నాను. (వాడుపోవును.)

జరుగవలసినవి చెందు. తన దేవేరియగు పద్మను నా
భార్య సత్యకుమరుగా కదల్చవలె. ఇప్పుడే దానినంపెద.

క॥ వేనింతలోన, మనసే

నానినిదూరముగగొని, తనదుసతి కేకాం

తాన, నాసత్యకుండు న

మోనమ, యనునపుడమాంతముగ, దూకింతుకా,

అవును ఇదేమార్గము. (పోవుచు) 'అలస్యాదమృతం విషం'

వీరసేనుడు

[తృతీయాంకము]

ఒకటవరంగము

కోటముంగిలి ప్రవేశము సత్యక విదూషకులు.

సత్య:- నీమిత్రుడు చెప్పనది కొంచెమువినుచుంటివా?

విదూ:- నామిత్రునిమాట వినుటలేదు. మీమాట వినుచుంటిని.

సత్య:- అబ్బ! నీచాతుర్యమాపు. నేనానిభార్యకు చెలికత్తెయగు నీలాంబరి నీకగుపడుచో సత్యకుడు కొంచెము వాక్సహాయమపేక్షించుచున్నాడనిమాత్రము చెప్పవలె. ఇదిగో ఈ కాసు పుచ్చుకో-చేయుదువా ఇది?

విదూ:- ఆ-దేవిగారి చెలికత్తె నాకీచాయనే కసిపించి తీరును. వెంటనే గ్రుద్దిచెప్పెదను.

సత్య:- సరే పొమ్ముమిత్రమా. (విదూషకుడు పోవును)

ప్రవేశము మేధావి.

సమయమునకు వచ్చితివి మేధావీ!-

మే:- ఇంతకు వెన్ను వాల్చునేలేదన్నమాట.

సత్య:- ఎక్కడిది? మనము పోకమునుపే తెల్లవారి నది.

ఉ|| రాతిరిసంభవించిన పరాభవమిగెడు నాత్రమొంది, యి
ష్టే తెగియించుమ్ము పిలిపించితి నీసతి; నెంచబోకు, నీ

చేతమునందు; నింతకు సుశీలను నీలను వేడుటెల్ల, ప
ద్మాతరుణీమతల్లి శుభదర్శనభాగ్యము, గూర్చునేజూమి.

మే:- నీవద్దకిపుడే పంపుదును. నీసంభాషణయు పనియు
మఱింత స్వేచ్ఛగ జరుగునట్లు ఏదేని ఒకమిష కల్పించి
పొందుని దూరముగ గొంపోయెద.

సత్య:- ఇందుకెంతయు కృతజ్ఞుడను. (మేధావిపోవును.)
నావారిలోగూడ ఇట్టిమంచి నింతవఱకెఱుగ.

ప్రవేశము నీలాంబరి.

నీ:- దండవతీ! నీభంగపాటు కెంతయుచింతలగుచున్నది.
అయినను త్వరలోనే చక్కబడును. నేనానియు దేవియు నిదే
చర్చించుచున్నారు. ఆమెనీకొఱకు గట్టిగా వాదముచేయుచున్నది.
అతడు ఇట్లు సమాధానము చెప్పుచున్నాడు.

ఉ॥ రేయిని, నట్లునీవుప్రహరించినతండు, స్వబంధులండమెం
డై, యశమున్న మేటియట; యైనను, కాదనడటై నీకు; నిం
కేయతడైననచ్చడట; యెట్లొకొ, శంటనెనీకు నీపదం
నీయుటయును నాగెనట; యింతకునీయెడవైరమున్నదే.

సత్య:- ఇది చేయదగినదిగా నీకుతోచినచో పద్మా
దేవితో క్లుప్త ప్రసంగమునకు ఒంటరిగ అవకాశమిప్పింపుమని
నాతోరిక.

నీ:- అట్లయిన లోనికిరమ్ము. నీహృదయమును విప్పి
చెప్పుకొనుట కవకాశముగలచోట నిన్నుంతును.

సత్య:- నీకెంతయు కృతజ్ఞుడను. (నిష్క్రమణము)

తృతీయః శ్లోకము.

రంగము 2. కోటలోగది.

ప్రవేశము: మేధావీ, నీరసేశులు, పాపములు.

సో:- ఈయుత్తరములు మేధావీ! నావికునకిచ్చి వాని మూలమున ప్రభుత్వమునకు నావిధులనెరవేర్చుము-అపని ముగియగనే-నేనీ కట్టడములపై ననే తిరుగుచుందును- నన్నవచ్చి కలియుము-

మే:- చిత్తము అట్లే చేసెదను.

వీర:- మిత్రులారా! ఈకోటను చూతమా?

సో:- చిత్తము-ముందిటు చూతమురంగు. (పోవుదురు)

రంగము 3. కోటలోపనము.

ప్రవేశము నీలాంబరి, పద్మ, సత్యకుడు.

ప:- నీకై సత్యక! నాసర్వశక్తులు వినియోగింతునని మాత్రము ముమ్మాటికి నమ్ము.

సో:- మంచిది దేవీ! అట్లేచేయుము. ఈస్థితి తనకే మూడినట్లు నాభర్త వగచుచున్నాడనిమాత్రము ప్రమాణము చేయగలను.

ప:- అవును. అతడు చాల జాలిపేగులవాడు. నందే హింపకు సత్యక? నిన్నును, నీసేనానిని మఱల ఎప్పటివలె మిత్రులను చేసెదనులే.

స:-

అ|| సత్యకునకు నేమిసంభవించినను నో

దేవి! మీ యధార్థసేవకుండె

వీర సేనుడు.

గాని యన్యదేమిగా డెప్పటికి; గాన
సతని నరయు భార మంత నీడె.

ప:- ఎఱుగుదును సత్యక ! ఆర్యపుత్రుని నీవు ప్రేమించు
మాట నిజమే. దీర్ఘ కాలమునుండియు వానినెఱుగుదువు. ఐనను
ఆతడిట్లు ఎడమొగముగా నుండుటంతయు వ్యవహారికపు బెట్టు
తప్ప మఱేదియు కావని నిశ్చయించుకో.

సత్య:- అవును తల్లీ ! కాని, నేనిప్పుడు సమక్షమున
నుండక, నాస్థానము నింపబడినచో, నేనాని నాసేవాప్రేమలు
మఱచునట్లు ఆవ్యవహారికము దీర్ఘ కాలముండినను ఉండ
వచ్చు-, లేదా ఇట్టిదుష్టలపుసున్నితములు దానినిబలపఱచినను
పఱుపవచ్చు-, లేదా పరిస్థితుల ననుసరించి తనకై తానె పెరిగి
నను పెఱుగవచ్చు.

ప:- ఆ అనుమానము పట్టుకొనకు.

శా|| ఈ నీలాంబరియొద్ద, నీపదవి నీదేయంటిపొమ్మింక; సుం
తైనక భీతినిజెందబోకు సఖ !; స్నేహంబందు నేనొక్క వా
ద్దానంబున్ బానరించునొ, చివరముక్కఁగూడ పోనీక, య
ద్దానికొ, సార్థమజేయ సాంతమును పంతంబూనియుందుంజుమీ !

నావిభవన కంకొకటి తోచనీను. అతడు మచ్చికపడువఱకు
కనుమూయనీయక విసుగుపుట్టునట్లు మకురుపట్టు పట్టెద.వానికి,
తనపాన్ను, బోధకొక కేర్పడిన ఒకచదువులబడివలెను, భోజ
నము, ఈపాప ప్రాయశ్చిత్తార్థమేర్పడిన పంచగవ్యమువలెను
తోచవలె. ఇంతెందుకు ? అతడుచేయు ప్రతిపనిలోను నీనంగతి
కలిపెద.

తే|| కాన నీవ నుత్సాహివిగాగవలవ;
దన్న ! నీకుగా ప్రార్థించునన్న విభుడు
నటికవక్రశరేగాని, నీకొఱకునేయు వాద
మూపిరియున్నంతవరకు విడువ.

నీ:- దేవీ ! ప్రభువు వచ్చుచున్నాడు.

స:- అమ్మా, సెలవువుచ్చుకొందును.

ప:- ఎందుకు ? ఉండి నేచెప్పునదంతయువిను.

సత్య:- ఇప్పుడుకాదుతల్లీ ! నాస్వకీయములను సమర్థించు
కొనునంతటి స్వస్థతలో లేను నేను-

ప:- సరే నీయిష్టము-(సత్యకుడు పోవును)

ప్రవేశము మేధావీ, వీరసేనులు.

మే:- ఆ!-అదేనాకుగిట్టదు.

వీ:- ఏమిటి అనుచుంటివి ?

మే:- ఏమియులేదుప్రభూ! కాకపోయినను, - నాకేమియు
తెలియదు.

వీ:- సత్యకుడేకదా ఇప్పుడునాక్రేయసివద్దనుండిపోయినది?

మే:- సత్యకుడే ప్రభూ! కాదు-, నిజముగా తమగాక
జూచి అతడు ఇంతదొంగవలె పెడపెడగాపోవునని నేననుకొనను.

వీ:- అతడనియే నానమ్మకము.

ప:- ఏమివిశేషములు ప్రియా! మీ ఆగ్రహమున
కృశించుచున్న ఒక అభ్యర్థితో ఇంతవఱకును మాటాడు
చుంటివి-

వీ:- ఎవరతడు ?

ప:- ఎవరు ? మీదండపతి సత్యకుడు ప్రభూ !

అ|| మిమ్ముగోర నాకు ముమ్మాటి కనురాగ,
మధికృతియును గల్గినట్లులెన
వానిపూర్వమైత్రి ప్రాణేశ! మీనిష్క-
శంక కరుణలో మెలంగనీవె.

అతడట్లు ప్రమాదవశమునగాక-, కావలెననిచేసియుండి, తమ
యెడ హృదయపూర్వక భక్తివిశ్వాసములు లేనివాడేఅగుచో-,
అమాయకముఖము కనిపెట్టుటలో నాకు తెలివియే లేదన్న
మాట-. నాయందు దయయంచి అతని బిలిపింపుడు.

వీ:- ఇప్పు డిచటినుండి వెళ్ళెనా ?

ప:- అవును- అతనితోపాటు కృశించుటకు తనదుఃఖ
ములో ఒకపాలు నాకువదలిపెట్టి మీయెదుటపడలేక పోయి
నాడు. అతనిని పిలిపింపరా ?

వీర:- ఇప్పుడుకాదుగాని ఇంకొకప్పుడు.

ప:- త్వరలోనేనా ?

వీర:- వీలైనంత త్వరలో.

ప:- అది ఈరాత్రి భోజనవేళకేనా !

వీర:- కాదుపద్మా! ఈరాత్రికి కాదు.

ప:- అయితే రేపుమధ్యాహ్న భోజనమప్పుడా?

వీర:- రేపింటివద్ద భుజింపను. దుర్గమువద్ద నాయకులను
కలిసికోవలె.

ప:- అట్లగుచో రేపురాత్రికి. లేక మంగళవారపు టుద
యము. ఏదో ఒకప్పుడని తేల్చిచెప్పుడు. కాని మూడుదినము

లకుమాత్రము మించసేయకుడు: నిజమునకు చాల కుములు చున్నాడు. యుద్ధములలో ఘటికులనే ఆదర్శప్రాయముగ శిక్షించి ఇతరులకు బుద్ధిజెప్పవలయు నియమమునకుగానిచో— ఎంతయోచించినను ఆహద్దుమీరుటలో ఇంత గర్హింపును పొంద దగిన తప్పిదమున్నట్లే తోచదు. అతడెప్పుడు రావచ్చునో చెప్పరా?

మ|| ఒకటేదేనియు మీరునన్నడుగ, నానోకానా. యేదేని తేల్చక, మిమ్మెక్కుడుకాల మాత్రమున నిల్వంబెట్టి వేధించి, యిట్లెకదా యన్యులకంచు మీషుదికి నాటింపంగ యోచించి, యో, పికతో, 'నాతటి యెప్పుడా?' యనుచు, చుట్టూఘోషించుటయిది!

మనవివాహమునకు పూర్వము సత్యకుడు మిమ్మతో తటచువచ్చెడి కాలమున నేను మీషరోక్షమున మిమ్ముగూర్చి వ్యతిరేకముగా ప్రసంగించినపుడెల్ల మీషక్షము నహించెడివాడు. అట్టి ఈతని దెచ్చుటకా ఇంతపాటిప్రయాసము— నేనెంతకైనను తగుదు ననుకొనుడు.

పీఠ:- అబ్బ! ఇకనక్కఱలేదు—అతని కిచ్చవచ్చినపుడు రానిమ్ము, నీకేదియు కాదనను!

ప:- అదో! నాకు మహద్భాగ్య మొనగించినట్లుగాబోలు. మిమ్ముమధురాహారములు గొనుడని, పాదరక్షలు ధరింపుడని, అత్యంత సౌఖ్యప్రదములైన వానిని కూర్చుకొనుడని, ప్రార్థించుటవంటిదే ఇదికూడ. ఇదిచేసినచో నాపై మీకు గల అత్యంతప్రేమను వెల్లడించినట్లు? కాదు.

ఉ॥ ప్రియసియండు. మీను అప్రేమిడి. యెంతో, సరిగ్గా చక్కగా చేయగ. నొక్క కోరిక వచింపుమనెని, ననుగ్రహింప శంకాయుతమై, సంతాతభయకారణమై, బహుకష్టసాధ్యమై, మీయెడకర్దతోచవలె; మీపరయస్వదు తేలిగ వలెకా.

పర:- నీకేదియుగాదనను. కాని, ఒక్క క్షణముమాత్రము నన్ను ఒంటరిగ విడిచిపొమ్మని కోరుచున్నాను.

పద్మ:- మీకు కాదందునా? లేదుప్రియా! నెలవు.

పీ:- వెళ్ళు పద్మా-వెళ్ళు-ఇప్పుడే వత్తును.

ప:- రా, నీలా! తమమనసువచ్చి నట్లుండుడు. తమ రెల్లున్నను ఎప్పటికిని మీదాననే. (నీలా పద్మలు పోదురు)

పీ:- పిచ్చిపిల్ల! నామనోవృత్తి ఎన్నికష్టముల పాలైనను నీప్రేమ వదలను. కాని నెన్నుప్రేమింపనినాడు నాకు మహా ప్రళయము వచ్చినదన్నమాటే.

మే:- మహాప్రభూ!

పీ:- ఏమో అనుచుంటివి మేధావీ?

మే:- అయితే తమకును దేవిగారికినిగల అన్యోన్యము సత్యకమహాశయునకు మొదటినుండియు తెలియునా?

పీ:- అవును, మొదటినుండియు తుదివఱకును చక్కగ తెలియును. ఎందుకు ఇట్లడుగుచుంటివి?

మే:- మఱేమియులేదు. కేవలము నామనస్సంతృప్తి

కొలుపుటకై ప్రణామవిధానము

పీ:-, స్వీకరించుచున్నాను మేధావీ?

శృంగార కథ.

మే:- అదికాదు. ఆమెతో వీనికింతపరిచయమున్నదని నాకిదివఱకు తెలియదు.

వీర:- అవును. మాయురువురి నడుమను తిరిగినదూత యితడే.

మే:- నిజముగా?

వీర:- నిజముగా ! ఆ—నిజముగ. నీవిందులో ఏమో ఆరాతీయుచున్నావే! మంచివాడు కాడా అతడు ?

మే:- మంచివాడేప్రభూ—

వీర:- అవును చాలమంచివాడు.

మే:- నాకు తెలిసినంతవఱకుప్రభూ !

వీర:- ఏమిటి ఆలోచించుచున్నావు ?

మే:- ఆలోచించుప్రభూ !

వీర:- ఆలోచించుప్రభూ ? దైవసాక్షిగ ఈభావములో ఎవరికిని చూపరాని భయంకర భూతమేదియో ఉన్నట్లు ధ్వనించుచున్నది. నీవేదియో వేరుగా భావించుచున్నావు. ఇంతకుముందే సత్యకుడు నాప్రేయసివద్దనుండి పోయినపుడు “నాకదేగిట్టదు” అనగా వింటిని. నీకుగిట్టనిదేది ? నాప్రేమరంగములో అతడే నామంత్రిఅని చెప్పినపుడు ‘నిజముగా ?’ అని అఱచి సీతలలో ఏదియో ఘోరభావము నిగూఢము చేసినట్లు కనుబొమలు చిట్టించితివి. నాయెడ నీకు ఘుమ్మాటికిని ప్రేమయే ఉన్నచో నాకు సీహృదయము జూపు.

మే:- ప్రభూ మిమ్ము ప్రేమింతునని ఎఱుగుదురా ?

వీర:- చుక్కగ ఎలుగుదు.

చ॥ సలితశక్తి సమ్మకమెసంగడి బంటువు నీవనాకు; నీ
 కలుకుల చూచుండ నొకపట్టునకూడిరి పోయవచ్చు, నే
 దెలియుదుగాన, నీవెరుకతీయుటలం, గుడియించినక్కుటల్,
 గలవకపెట్టెమిక్కుటముగా, నను; కార్యధురీణ! యియ్యడకా.

ఇట్టివి అవిధేయుడగు టక్కరిదొంగలో స్వాభావికపు జిత్తులు
 గాని, ధర్మాత్ముడగు వానిలోమాత్రము ఉద్రేక మాపలేనట్టి
 హృదయములో పనిచేయు భావసంద్విగ్ధములు - అనుమానపు
 టాపుటలు.

మే:- కాని నత్యక్మహాశయుని విషయమున అతడు
 విశ్వసనీయుడనియే నానమ్మకము.

వీర:- నేనును అట్లే అనుకొనుచుంటిని.

మే:- ఆహా! లోకమెంతపాడుది.

తే॥ మానవులుపైకి దోచెడిమాదిరిగానె
 యుండవలెగాని యుట్లుండకుండువార
 లేమియుగదోచకున్న మేలెంతొగలుగు.
 గోముఖ వ్యాఘ్రరీతి లోకులకుకీడు

వీర:- నిశ్చయము. మనుష్యులుపైకి కన్పించునటులే
 ఉండవలె.

మే:- ఇంకేమి? సత్యకుడు మంచివాడే అనుకొనవచ్చు.

వీర:- ఓకాదుకాదు. దీనిలో ఇంకను కొంతయున్నది.

మేధావీ! నీవుసిభాములతో మాటాడుకొనునట్లు, మాటిమాటికి
 తలపోయునట్లు, నీనికృష్టభావములకు నికృష్టపదములు ఉపయో

గించినాతో స్పష్టముగ చెప్పు.

మే:- మహాప్రభూ ! క్షమింపవలె. నేను సేవాధర్మమున మీకెంత కట్టుబడియుండినను, బానిసలకుపైతము స్వేచ్ఛగల పనులలోమాత్రము బద్ధుడను కాజాలను. నాభావములను నెలిబుచ్చుటా ? ఎందుకు, అవికృత్రిమములే, నీచములే అనుకొనుడు. నమయముబట్టి తమంతతామే మలినములు శూరబడిన తావేదిగలదు? కొన్ని అయినను అపరిశుద్ధ భావములు లేక కేవల న్యాయచింతతో ఏతీర్పరి విచారణాసభలో ధర్మపీఠమెక్కను ?

వీర:- నీహితుడు వంచింపబడినట్లు చెల్లినగూడ నీభావములకతనిచెవిని పరాయిదిగా చేయుచో మేధావీ !, నిజముగా అతనియెడ ద్రోహము చేయుచున్నవాడవే.

మే:- అయితే, ఒకవేళ నాలించన పాపభూయస్యమే కావచ్చు. రంధ్రాన్వేషణమే నాస్వభావములోని పెన్షన్ గొమనియు నాలనుమానము లేనిచెడుగులనుగూడ కల్పించుననియు ఒప్పుకొనుచునే ఉంటినిగనుక-మలినముగా అర్థముచేసికొను నన్ను, ఒక లెక్క చేయకుండుటకును, అట్టివాని ఆనాలోచిత, నిశ్చయరహిత, దృష్టి నే ఊతముగాగొని మీకై మీరే దుఃఖహర్మ్యమును కట్టుకొనకుండుటకును, మీవివేకము నుపయోగింపవలెనని నామనవి. నాభావములను తమకైగించుట మీప్రశాంతికిని మంచికినిగాదు సరిగదా, నావివేక విశ్వాస మానవత్వములకు రవంతయు దగవు.

వీర:- ఇంతకు నీఅభిప్రాయమేమి ?

పీ ర నే న్నడు .

మే:- మహాప్రభూ !

అ|| భువినిమంచి పేరె పూరుషునకు నైనె-
:కాంతకైన పెట్టకయ వెలంగు
కాశ్చితంబుభూష: సరకునేయడుగదా.
ఇట్టిదానినొక్కడేనిజనుడు.

నాడబ్బును దొంగిలువాడు పిప్పిని దొంగిలుచున్నాడు. అది
కేవలచంచలము. ఎమియులేనిదే. అది ఇంతకుముందు నాది.
ఇప్పుడువానిది. ఇదివఱకు లక్షలకు బానిసయైనాకడకు వచ్చినది.
కాని స్థిరమగు నామంచివేరును హరించువాడు తనను ధనికుని
జేయజాలనిదియు, నిశ్చయమునకు సన్నుదరిద్రునిజేయఁగలదియు,
సగుదానిని దొంగిలుచున్నాడు.

పీ:- దైవసాక్షిగ, ఇక నీభావములను గన్తుగొందును.

మే:- నాహృదయము మీ అరచేతబట్టినను చేతగాదు.
ఇక నాఅధీనమందున్నపుడు బాత్తుగనున్న.

పీ:- ఆ ?

మే:-ఓ!- అనుమానమునుండి మాత్రము జాగ్రత్తప్రభూ!
ఆపనరుకన్నులరాకాసి తాను దిను సంజుడునే పరిహసించును.
తనకర్మమింతయేఅని తన అపచారిణిపై మనసు విఠచుకొనిన
అంకుటాలిమగడు సుఖించును. తన భార్యను ప్రేమించుచుగూడ
అనుమానించుచు అసూయపడుచు అప్పటికినివదలలేని యా
కుంక, - సరకప్రాయపు నిమేషములెన్ని ఎట్లుగడపునోకదా ?

పీ:- ఎంతగ్రహచారము!

మే:- ఏదో ఒకత్తప్రిడిండవలె. తృప్తిపడెన్నచో నేదట కముగూడ భాగ్యమే. కాని ఎప్పటికైనను వేదవడుదుమోలని ఎప్పుడును ఉలికిపడువానికి మేరువుండియు శివాలయమువలె దరిద్రమే. ఓదైవమా! నాతోడివారి అందఱు అంతరాత్మలను అనుమానమునుండి మాత్రము రక్షింపుము.

శీర:- ఇంతెందుకు? చంద్రగమనములోనిమార్పులనుగూడ నిరంతర నూత్నశంకలతో గమనించునంతటి శంకాలోలముగా జేయుదుననుకొంటివా నాజీవితమును? లేదు. ఒకమారుశంకతో పడుట ఎప్పటికిని నిశ్చయించుకొనుటే, నామనోవృత్తిని, నీవు గ్రహించినదానికి పోల్చుకొనుచు, అట్టి గాలిపోతలకును, పుల్లెలెక్కించుటలకును, అధీనముచేసినచో, సన్నోక చింబోశక్రింద గట్టుము. ఏదిఎట్లున్నను, నాభార్య అందగత్తెయని, భోగలాలనయని, విరివిగ మాటాడునని, మధురముగ పాడునని, చెప్పట నన్ను శంకాగ్రస్తుని జేయుటగాదు.

చ|| గుణవతియైనచో, నివియగుక గుణముల్ ద్విగుణమ్ముగా; మ
ద్గుణముల నేమిలోటయినగూడ, ననుక సతిమోసగించునక
గణకును, సందియమ్మును, అవమ్మునుగా; వెంటలన్న? సారసే
క్షణ, కనుగొంటుకుక, కనులంగల్గియె, యేరుకొనెంగదా, ననుక.

కాదు. మేధావీ! అట్లేప్పటికినిగాదు. కొంతయైనను చూచిగాని శంకింపను. శంకించిగాని రూపింపను. నిరూపణపై, ఇదితప్ప మఱొకటిలేదు. వెంటనే ప్రేమనో శంకనో వదలుకొనుటే.-

మే:- ఇప్పుడు నామనను కుదుటబడినది. తమయెడ

నాకుగల సేవా ప్రేమలు మఱింతస్పష్టముగ చూపుటకు దగు హేతువున్నది. కాన మీకు బద్ధుడనగు నావలననుండి ఇక గ్రహింపుడు. ఇప్పటికిని నిదర్శనముమాట చెప్పను. మీభార్య వంకజూడుడు. సత్యకునితో నున్నపు డామెను గమనింపుడు. ఏమియు నెఱుగనట్లుండి ఒక కన్నటుపెట్టుడు. మీనిష్కపట సరళస్వభావము, దానిబోదార్యము మూలముననే వంచించబడుటకు నేనోర్వను. చూచితీరా, మాదేశలక్షణములు! నాకు బాగుగ తెలియును. కటకములో స్త్రీలు తమ దుండగములను భగవంతుడుచూచుటకై నను ఒప్పుదురుగాని, భర్తల కాపాలకువయే పొడకట్టసియరు. వారి నైతికాదర్శము చేయకుండ విడచుటగాదు,- తెలియకుండ దాచుట.

పీఠ:- అట్లందువా ?

మే:- మిమ్ము చేపట్టి తనతండ్రిని మోసగించినది. మీ చూపులకు భయపడి వడకినట్లు నటించినపుడు మిమ్ములను మిక్కిటముగ ప్రేమించినది.

పీఠ:- అవును అట్లేచేసినది.

మే:- పోనీ. ఎందుకు ? అంతచిన్నతనముననే గానుగ ఎద్దుకువలె తనతండ్రికి గంతకట్టుటకు ఆరకముగ నటించగలిగినది. అతడేదో ఇంద్రజాలమనుకొన్నాడు. ఇంతకు నాది మహా పాపము. నాకు మీపై అవసరమునుమించిన ప్రేమయున్నందుకు ఊమింపుడని ప్రార్థన.

పీఠ:- నీమేలెప్పటికిని మఱువను.

మే:- కాని మీలోనిదిగువును ఇదికొంత నశ్వించి నట్లున్నదే!

వీర:- లేదు. లేదు. ఏమాత్రమునులేదు.

మే:- చూడగా మీద్వైర్యము తగ్గినదనియే నానమ్మకము. ఈ చెప్పినదంతయు తమపై ప్రేమతోనని జీలతురను కొందును. కాని, అదిగో! మీలో మార్పగపడుచున్నది. ఒక్కశంకించుటకుతప్ప, విశేషార్థములకుగాని, లేనిపోనిసిద్ధాంతములకుగాని నావాక్కులను శోధింపకుడని నామనవి.

వీర:- అట్లేప్పటికిని చేయననుకో.

మే:- తమరట్లుచేసినచో స్రభూ! నాభానములు లక్ష్మ్యములుగా ఉంచుకొనవి తుచ్చపర్యవసానములకుగా నావాక్కులుపయోగపడినట్లుగును. సత్యకుడును నాకు ముఖ్యహితుడే. కాని తమముఖము వాడబాటినట్లున్నది!

వీర:- లేదు. అంతగలేదు. కాని పద్ధ, నిష్కళంకయే అనితోచుచున్నది.

మే:- ఆమె చిరకాలమట్లేబ్రతుకుగాక! ఇట్లునుకొనుచు మీరును చిరకాలము బ్రతుకుదురుగాక!

వీర:- అయినను దానిప్రకృతిలో ఇట్టివైపరీత్యమా?

మే:- అదిగో గమనింపవలసినదే అది. ఇక తమఎదుట కొంత తెంపుజేయుచున్నాను. మన కనులగట్టినట్లు, ప్రకృతి ఊరించు అన్నివిషయములు, అనగూతనజాతి, రంగు, ఉన్నతి, గల ఎన్నో సంబంధములను తృణీకరించిన ఆకామోదేకములో-

ఛీ, ఛీ, తుచ్చవైరుధ్యమును, అస్వాభావికపుటూహలను ఎవ
డైనను పసిబట్టవచ్చు. ఇట్టి విషయములో ఆమె ఒక్కతెయే
అని చెప్పటగాదు. కాని క్షమింపవలె-ఆమెబుద్ధి వెనుకటికంటె
తెలివినవడి తన జాతిమూర్తులతో మిమ్ము పోల్చుకొని పశ్చా
త్తాపపడునేమో అనికూడ భయమగుచున్నది.

శీర:- సరేపో- సరేపో. ఇంకను విశేషములు తోచి
నచో వెంటనే తెలియబఱచుము. కనిపెట్టుటకు నీభార్యను
పంపు.

మే:- నాభార్య? ఇట్టివానిలో మునివలె మానము
దాల్చును. ఒక్కనాభార్యయేకాదు.

మ|| మనకేమయ్యెనటంచు గొంద, అఘముంబాటించియుం గొంద, అూ
కొనినంగాని, దురాగతంబులు భువింగొండంతలైపోవు: అం
కునకుంబూనినజెల్ల నెప్పటికి లోకుల్ భర్తకున్నైజవ
ర్తనముకా పేర్కొని కొంపకూల్చరను ధైర్యంబూని యుండుంజుమి.
కాని నామతముమాత్రము దేనిసంగతి దానిభర్తకే జెప్పినగాని
ఇంకొకదానికి బుద్ధిరాదని.

శీర:- సరేపో-మేధావీ! సరేపో.

మే:- (పోవుచు) ప్రభూ! సెలవు పుచ్చుకొందును.

శీర:- నేనెందుకు పెండ్లాడితిని? ఈ నిష్కపటజీవి నిశ్చ
యముగా తన బయటబెట్టుదాని కిబ్బడిగా ఎఱుగును.

మే:- (వచ్చుచు) ప్రభూ! ఈవిషయమునంతగా విమ
ర్శింపకుండుటయే మంచిదని నాప్రార్థన. దానిని కాలమునకు
వదలివేయుడు. నిశ్చయమునకు ఆ ఉద్యోగమును కడుసమర్థతతో

నిర్వహింపగల వాడతడేగనుక, సత్యకుడు తన స్థానమును తరిగి తానుపొందుట మనకు మంచి దేఅయినను, కొంతకాలమువఱకు ఏదియు తెగజెప్పక అతనినట్టేడంచినచో, వానిని వానిసత్తుగడలను చక్కగ తెలిసికొనవచ్చు. అతని రప్పించుటకు మీరాణి మిమ్ము త్వరపెట్టి బలవంతముగ పీడించునో గమనింపుడు. అందులో మీకు మఱింతగ గోచరించును. అనవసరపు జోక్యముతో అధికప్రసంగము చేసితిని అని జడియుచుంటినిగాన-ఈ లోపుగ ఆమెపై ఏఅపోహయు పడకుడని నామనవి.

పీఠ:- నీవు నానిగ్రహశక్తికి జంకకు.

మే:- చిత్తము. మఱల సెలవుపుచ్చుకొందును. (పోవును)

పీఠ:- నిజమునకితడు మహావిశ్వాసపాత్రుడు. విచక్షణా దృష్టితో మానవ ప్రకృతిలోని అన్నిగుణములను చక్కగా ఎఱిగినవాడు. నాభార్య నాకు స్వాధీనపడని తోక తెగిన గాలిపటమే అగుచో, దానిదారము నాహృదయ రక్తనాళమే అయినను ఆదారముత్రేపి దాని అదృష్టము చెట్టుననో పుట్టనో చూచుకొనుటకు దానిని ఈలవైచి గాలికి వదలెదను. ఒకవేళ, నల్లగ నుంటిననియా? లేక తఱుకు బెళుకుల సోయగాండ్రవలె రసికత్వము లేదనియా? లేక ఈడుజోడులేక ముదిబారితి ననియా? అయినను అది అంతగలేనేలేదు. ద్రోహముచేసినది? నాబ్రతు కెంతచులుక నైనది? దానిననహ్నించు కొనుటచేతనే ఇక నాకు చిత్తశాంతి. వారివాంఛలుగాక ఈ సుకుమారజీవులు మాత్రమే మనవని చెప్పకొనునట్టి వివాహములోనిగ్రహచార

మెంతటిది ? పరోపయోగార్థము నాప్రేమించు వస్తువులో ఒక మూలమాత్రమే నాకుగా ఉంచుకొనుటకంటె ఒక కొండచిలు వనై మన్నుదినుచుండుట మేలు.

తే|| గొప్పవారలయిండ్లలో గూడనిదియె
గలుగు పెనురోగః మధిమలకన్నునిండు
హీనులేమేలు: నిజమున కవరుదీని
దోయిగా లేరుగాదె మృత్యువునుబోలె.

ఈద్రోహప్రారబ్ధము మాయిరువురకును మాతృగర్భముననే గీయబడినదిగాబోలు. పద్మ వచ్చుచున్నది.

ప్రకేతము: నీలా, పద్మలు

ఇదియే ద్రోహియగుచో ఛీ-ఛీ-, దైవము తన్నేపరిహరించుకొనును. నేనిది నమ్మను.

ప:- ఏమి విశేషములు ప్రభూ ! మీ అతిథులు మీకై నిరీక్షించుచున్నారు.

పీర:- నాదే లోపము.

ప:- హీనస్వరముతో మాటాడుచున్నారే ! సరిగలేదా మీకు ?

పీర:- తలంతయు దిమ్ముగనున్నది.

ప:- ఇది నిద్రకాచినందుకు వచ్చినది. నన్ను గట్టిగ బిగించి కట్టనిండు. త్వరలో తప్పక నెమ్మదించును.

(రుమాలు తీయును)

పీర:- నీరుమాలు చిన్నది. (తన రుమాలుతీయును. పద్మది పడిపోవును) దీనితోకట్టు. లోనికిపోదము రమ్మ.

ప:- మీతలనొప్పిమూలము నామనసు సరిగాలేదు.

(పద్మతో వీరనేనుడు పోవును.)

నీ:- ఈరుమాలు నాకేదొరకినందుకు ఎంతయు సంతస మగుచున్నది. పాండునొద్దనుండి ఆమెనువచ్చిన ప్రథమ లాంచనమిదే. చంచలుడగునాభర్త దీనినికాజేయుమని వందల సార్లు కోరియున్నాడు. కాని.-

ఉ|| ఎప్పటికని బాయకు; సఖీ! ఇదె లాంచనమంచు నెన్నియో చెప్పి ప్రమాణముల్, కుదురుచేసి విభండిడెగాన, నీపలా గెప్పుడు బాయకుండి మనసెంతయు చేయుచు దీనితోడ మా యెప్పులకుప్పపద్మ సరసోత్తల బల్కుచు ముద్దులాడెడున్.

ఈపనితనముతో ఇట్టిదింకొకటి తయారుచేసి నాభర్తకిత్తును. దీనితో అతడేమిచేయునో దైవమునకేగాని నాకేమియు తెలియదు. వాని ముచ్చటతీర్చుటకే నేనేపనిజేసినను.

ప్రవేశము మేధావి

మే:- ఏమిసంగతి ? ఒక్కదాన విక్కడేమి చేయుచున్నావు ?

నీ:- ఊరకె తిట్టకుడు. మీకొకవస్తువునిచ్చెద.

మే:- నాకొకవస్తువునా ? ఎప్పుడును ఉన్నదానినేకదా?

నీ:- దేనిని ?

మే:- బుద్ధి తక్కువభార్యను.

నీ:- ఆ ? అంతేనా ? మీకదేరుమాలు నిచ్చినచో నాకేమిచ్చెదరు ?

మే:- ఏరుమాలు ?

సీ:- ఏరుమాలు ! పద్మకు మొదట పాండు్యడిచ్చినది. అపహరింపుమని మీరు మాటిమాటికి నన్ను వేధించినది.

మే:- కాజేసితివా ఆమెపద్మనుండి.

సీ:- లేదు. లేదు. ఏమరుపాటున ఆమెయే జారవిడిచి నది. సమయమునకక్కడుండుట తటస్థించుటచే నాకు దొరకి నది. ఇదిగో చూడుడు.

మే:- బలే తప్పుడు దానివి. ఏది ఇటులే!

సీ:- దానినెట్లయినను హరింపవలెనని అంతగ' రంధిపడి తిరే, దానితో ఏమిచేయుటకని ?

మే:- (దానిని లాగుకొనుచు) ఎందుకు? దేచ్చి కై ననీ కేమి?

సీ:- మీకు దానితో అంత అనసరమగుపని లేనిచో నాకిచ్చి వేయుడు. పాపమా ఇల్లాలికిది లేనిచో పెచ్చిపట్టును.

మే:- నీవు తీసినట్లు చెప్పకు. దానితో పనియున్నది. నన్నిక విడిచిపో (నీలపోవును) ఈరుమాలు నత్యకుని గదిలో జారవిడిచి అతనికి దొరకునట్లు చేసెద.

అ|| గడ్డిపోచకంటె కడుపేలవములగు

స్వల్పములును నిత్యశంకితులకు

శ్రుతివచనములట్లు శుద్ధంబులైన నీ

ధాంతములుగదోచు తలనుదాల్పు.

ఇది కొంతవఱకు పనిచేయవచ్చు. నాకాటుతో పాండు్యన కప్పుడే కొంతతెలివి తప్పినది. కొంపలుతీయు ఆలోచనలు స్వభావసిద్ధముగ మొదట తెలిసికొనలేని చేదువై శరీరముపై

ఏమాత్రము పనిచేసినను గంధకపు గనులవలె భగ్గుమను కాల కూటములు. చెప్పితిగదా, అడుగో వచ్చుచున్నాడు.

ప్రవేశము వీరసేనుడు.

ఏనల్లమందును, ఏగంజాయియు, లేక ప్రపంచమునగల మతేమత్తు త్రాగుడుగూడ నిన్నటి నీకమ్మనినిద్ర తెప్పించుటకు చికిత్స చేయలేవురా!

వీర:- హా హా ఎంతమోసము!

మే:- మఱల ఎందుకు ప్రభూ! ఆనంగతినే ఎత్తకుడు.

వీర:- ఛిపో-ముందువెళ్ళు. నన్ను చిచ్చులోపెట్టితివి. కొఱతగ తెసికొనుటకంటె పూర్ణముగ వంచినపబడుటమేలు.

మే:- ఇప్పుడెందుకు ప్రభూ!

వీర:- దానిరహస్య కామవికారములు నాకేమి తెలి తెలియును? నేనవి కనలేదు. వినలేదు. నాకవే కీడును చేయ లేదు. మఱురాత్రి హాయిగ నిద్రించి ఆనందించితి. దాని పెదవులపై సత్యకునిముద్దులు చూడలేకపోయితి. దొంగిలింప బడిన వానికాదొంగతనము తెలియకుండినచో అతడు దొంగి లింపబడినవాడేకాదు.

మే:- ఇట్లు వినివలసివచ్చినందుకు చాల చింతగనున్నది.

వీర:- నాకేమియు తెలియకుండినచో చాలు. కయ్యపు దండులో ఊడ్చుగాండ్రందఱు దాని మధుర గాత్రమును చవి జూచినను గూడ నాకుసమ్మతమే. సంతోషమే. ఓప్రశాంత చిత్తమా! ఎన్నటికిని నాకికరాకు. సంతోషమా! నమస్కా

రము. జయచిహ్ని తస్యైస్యమా! తృప్తమంచితసిచెప్పునమర్ధించు
మహాయుద్ధములారా! సెలవు. తురగప్రహేషలకును, బాకా
మ్రోతలను, ఉద్రేకజనకములగు భేరీరావములకును, చెముడు
పటచు శంఖునినాదములకును, రాజపతాకకును-, ఇంకను అన్నిటి
కిని-, ఉన్నతికి, భోగమునకు, ముదావహములగు యుద్ధపరికర
ములకు-వందనము, మహేంద్రవజ్ర నిర్ఘోషమువంటి భీషణధ్వని
గల ఓమారణయంత్రములారా! మింకుస్వస్తి. వీర సేనునిపని
దీరినది.

మే:- ఇది తగునా ప్రభూ!

వీర:- పాపీ? నాప్రేయసిని లంజ అని రూపింపవలె.
ఆమాటమీదనే ఉండు. నాకు ప్రత్యక్షనిదర్శనమిమ్ము. లేనిచో
రేగిననాకోపమునకు గుఱియగుటకంటె నీవొక కుక్కవై పుట్టి
యుండుటమేలు.

మే:- చివరకింతవఱకు వచ్చినదా?

వీర:- నాకంటికి చూపు. లేదా, కనీసము సందేహము
నకు సందులేనట్లుగానై నను ఆ అనుమానము ధృవపఱపు.
లేనిచో నీప్రాణములపై తీసిని చేదుగామార్చుకో.

మే:- మహాప్రభూ!

వీర:- దానిపై దూఱువేసి నాకు తంపటపెట్టితివిగనుక
ఇక ఏమియు చెప్పుకు. నీ అంతరాత్మను చంపుకో. ఘోరము
లపై ఘోరముల వేర్చు. నీ అఢోగతికి ఇంతకుమించి ఏమియు
చేయలేవుగనుక భూమిఅంతయు బెగ్గడిలి స్వర్గమంతయు ఏడ్చు

నట్టి కృత్యములు చేయుము.

మే:- దైవమా ! నన్నుక్షమింపుము. నీవొకమానవుడవా ? నీకొక ఆత్మగాని, బుద్ధిగాని ఉన్నదా ? భగవానుడు మిమ్ము కాపాడుగాక. నా ఉద్యోగము పుచ్చుకొనుడు. నీ విశ్వాసము నొకదోషముగాజేయుటకు బ్రతుకుచుంటినిరా నిర్భాగ్యుని మూర్ఖా ? ఓ లోకమా ! నిష్కపటముగను, న్యాయముగను ఉండుట ఎప్పటికిని మంచిగాదని తెలిసికో, తెలిసికో. ఈగుణపాఠమున కెంతయు కృతజ్ఞుడను. అతి ప్రేమ ఇట్టి ఆపదలకు మూలము గావున ఇటనుండి ఏ మిత్రుని ప్రేమింపను. (పోబోవును)

పీఠ:- వద్దు ఆగు. నీవు యధార్థవాదివే కావచ్చు.

మే:- విశ్వాసము తనకై కృషిచేయువారినే త్రోసి వేయు ద్రోహిగావున నేనిక జాకరూకుడనే గావచ్చు.

పీఠ:- దైవసాక్షిగ నాభార్య నిష్కళంకయే అనుకొందును. మఱల కాదనుకొందును. నీవు న్యాయస్థుడవే అనుకొందును. మఱల కాదనుకొందును. ఏదైన నాకొక నిదర్శనముండవలె. పూర్ణ చంద్రకళలవలె స్వచ్ఛములగు నాయుంతి నామాక్షరములు నాదృష్టిలో కమలి నామొగమువలె సల్లనై పోయినవి. త్రాళ్ళుగాని, కత్తులు గాని, విషములు గాని, ఉక్కిరి బిక్కిరిచేయు నీరుగాని, నిష్పాగాని లోకమున ఉన్నచో ఇట్టిది నహింపను. నాకు తృప్తికావలెను.

మే:- ప్రభూ మిమ్మావేశము తినివైచినది. మిమ్ముల

నీస్థితికి తెచ్చినది నేనే అని చింతిలుచున్నాను.. మీరు తృప్తి పడుచో ? !

వీర:- పడుచోగాదు. పడవలె.

మే:- పడవచ్చును. ఎట్లు పడుట ప్రభూ ! వారు ఊర పిచ్చుకలవలె విరామము లేకున్నను మీరే చూడవలయుట అనంభవము. లోకమునలేనిది. అయినను సత్యద్వారముకడకు సూటిగ తీసికొనిపోవు ప్రబల సాక్ష్యములును, పరిస్థితులును చాలినచో మీ రా తృప్తిని పొందగలరు.

మే:- ఇంకేమి! అదిద్రోహియనుటకు సజీవమగు హేతువును చూపు!

మే:- నా కీ ఉద్యోగము బాగుగలేదు. అయినచు ఈనిమిత్తమున బుద్ధిలేని మమకార విశ్వాసములచే పొడువబడి ఇంతవఱకు వచ్చితినిగనుక చెప్పెదను నినుడు. ఒకరోజు చాల ప్రోద్బలపోయి సత్యకునితో పరుంటిని, తీవ్రమగు పంటిపీపుచే తెప్పవాల్చునైతి.

మ॥ కలతంజెందిననిద్రలందు తమజాగ్రద్వృత్తముంగూర్చి దు

ర్బలచిత్తంబున వాగునట్టి తెగవారలోలేకపెక్కండ్రు ; రం

దులకు వారల తీవ్రతాత్మమునెయెంతుక హేతువం; చట్టి వెం

గలలం దీమనసత్యకాధముడు నొక్కండొగడే దేవరా.

అతడు నిద్రలో “ఓ నా ప్రియపద్మా ! మనము జాగ్రతగ నుండవలె. మనప్రేమలు సరమానవునకు తెలియగూడదు” అని చెప్పుట వింటిని. అంతలో ఆకగ, నాచేయి తనచేతితో మెలిపి, నలిపి, “ఓ నా బంగారు బొమ్మా!” అని అరచి

నాపెదవిపై ఎదిగినముద్దులనుకూకటివేళ్ళతో పెకలించునంతటి గాటముగ నన్ను ముద్దుపెట్టుకొని “పాడుదెవము నిన్ను పాండ్లనకిచ్చెగా” అని నీట్టూర్పు పుచ్చెను.

వీర:- హా రాక్షసము ! రాక్షసము.

మే:- కాదు. ఇది అతని స్వప్నమాత్రమే.

వీర:- నిజమే-ఇది కేవల స్వప్నమాత్రమే అయినను అతని పగటివ్యాపారమును స్థిరపఱచుచున్నది. కావున గట్టిగ శంకింప దగియున్నది.

మే:- కావున దుర్బలముగా చూపింపబడు ఇతరనిదర్శనముల బలపఱచుట కిదిసాయపడవచ్చు.

వీర:- దానిని ముక్కలు ముక్కలుగా నఱికిదను.

మే:- వద్దు వద్దు. నిబ్బరముండవలె. పాపపుమాటలే కాని, ఇంతవఱకును చూచినదేమియునులేదు. ఇప్పటికిని ఆమె పతివ్రతయేకావచ్చు. కాని, నాకొకటిచెప్పుడు ! సంపెగపూల కుట్టుగల చేరుమాలును మీభార్యచేతిలో ఎప్పుడైన చూచి యుంటిరా ?

వీర:- అట్టిదే దానికొకటిచ్చియుంటిని. అదియే దానికి నామొదటికానుక-

మే:- అది నాకేమియుతెలియదు. కాని-అట్టిదే ఒక రుమాలుతో-అది మీభార్యదనియే నానమ్మకము- సత్యకు డీదినము తనమొగము తుడుచుకొనుచుండుట చూచితి.

వీర:- అది అదియే అయినచో ?

మే:- అది అదియే అయినను, లేక-, అది ఆమెదేఅగు
నికొకటియైనను-, ఇతర నిదర్శనములతోపాటు అనికూడ
ఆమెకు వ్యతిరేకవాదమునే చేయుచున్నది-

వీర:- ఆత్మోత్తుకుంకనికి ఒక లక్ష ప్రాణము లుండ
వయ్యెనే! ఒక్కటియేఅగుచో చాల దుర్బలమై నాకసికిబాత్తుగ
చాలదు. ఇప్పటికిది యధార్థమనియే తోచుచున్నది. చూచి
తివా మేధావీ! నాప్రియప్రేమసంతయు శూన్యమగు నాకసము
వంక కూడుచుంటిని. అది అంతయు పోయినది. తీవ్రప్రతి
కారమా! నీబోలు అరలోనుండిలెమ్ము. అనురాగమా!
నీహృదముపీఠమును, కిరీటమును నిరంకుశమగు పగకు, అచ్చిం
పుము. హృదయనర్పమా! బుస్సుమని భయంకరముగలేచి కఱ
చుటకు దూకుము.

మే:- కొంచెము నిదానింపుడు.

వీర:- హా రక్తము. రక్తము. రక్తము.

మే:- నిదానమని చెప్పుచున్నాను. ఒకప్పుడు మీబుద్ధి
మాటవచ్చు.

వీర:- ఈజన్మమునలేదు మేధావీ! ఈ విషయచర్చణచే
నామనఃకల్లోలములనుండి వెడలిన ఈ హాలహలము నిర్ణయాత్మ
కమై తనబారిసపడిన పాపపుజీవుల నెల్లరను దహించువఱకును
ఏర్పడునకునులొంగదు. (మోకరిలబడును)

అ|| అల్ల కానిపించు నబ్ధిసాక్షిగ,పవి
త్రప్రమాణమందు తగిన గౌర

కమున, దూచిదూచి బుట్టుచుంటిని; నాకే
దేవుడున్నయెడల దిరుగనింక.

మే:- అప్పుడే లేవకుము. (మోకరింబడును)

ఉ|| నింగినిజుక్కలార ! రజనీపతిభాస్కరులార ! మాకు చు
ట్టుంగల భూతసంఘము ! యిటుల్ పరిభావము పొందినట్టి పాం
ద్యుంగలవంగ గాళ్ళు కరయుగ్మము బుద్ధియు నింతయేల స
ర్వాంగముధారపోసితి యధార్థపు సాక్షులు మారె చూడుడీ.
అతని నాజ్ఞాపింపనిండు. ఎట్టి క్రూరకర్మమైననునరే నెరవేర్చుట
మాత్రమే నావిధి- (వారులేరుగు)

వీర:- నీప్రేమను శుష్కస్రియములతోగాదు అభినం
దించుట-, నీభక్తి విశ్వాసములు చూపగల ఆమహత్కార్య
మును నీకప్పగించి.- ఇక మూడు దినములలో సత్యకుడు లేడని
నీవుచెప్పగా నేను వినవలె.

మే:- నామిత్రుడుచచ్చినాడు. అది తమ ఆజ్ఞపై అయి
నదే అనుకొనుడు. కాని ఆమెనుమాత్రము బ్రతుకనిండు.

వీర:- నాశముచేయవలె. కుక్కముట్టినకుండ-, నాశము
చేసి తీరవలె. అవలకు పోదమురా ! ఆసుందరపిశాచికి ఎంత
త్వరలో ఏరకపు చావు కల్పింపవలెనో యోచింతము! ఇప్పుడు
నీవే నాదండపతివి.

మే:- నేనెప్పటికినిమీవాడనే. (నిష్క్రమింతురు)

రంగము 4. కోటముంగిలి.

ప్రహేళము పద్మాదేవి, సీలాంబరి, విదూషకుడు.

ప:- ఓరీ సత్యకునిబస నీకు తెలియునురా ?

వి:- తెలియదు దేవీ ! ఇక్కడనో అక్కడనో అని
ఊహించిచెప్పుట, నాగొంతులో అబద్ధమాడుకొనుటే.

ప:- ఇతరులనడిగి తెలిసికోలేవా ?

వి:- అతనికొకట మెడమీద తలలన్నిటిని ఊచి
మీకీయవలసినది నంపాచింతును.

ప:- అతనికొకట మెడను. సేనానిని తనకొకట
కదల్చిచూచితిననియు అంతయుఅనుకూలముగనే ఉండుననియు
కూడచెప్పి ఇచటికి రమ్మను.

వి:- అతనిని త్వరలోపంపుటకు మహాకృషిం చెదను.
(పోవును)

ప:- నాకుమాలు ఎచటపోయియుండును నీలా ?

సీ:- నాకు తెలియదు దేవీ !

ప:- నావరాలమూట పోయినను అంతగా అనుకొన
నన్నచో నమ్ము.

తే|| ఇది దురూహలకుం జాలినదియైయైన !

నూరకే శంకలోమస్థు వారిరీతి

తమకు తెలుగని యా నాయుదారమూర్తి

యంతమాత్రక లేకియూహలకుబోడు.

సీ:- అనుమానపడలేదా అతడు.

ప:- ఎతడు ? అతడా ? అతడుపుట్టినచోటి సూర్యుడు
వానిలోని అట్టిమలినములను పీల్చివైచినాడు.

సీ:- అడుగో వచ్చుచున్నాడు.

ప:- సత్యకుని పిలిపించువఱకు నాపట్టు వదలను.

ప్రవేశము వీరసేనుడు

మీక'దెట్లున్నది ప్రియా?

వీర:- బాగుగనేఉన్నది పద్మా. (స్వగతము) ఆహా సరించుటెంతకష్టము ! (ప్రకాశము) కుశలమా సఖి-

ప:- కుశలమే వ్రభూ !

వీర:- ఏదీ నీచేతినిమ్ము. ఈచేయి చల్లగనున్నది సఖి !

ప:- అదింతవఱకు ఏకష్టమును ఎఱుగదు.

వీర:- ఇది ఇట్లుండుట నీధారాళ దాతృత్వమును ప్రశంసించుచున్నది. ఎప్పుటికప్పుడు రేగుచుండు లేబ్రాయపు పిశాచి ఒకటి ఇచట నుండుటచే, దానికి స్వేచ్ఛనుండి ఏకాంతమును, ఉపవాసముతోడి ఉపాసనయు, అధికప్రాయశ్చిత్తమును భక్తి పరతంత్రయు, గావలెనని ఈ ఈచేయి సూచించుచున్నది. ఎట్లయినను ఇది మర్మములేని ధర్మహస్తము.

ప:- నా హృదయము నిచ్చినచేయి ఇదియే గనుక మీరట్లు చెప్పవచ్చు.

వీర:- నిజమునకు ధారాళమగు హస్తము. పూర్వపు పాణిగ్రహణములలో చేతుల నిచ్చినవి హృదయములు. కాని ఇప్పటి మన నూతన దూతలు చేతులేకాని మనసులుకావు.

ప:- నాకేమియు తెలియుటలేదు. ఏదీ మీవాగ్దానము.

వీర:- ఏవాగ్దానమే రాణి ?

ప:- మీతోవచ్చి మాటాడుమని సత్యకునకు కబురు చేసితిని.

పీఠ:- తల దిమ్ముచే కంటివెంట నీరుకారుతున్నది. ఏది నీరుమాలు ?

ప:- ఇదిగో ప్రభూ !

పీఠ:- ఏకునేనిచ్చినది:

ప:- నావద్దలేదే !

పీఠ:- లేదా ?

ప:- లేదు ప్రియా !

పీఠ:- అది మహాదోషము. జనుల మనోగతములను చక్కగ ఎటుగగల ఒక మహాసిద్ధుడు దానిని మాతల్లికిచ్చి నాడు. అతడు గొప్పమాంత్రికుడు.

ఉ|| ఈ చవుకమ్మ జాగ్రతమెయింబదిలింపుము : నీమగండు నీ గీచినగీటు దాటడు; సుఖించెద; వేరికినిచ్చితేని, పో ద్రోచితివేని నాధుడు విరోధియగుట; నినునేవగించు; న న్యాచరణమ్మ గోరునని యాతడు చెల్పెచుదంబతోఁజఘి.

నాతల్లి చనిపోవుచు నాకీకథచెప్పి దైవము నాకర్థాంగినిచ్చు నాడు ఆతరుణికిమ్మని యాజ్ఞాపించినది. నేనును అట్లే చేసితిని. దానిని భద్రముగచూడ. నీఅమూల్య సేత్రమువంటి ప్రియమైనదిగా ఎంచు. దానిని పోగొట్టుకొనుటగాని ఇచ్చివేయుటగాని అంతటిది ఏదియుగాని మహాపరాధము.

ప:- అట్టిదా అది ?

పీఠ:- నిశ్చయముగ అట్టిదే. దానిపట్టులో మహత్తున్నది.

శృ తీ యాంకము .

క॥ నన్నాటుసంక్రమణములు

కన్నులజూచిన బుష్టి ప్రకాశముం డావే

శోన్నతిలో నల్లెను; చా

కొన్ని సుహృదులశ్రమ అనుకొనుచులతాంగీ.

అట్లును పుట్టించిన పురుగులుగూడ మహాపనిత్రములు. ఆ
కుమారులును ఆసిద్ధుడు అనుభూల దాంపత్యముగల మహా పత్నినత
లచే తాకించి ఆశీర్వాదించెనాడు.

ప:- నిజముగా ?

పీఠ:- ముమ్మాదికేసికముగ, కాబట్టి నానీకై బాగుగ
వేతరు.

ప:- అట్లుగుచో వైషము నాకిది చూపకయేడండిన
బాగుండెడిది !

పీఠ:- ఎందుకిది ?

ప:- ఎందుకై అంత తీవ్రముగ నొట్టవచ్చినట్లుడుగు
చున్నారు :

పీఠ:- పోగొట్టితివా ? అదేపోయినదా ? చెప్పు, తప్పి
పోయినదా ?

ప:- మనల దైవము రక్షించుగాక.

పీఠ:- చెప్పు.

ప:- పోలేదు. కాని ఒకవేళ పోయినచో ?

పీఠ:- ఎట్లుపోవుట ?

ప:- పోయినదని చెప్పుటలేదు.

పీఠ:- అయితే తీసికొనిరా. నేను చూడవలె.

సీ:- ఎందుకూ కేళిచేయును? కేళిలనులెందుల? ఇప్పుడమా త్రముగాదు. ఓ అది! చేసినది తప్పించున ఇదియొక ఎత్తా? ఎందుకుగాని సత్యుని మజల ఉద్వోగమానకు పిలువరా?

పీఠ:- ముందు నారూమాలుకే. నామనను పరిపరిగా పోవుచున్నది.

ప:- ముందిదినినుడు. మీకెట్లయినను అంతకుమించిన సమర్థుడు దొరకడు.

పీఠ:- ఆ రుమాలు!

ప:- ముందు నాకు సత్యునినించి చెప్పెను.

పీఠ:- ఆ రుమాలు!

ప:- తన జీవితములో మించక క్షమించే వృద్ధికి వచ్చి మీనస్థనుఖములలో తానుగూడ ఉన్నవాను.

పీఠ:- ఆ రుమాలు.

ప:- నిజమునకు తప్పమీగే.

పీఠ:- ఛీ పో. (పోవును)

సీ:- అనుమానమేర్పడలేగా ఇతనికి!

ప:- ఇదివఱకిట్టిదెన్నచునుఎలుగను. నామనకు ఆరుమాలులో ఏదో చిత్రమున్నది. అది పోవుటలో నాకు మహా వ్యాకులముగానున్నది నీలా!

సీ:- ఒకని నిజస్థితి తెలుపునవి ఒకటి గెండు ఏండ్లుగావు.

. తే|| మనము కేవలమన్న:మో పనితే!

ధర్మలన్నకోశము: లాకలియున్నకొలది

తృ తీ యాంక ము.

మెక్కి- యుదరమల్ నిండినమీద గక్కి
వైచెదరు; వారిదగు చుస్సృభావమిదియె.

అరుగో సత్యకుడును నానాధుడును.

ప్రవేశము మేధాపీ సత్యకులు

మే:- ఇంకొకమార్గమేలేదు. ఇది చేయవలసినదామెయే.
ఓ నూడు ! ఏమిసేలదృష్టము. వెతుకబోయిన తీగె కాలికే
తగిలినది. పోయి ఆమెనే పట్టుబట్టు.

ప:- ఏమి సత్యకవర్య విశేషములు ?

స:- ఏమున్నది తల్లీ ! ఇదివఱకు మనవిచేసికొన్నదే.
సమర్థులగు మీమూలముననే మఱలబ్రతికి నాహృదయపురస్క
భక్తిప్రేమలతో నేను ముమ్మాటికి గౌరవించువాని కటాక్ష
ప్రపంచమున ఒకగలుసునై ఉండవలెననియే మిమ్ములను
కోరుట. ఈజాగునోర్వజాలను.

ఉ॥ ఇప్పటిచింతగాని, మనుషేనొనరించిన సేవగాని, ముం
చెప్పటికిఁ వినిశ్చితమదీరిత వర్తనగాని, యాప్రభుం
డొప్పెడునట్లుగాసలుప నొల్లనియంతటిచెప్పరాని దా
తప్పనితోచినఁ తగువిధంబున తెల్పిన నింకవత్తునే!

అట్లుగుచో బలవంతపు సంతృప్తిలో తొడుగబడి అదృష్టదేవతా
దయాధీనమగు నితరమార్గాన్వేషణమున నైనను పడిఉండును.

ప:- ముమ్మాటికి నెమ్మదిగల సత్యక ! ఏమనిచెప్పుదు?
నా వాదమునకు అనురాగముగాక విరాగము పుట్టుచున్నది.

ఉ॥ ఆకృతితోడ మానసమునందునగూడ సఖా ! మనోహరం
డేకడ నెట్టులే కతన నీగతిమాలెనొ, యిట్టులుండుటెం

శ్రీ సత్యము.

దాకనో; నాకుతోనదిక నాకును నాకునుగాను. అదిమేర
తో కనిపట్టికట్టు దలతుకా; వికటించె యట్లుగానిచో.

శక్తిమంచనలేకుండ నీకై వాదించి నావినియగు పలుకులనుగాను
అతనివైమనస్యపుగుఱికి లోనై తిగాన, మజల యత్నించుటకు
పవిత్రవంతమగు ప్రతిదైవశక్తియు నాకు తోడగుగాక. ఇంకను
కొంచ మోషికపట్టు. నాకై చేసికొనుదానినందెమూల పక్క
వకు సాహసించెద. దీనినో శ్రద్ధపడు.

మే:- నాప్రభుకు కోపముగనున్నాడా?

సీ:- ఇచటినుండి ఏలనో పన్నునునానెని చిగాకుతో
ఇప్పుడే పోయినాను.

మే:- అతడు కోపపడగలడా? సునుభూతములవలె
శత్రుమూరణయంత్రములు తన సేనాపంక్తులను గాలిలోనికూగి
పొక్కునుండు గోదరునిగూర్చినపుడు పైతము అతడు తేనుకడు.
అట్టి నాప్రభునకా కోపము? ఏదో గొప్పపేతువుండనలె.
నేనువెళ్ళి అతనినికలిసికొందును. అతనికేకోపము వచ్చినచో
దానిలో ఏదియో ఉన్నదన్నమాటే.

ప:- దయయుంచి కనుగొనుము మేధావీ (మేధావి
పోవును) నిశ్చయముగా కటకమునుండి ఏదియో రాజకీయమైన
గావలె, లేదా, ఈ సుమేత్రాలో ధలోన్ముఖమునకు ముందే
కనుగొనబడిన ఏదేని ఒకకుట్రయైనగావలె. లేనిచో నావిభుని
సరళహృదయము ఇంతకలతబాటుటా?

|| తమ పనులందు నేమయినదామనచూపెడ, దాని నెల్ల ని

త్రమునదగిల్చి యూరకకదల్చిన మాత్రని నుత్తయిష్ట శు

ష్కము లనిపించువానియెడ శైతము మండుచుగృహస్థ భ
గ్యమున మెలంగు పూరుషులు: క్రష్టరశాంతిని గాంతురిప్పడే.

అదినహజమే. గోరుచుట్టు లేచినగనుకొనుము. ఆవ్రేలు ఆరోగ్య
వంతములగు ఇతరభాగములకుగూడ, తనభాధాజ్ఞానమునిచ్చును.
పురుషులు దేవతలని మన మనుకొనగూడదు. లేక నారిలో
పెండ్లినాటి మృదులక్షణములే ఉండుననికూడ మన మానింప
రాదు. నాది, “తగనిశైర్యము” గనుక నీ! ఈ నిర్ణయకు
గాను అతనిపై తప్పుమోపి నా అంతరాత్మ ఎగుట, వాని నిల
బెట్టుచున్నందుకు నన్ను సోరికివచ్చినట్లుతిట్టు. కాని సాక్షులగు
నా భావములకు లంచమిచ్చితినినియు అతడు అన్యాయముగ
మోపబడెననియు ఇప్పుడు గ్రహించితి.

సీ:- నిన్నుగుఱించి ఏ పిచ్చిఅనుమానములుగాని ఏఇత
రాభిప్రాయములుగాని గాక నీవనుకొనినట్లు రాజకీయములే
అయి ఉండవలెనని దైవమునకు నా ప్రార్థన.

ప:- ఎంతదుర్దినము ! అతనికెప్పుడును అట్టి తావిచ్చి
యుండలేదే.

సీ:- కాని శంకాగ్రస్తులకు విచక్షణలతో బనిలేదు,
వారెప్పుడును హేతువుండియే శంకింపరు. శంకింతురుగనుక
శంకింతురు, అనుమానమనునది దానికై అదేపుట్టి అదేపెరుగు
రాకాసి.

ప:- దైవమట్టిరాకాసిని నాస్రియుని బుద్ధినుండ్లి మారము,
చేయుగాక.

సీ:- తథాస్తు దేవీ !

ప:- నేనుపోయి నావిభుడెక్కడనుంటున్నా? చూచెద. సీవు, ఈ చాయలనేడంటు సత్యక! అతడు సరసమున ఉన్నట్లు తోచినపక్షమున మఱల సీసంగతి ఎత్తి, నాశక్తినిమించి అనుకూలమగునట్లు చూచెద.

స:- పీడు తమకెంతయు వృత్యము. (సీలాపద్మలు పోదురు)

ప్రవేశము నాగమణి

సా:- సుఖమా సత్యక !

స:- నిన్నింటినుండి రప్పించిన దేది ? కుశలమా మణీ ! చిచ్చయముగ మణీ ! సేయింటికే వచ్చుచుంటిని.

సా:- మహానేను నీసకే పోవుచుంటిని! ఏమి నాకగు ఏడి వారముగోజులా? ఏమపగళ్ళు ఏమరాత్రులా? ఏడు ఇరు సది నాల్గుగంటలా? కాముకుల విరహవేళలు కాలచక్రము చూపుదానికిముబ్బడిగ జూగైనట్లుతోచును. ఎంతవిసగటలెక్క!

స:- క్షమించుమణీ! నామనసిప్పుడు భారములగు భావములచే అణగియున్నది. కాని కొలదిలోనే నావిరామాధిక్యతచే ఈవార తీర్చెదనులే. (పద్మ రుమాలు నిచ్చును.) మణీ! ఈరకముదిబకటి అల్లిపెట్టవలె.

సా:- ఎక్కడనుండి వచ్చినదిదీసత్యక! ఇది క్రొత్త చెలి కారపు లాంఛనము. సీరాకుండుటకు కారణమిప్పుడు తెలిసినది. వివరికెంతకు దగినదిగా? సరే సరే.

తృతీయాంకము.

పా:- అసలయ్యెదె. ఏదోవిలాసినివిచ్చిన లాంఛనమని అప్పుడే తత్వము పరచుమానము. ఛీ ఛీ లేదు లేదు. ముమ్మాటికి లేచునులే!-

నా:- అయితే ఎవరిదిది?

పా:- నాకు తెలియదేపిల్లా! నాగడిలో దొరికినది. ఆపసతనము నాకు బాగుగ నచ్చినది. దానినెవ్వరు అడుగికి ముందే-తగ్గరలోనే అడుగుదురేమో-నాకిట్టిది తయారుకావలె. పీసికొనిపోయి అచనిచేయుము. ఈ రిడవకునన్ను విడిచిపో.

నా:- విడచిపోవలె? కారణము?

పా:- కారణమా?

నా:- నీసేనాపతిదర్శనంబునకు నొరటియిమ్ము; నీతోడ నా నానలబట్టి ఘనమగుగొనిన గొప్పల్వచ్చు నంచెంచు; పైగా నుంతేనియునట్టికోర్కీ మదిగల్గించోడు; గోప్యంపు కే శీసారస్వమెటుంగకంతయు బయల్ సేయకా ముఖంబుననే అలలేకాని సేమిదలేదనికాదు.

నా:- కాని నామిదలేదు కాబట్టి. నన్ను కొంచెము పూరము పంపుడు. సరేకాని రాత్రికి త్వరగా వత్తురా?

పా:- నేనెక్కడుదూరము రావీలులేదు. నేనిక్కడ వేచియుంటిని. త్వరగానే వత్తునుపద.

నా:- సరేమంచిది. సమయానుకూలముగ పోవలెగదా!

(నిష్క్రమణము)

వీరసేనుడు

[చతుర్థాంకము]

ఒకటవరంగము

శోబముంగిలి. ప్రవేశము మేధాపి పిరి సేనులు.

మే:- తమరట్లు తలతురా ?

పిర:- అట్లే తలతును మేధాపి !

మే:- ఏమిటి ఏకాంత సంభాషణమా ?

పిర:- అవును. “పరోక్షే దారభాషణం”- మఱచిగనే

ఉద్దేశింపుచుగూడ అట్లు చేయువారి మంచిని కాముడు త్రోసి వేయును. వారు దైవమును త్రోసివేయుదును.

మే:- కావున వారు చేసినదేమియులేదు. అది ఒక క్షుంతవ్యమగు పొరపాటు. కాని నేనొక రుచూలును నాభార్య కిచ్చినచో ?

పిర:- ఇచ్చినచో ?

మే:- ఇంకేమి? అది తనదే. తనదైనపుడు ఎవరికైనను ఈయవచ్చుగా ప్రభూ !

పిర:- ఆమె తన గౌరవమునుకూడ కాపాడుకొనలే. అది మఱొకని కీయదగునా ?

మే:- అ! గౌరవంబనంగ కంటికింగన్నింప
సట్టి సారమందు రధికమతులు
తఱచులేనివారి దగ్గరనేయది
యున్న యట్లుతోను చుండుడేక!

కాని ఆ రుమాలు విషయములో.

పీఠ:- నా రుమాలు అతనివద్దనున్నదంటివి. అది మహా
మారిగల కొంపపై నెత్తురుబొట్టు విడచిరానున్న కీడునుసూచించు
తీతువ పట్టవలె నాస్ఫురణకు వచ్చుచున్నది.

మే:- అదొకలెక్కేమి?

పీఠ:- అంతకుమించిగూడ ఉన్నవా?

మే:- లోకములో ఒక రకపు స్త్రీలను తాము పీడించి
వెంటాడుటచే ఒప్పించిగాని, లేక తనకై తానె ఏవతెలియనను
ముచ్చటపడుటచే అట్టిదానిని మెప్పించిగాని, తమ అంకుల
గూర్చి డాబులుగొట్టుట ఘనమనుకొను ఇట్టితుచ్చులు వేనకు
వేలుందురుగనుక-, అతడట్లు చెప్పుచుండగా వింటిననియో,
లేక ద్రోహముచేయుచుండగా చూచితినినియో, చెప్పినచో?

పీఠ:- ఏమైనా చెప్పినా అతడు?

మే:- చెప్పినాడు ప్రభూ? కాని ఘోరప్రమాణములచే
లేదనివాదించుననిమాత్రము ముమ్మాటికి నమ్ముడు.

పీఠ:- అతడేమి చెప్పెను?

మే:- యధార్థముగ అతడు చేసినది-నాకు తెలియనిది.

పీఠ:- ఏమి రుమాలు! ఒప్పుకొనుట! రుమాలు! ఒప్పు
కొని రాజదండము? లేక యమదండము? ప్రకృతి ఏమియులేక

ఇట్టి ఆవేశమును పొందడు. నన్నిట్లు చేయునవి మాటలు
గావు-భీ-ముక్కులు-చెవులు-నోళ్ళు. ఇది నిజమా ? ఒప్పుదల?
రుమాలు ! ఒప్పుదల. ఓ పెనుభూతమా ! (మూర్ఛిల్లును.)

మే:- బలే. నామాత్రబాగుగ పనిచేసినది.

తే|| ఊరకే నమ్మ మాకు బెట్టురులలోన
బడుదు: కేమియెటుంగని వరగుకాధ్య
లైన యిల్లాండ్రు నిందపాఅగుదురకట
కారణముతేకే దుష్టుతకతనపుడమి.

ప్రభూ ప్రభూ లెండు. హో ప్రభూ !

ప్రవేశము సత్యకుడు.

ఏమి సత్యక ?

స:- ఏమిది ?

మే:- మన ప్రభుడు మూర్ఖమునిగి యున్నాడు. వీనికిది
రెండవసారి. నిన్న ఒకటి వచ్చినది.

స:- ఆకణతలను గట్టిగరుద్దము.

మే:- ఆ ? వద్దవద్దు అగు. ఆమంపు తనంతట అదే
శాంతింపవలె. లేనిచో నురుగులుగక్కి పెద్దపెట్టున పిచ్చికిదిగి
క్రూరములకు తలపడును. చూడు కదలుచున్నాడు! కొంచెము
సేపు, ఆవలకుపో. తిన్నగా అతడు తెలివికివచ్చును. అతడుపోగనే
నీతో అవసరమగు విషయమొకటి చర్చింపవలెనని యున్నది.
(సత్యకుడు పోవును) ఎట్లున్నది సేనానీ ? మీతలకేమియు తగుల
లేదుగద ?

సీత:- తలకా తగిలినది ? ఏమిహేళన ?

మే:- విమ్ములను హేళన ? లేదు. దైవసాక్షిగలేదు.
మీరు మీ భవీష్యత్తును పురుషులై భరింపవలెనని యున్నది.

వీర:- అంతలాడి మగడొక పురుషుడుగాడు సరిగదా,
రాకానియేగాక మృగముగూడ అగుచున్నాడు.

మే:- అట్లగుచో జనవికీర్ణునిగు సట్టణమున మృగము
లును నాగరకపురాకాసులును అనేకములు గలవు.

వీర:- అతడది ఒప్పుకొనెనా ?

మే:- దేవర పురుషులై యుండవలె. ఒకఁడైన అంటగట్టి
నచో జాలు మిశనమువచ్చిన ప్రతీపురుషుఁడును మీలెక్క
లోనివాడే.

మ|| ఆకలికమ్ము అటంచు, డంబము అసంఖ్యాకమ్ముగా గొట్టి, ని
త్యకళంకాంకిత శయ్యలంబె, సుఖనిద్రం బొందుచుకొని, శంక యిం
చుకయుం గాంచనివారి నెంచునెడ మించుటకొట్టకుండుడ; భ
ర్తకు, లోకస్థులకన్న మన్న నిజభార్య దోషముల్ దోచునే ?

ఇంకను మీస్థితియే కొంచెమునయము. నిశ్చింతమగుశయ్యలో
జారిణిని ముద్దాడుచు నిర్దుష్టయని మురియుట ఎంతటిప్రారబ్ధము!
ఎంతచులకన ! కాని, ముందునాగతి చూచుకొనవలె. పిమ్మట
దానిగతి విచారించెదను.

వీర:- నిశ్చయము. నీకెంత దూరాలోచన ?

మే:- అక్కఱలేదు. కొంచెముసేపావలఉండును. సహ
నమునకుమాత్రము కట్టుబడియుండవలె. మీరిప్పుడు దుర్భర
చింతలో మునిగిపడినపుడు-ఉద్రేకమట్టివానికి బొత్తుగ ఆగదు-

సత్యకుడిచటికి వచ్చెను. మీఁదూర్ఘను ఒకమంచివంకజెప్పి అతని నావలకుఁబంపితి. ఇప్పుడేబచ్చి మాటాడివెళ్ళమనిగూడ హెచ్చరించితి. తప్పక వత్తునని పోయెను. మీరాచాటున కొంచెమునక్కియుండి వానిముఖమున తాండవించు పరియాచకములు, అసూయలు గమనింపుడు. మజల ఆకడకొత్త రేపి, ఎక్కడ, ఎట్లు, ఎన్నిసార్లు, ఎప్పటినుండి, అనలెప్పుడో కుదిరిక, మజల ఎప్పుడో మీభాగ్యము కలిసికొనుట, అంతయు చెప్పించెద. ఊరకె అతనినైఖరి గమనింపుడు. చాలును. కాని దురుసు పనికిరాదునుమా! లేనిచో మీకు నిలువెల్ల కోరికమే గాని మాసవత్స మేమాత్రమును లేదని చెప్పవలసివచ్చును.

వీర:- వినుచుంటివా మేధావీ! నా టర్పులో కడునేర్పరి ననిపించుకొందును. కాని వినుచుంటివా మహా ఘోరము?

మే:- నిజమే. కాని జాగ్రతనుమా!- దేనికైనను సమయము కనిపెట్టవలె. డాగుకొందురా? (వీరసేనుడు డాగును) నేనిపుడు నాగమణి విషయముగా సత్యకుని ప్రశ్నించెద.

ఉ॥ అంగజభావ మణచిలిపి యంగడిలో దనస్థిగుబెట్టి డబ్బుంగడియించునట్టి పడవుండెలి యేకా వినితోడి దుస్సంగతి తానెగోరి పడిచచ్చును. లోకములోన పల్కురక లొంగగ దీసి యొక్కనికిలొంగుట లంజలకున్నులోగమే.

అతడు దానిసంగతి ఎత్తగనే పొట్ట ఉబ్బువచ్చునవ్వును ఆపుకొనలేడు. అడుగో వచ్చుచున్నాడు. వీడు సవ్వినకొలది వీరసేనునకు పిచ్చిఎక్కవలె. పాపము సత్యకునిచిటునవ్వులు, బోళాతనములు

అన్నియు, ఇతని జ్ఞానశూన్యమగు అనుమానమునకు అపార్థములుగా తోచవలె. ప్రవేశము సత్యకుడు

కుశలమా దండవతీ ?

స:- ఏదిలేకపోవుట నన్ను చంపనుగూడచంపుచున్నదో అట్టిబిరుదము నాకిచ్చుట చచ్చినపామును చంపుటే.

మే:- పద్మను పట్టు పట్టు. ఇక అది గట్టినమ్మకమే (నన్నగ) ఇప్పుడిది నీమఃశిచేతనే ఉన్నచో నీపని ఎంత సులువై యుండెడిది.

స:- పాపము వట్టి దిక్కుమాలినది.

వీర:- (స్వ) వీరికప్పుడే నవ్వారంభించినది.

మే:- కాని మగవానిపై ఇంతతీగల ఆడుదాని నింత వలకెఱుగ.

స:- వట్టిపిచ్చివక్షి. కాని నిశ్చయముగ నాపై మనను పెట్టుకున్నది.

వీర:- (స్వ) మొదట మెల్లగాకాదని ఇప్పుడు నవ్వుక్రింద తేల్చుచున్నాడు.

మే:- వినుచుంటివా సత్యక !

వీర:- (స్వ) ఇప్పుడాసంగతి విశదముగ చెప్పుమని అడుగుచున్నాడు. కానిమ్ము మంచిది, మంచిది.

మే:- నీవు దానిని తప్పక చేసికొందువని చెప్ప చున్నదే ! నీకేమయినా యున్నదా ?

స:- హ హ హ హ హ .

వీర:- సేవే గెలుతువురా లుచ్చా ! సేవే గెలుతువురా ?

స:- నేనా ? ఆవాడవదినేను ? నా ప్రపంచ జ్ఞానముపై కొంతదయజూపు. అంత శూన్యమైనదిగవించకు.. హహహహహ.

పీఠ:- (స్వ) అది అది అది అవును. గెలిచిన వారు
నవ్వుదురు.

మే:- నిజముగా నీవు దానిని తీసికొని పోదువనియే
అంతటను పుకారు.

స:- ఏమిటేమిటి ? నిజమూ చెప్పు !

మే:- కాని-చో నన్నొక దుష్టునిగా గట్టుము.

పీఠ:- (స్వ) నాకొక మచ్చ వేసితివిరా ? సరే-

స:- ఇది ఆడ బ్యాబ్బయొక్క సాంతవాయింపు. తన ప్రేమ కొలదియు ఆత్మస్తుతికొలదియు తనకై తాను చెప్పకొనుచున్నదే గాని ఇందు నేజేసిన వాగ్దానమేమియులేదు.

పీఠ:- (స్వ) అదిగో-మేధావి సైగచేయుచున్నాడు,
'ఇప్పుడే కథారంభమైనది.

స:- అది యింతకుముందు ఇచటనే ఉన్నది . కనుపడు
సపుడెల్ల వెంటబడును. నిన్న సముద్రపుటొడ్డున కటకపు పౌరు
లతో మాటాడుచుండగా ఈ ఎడ్డెది-ఎంత బట్టెననుసరే-అచ
టికివచ్చినది.

పీఠ:- (స్వ) ఓప్రియనత్యక్ ! అని పిలిచినట్లుగాబోలు.
చూడగా వాని అభినయము, అట్లు, అర్థ మిచ్చుచున్నది.

స:- ఆవిధముగావచ్చి విదల్చినను పోకిమీడు మిక్కిలి గోలచేయును. నన్నీతీరున లొల్లిజేయుచున్నది. హహహహహ.

పీఠ:- (స్వ) నాగదిలోనికి తననెట్లులాగెనో చెప్పుచున్నాడు. నాకు సీకండలేగానె వానిని తినడగిన కాకులు కనిపించుటలేదురా !

స:- కాని దీనిపొత్తువదల్చుకోవలె.

మే:- నా ఎదుటచూడు ! ఇతే వచ్చుచున్నది !

స:- ఇది ఒకచూతపిల్లి. పరిమళమలో మాత్రము పునుగు ఎల్లయే.

ప్రశ్నశ్రవణము: నాగమణి

ఈ వెంటబడుటలో ఏమి నీయుద్దేశము ?

స:- అయితే నాకిచ్చితివే రుమాలు, దానిలో ఏమి నీయుద్దేశము ? దానిని తీసికొనుటలో బలే తెలివితక్కువదాన నయితిని. నేనట్టిది కుట్టిపెట్టవలె ? ఇది సీగదిలోదొరుకుట—ఎచటినుండి వచ్చినది తెలియకుండుట? బలే నమ్మదగినకథ. ఏగయ్యాళి బహుమతియో ఇది ! అట్టిదిసీకుకుట్టిపెట్టవలె? అది సీముద్గుల గజ్జెలగుట్టమునకిచ్చుకో—నీ కదెక్కడనుండి వచ్చినను సరే— నేనుమాత్రము అది వేలువేసిముట్టను.

సత్య:- ఎందు కెందుకు మణీ ! ఎందు కెందుకు ?

పీఠ:- (స్వ) దైవసాక్షిగ నారుమాలుఅదియే.

స:- ఈరాత్రికి భోజనమునకురాతలచినచో రావచ్చు. తేనిచో నీకు తీరుబడియైనపుడే వత్తువుగాని. (పోవును)

మే:- పోపో-దానివెంటనేపో.

సత్య:- నిశ్చయముగ పోయితీరవలె. లేనిచో నా కూడు గుడ్డలకు గట్టును.

మే:- ఈరాత్రి భోజనమక్కడా ?

స:- అచటనే అనియున్నది.

మే:- మంచిది. బహుశః నిన్నుమఱలకలిసికొందును. నీతో ఇంకను మాటాడవలసి ఉన్నది.

సత్య:- తప్పకరా ! వత్తువా ?

మే:- సరేపో-ఇక చెప్పకు (సత్యకుడుపోవును)

పిర:- (ముందుకుసాగుచు) వీనినెట్లు మారణముచేయుట మేధావీ ?

మే:- తనమండగములపై వాడెట్లు పగలబడెనో గమనించితిరా ?

పిర:- ఓ మేధావీ !

మే:- అదిగాక మీరా రుమాలు చూచితిరా ?

పిర:- నాదేనా అది ?

మే:- మీదే. మీపాదసాక్షిగా. ఆరుచులమారి మీ భార్యను వాడెట్లుప్రేరేనో చూచితిరా ? ఆమెవీనికిచ్చినది. వీడు తనముండకిచ్చినాడు.

పిర:- తొమ్మిదేండ్లపాటు వానిని చిత్రవధచేయుచునే ఉండవలెననియున్నది. కానిసౌందర్యరాశి. ఎలబ్రాహ్మపుకోమలి. మధురముల దీవి !

మే:- కాదు. మీరది మఱచిపోవలె.

వీర:- అవును ఈరాత్రికది చచ్చి కుళ్ళి అధోగతిశాలు
కావలె. అది ఇక బ్రతుకరాదు. నాహృదయము పాపాణమై
తట్టినపుడు గట్టిగ తగిలిచేయినొప్పివట్టుచున్నది. కాని

మ|| ఒకసామ్రాజ్యవిధాయి ప్రక్కన శుఖంజాపూర జన్నుండి వా
నికి గర్తవ్యములక విధింపదగురాజ్యక బ్రహ్మదేవుండు తు
ల్లకుడా నాకొనరింపనేటికి ? జగాలక దానికిక రామణీ
యకమంచెచ్చినజీవి యెయ్యెడలఁ గట్టలేదు గాలించినక

మే:- కాదు-ఇదికాదు మీత్రోప.

వీర:- ఉరితీయుదును. కాని నాభార్య అనన్తేటిదో ఊరకే
చెప్పుచున్నాను. దాని సూదివని కడునున్నితము. ఆహా!-

క|| సహజక్రార్యము వ్యాఘ్రము,
సహితము మఱచెడిగతిక రసంబుగ పాడుక
సహనం బధికప్రజ్ఞా
సహితపు గల్పనయుమెండు సహచారిణికె.

మే:- అంతఉన్నందుకే ఇంతనికృష్ట.

వీర:- ఓ! వేనకు వేలుసారులు, అయినను ఎంతవినయము!

మే:- అబ్బో ! “అతివినయం ధూర్తలక్షణం” ప్రభూ !

వీర:- నిశ్చయము. కాని ఎంత అన్యాయము మేధావీ !
ఓ మేధావీ ! ఎంత అన్యాయము.

మే:- ఆమెదుర్మార్గము మీకిష్టమై అంత అన్యాయ
పాపమే అనిపించుచో, దుండగములకు ఒకేసారిగుత్తగా
ఆమెకు అనుజ్ఞనిండు. మీకే లేని దితరులకా ?

అ|| భార్యననుభవించువాని సహించుచో,
గలుగు చెలిమిమించు చెలిమియును, స
హింప నోపకున్న, నిలనంతకెక్కుడు,
శైరమును, గనంగలేరు నరులు.

వీర:- ముక్కలుముక్కలుగా సఱకెదను. నన్ను అంకు
టాలిమగడనిపించుటా ?

మే:- ఔను. అదే ఆమెలోనిమచ్చ.

వీర:- అందులో నాకింది ఉద్యోగితో!

మే:- అది మిఱింతటోత. లోకమున ఉచ్చములో
నీచముకంటె నీచములో ఉచ్చమే మేలు.

వీర:- నాకేదయినను విషము తెచ్చిపెట్టు మేధావీ!
ఈరాత్రికే; దానిశరీరము, దానిసొంపు, నామనోదార్థము
నల్పించునేమోకాని, దానితో వివాదముపెట్టుకోను. ఈరా
త్రికే మేధావీ !

మే:- మీరాపనిని విషముతో చేయవద్దు. ఏ స్వేచ్ఛ
మగు శయ్యను, కళంకపఱచి భ్రష్టమనిపించినదో, ఆశయ్య
యందే గొంతునులిమి కిక్కురుమనకుండ కాజేయుము.

వీర:- బలే. బలే. అట్లగుచో చక్కని న్యాయము జరిగి
నట్లు. బలే బాగున్నది,-

మే:- ఇక సత్యకునివనినాది. అర్ధరాత్రియగుసరికి మీర
నేకములు విందురు.

వీర:- దివ్యముగానున్నది. బలే (లోపలధంకా) ఏమా
ధంకా ?

మే:- రాజధానినుండి ఏదోవచ్చినది. ప్రభునియొద్దనుండి విజయమూర్తి వచ్చినాడు. చూడుడు మీదేవిగూడ వానితో నున్నది !

ప్రభాతము:- విజయమూర్తి, శుద్ధాదేవి, పరిచారకులు.

విజ:- అమూల్య సేనాసీ ! నీకుస్వస్తి.

వీర:- నమస్తే ఆర్య.

విజ:- (ఉత్తరమిచ్చుచు) ప్రభుడును సభ్యులును నిన్న భినందించు చున్నారు.

వీర:- అట్టి ఈసాధనమును శిరసావహింతును. (విప్పి, చదువును)

ప:- విజయబాబు కొత్తలేమి ?

మే:- మిమ్ముదర్శించుటకెంతయు సంతసమగుచున్నది. ఆర్య ! మీకిచట స్వాగతము.

విజ:- మిక్కిలి కృతజ్ఞుడను. దండవతి సత్యకుసకు కుశలమా ?

మే:- ఉన్నాడు.

పద్మ:- అతనికిని నానాధునకును నడుమ ఒక చిన్నకలత వచ్చిపడినది. మీరు సరిచేయవలె.

వీర:- గట్టిగ తెలియునా అది ?

పద్మ:- ప్రభూ !-

వీర:- (చదువును) “ఇది నేరవేర్పుట కశ్రద్ధచేయవని సమ్ముచు”

ప ర శే శ డు .

విజ:- నిన్న తడుపిలువలేదు. ఆజాబుపనిమీదనున్నాడు.
సేనానికిని సత్యకునకును మధ్య భేదమువచ్చినదా ?

పద్మ:- చాల విచారకరమగునది. సత్యకునిపై నాకు
గల జాలికొలది వీరిద్దఱ నొకటిచేయుటకు ఎంతయుకృషిచేసెద.

వీర:- నిప్పును గంధకమును-

పద్మ:- ఏమందురు ?

వీర:- బుద్ధియున్నదా నీకు ?

పద్మ:- కోపముగనుండిరా ఏమి ?

విజ:- తనపాలనమును సత్యకునకు అప్పగించి ఇంటికి
రమ్మని ఆజ్ఞాపించిరి గనుక ఆ జా బతనికి అందోళనమును కలి
గించి యుండవచ్చు.

ప:- నిజము చెప్పుచున్నాను. నాకు కడు ప్రమోద
ముగనున్నది.

వీర:- నిజముగా :-

పద్మ:- ఏమందురు ?

వీర:- నీ ప్రమోదమునకు నాకు, ఉన్మాదముగనున్నది.

పద్మ:- ఎందుకని ప్రియా ?

వీర:- (కొట్టుచు) దయ్యమా-

ప:- నేనిందుకు తగను.

విజ:- నాకనులతో చూచితినని ప్రమాణము చెప్పినను
కటకములో దీని నెవ్వరును నమ్మరు. మహాదారుణము. ఓదా
ర్పము. ఏడ్చుచున్నది.

పీఠ:- ఓదయ్యము !- దయ్యము!- ఆడుదివిడుచు కన్నీటితో భూమి గర్భధారణము చేయగల్గినచో ప్రతిబిందువుకూడ ఒక మొసలి కావలసినదే. ఛీ- నా ఎదుటినుండి పో-

ప:- (పోవుచు) మీకు కష్టమైనచో ఉండను.

విజ:- నిజమునకు మంచివిధేయురాలు. పాపమామెను పిలువుదు.

పీఠ:- ఇదిగో !

ప:- ప్రభూ !-

పీఠ:- ఆర్య ! ఏమిపని మీకు దీనితో ?

విజ:- ఎవరికి నాకా ?

పీఠ:- అవును! దానిని పిలువుమని మీరేకడా కోరితిరి? అది తిరిగి తిరిగి ఇంకను తిరుగగలదు. ఏడిచి ఏడిచి ఇంకను ఏడువగలదు. అయినను మీరనినట్లు విధేయురాలు. అతి విధేయురాలు. కానీ, లెంపులేక సాగించునీయేద్దు! ఈ విషయమున ఆర్య!- ఓ కప్పకూతపామా !- మాతృభూమికిరమ్మని ఆజ్ఞ అయినది. వెళ్ళు ఆవలకు ! ఇప్పుడే సీకొరకువంపెదను. ఆర్య! నేనా యుత్తరువునకు బద్ధుడనై యింటికి మరలెదను. ఛీ-పో- (పద్మ పోవును) సత్యకుడు నాస్థానమునకు వచ్చును. మీరీరాత్రికి ఆర్య! మా ఆతిథ్యము స్వీకరింపవలె. ఇచట మీకు స్వాగతము. (పోవుచు) కోతులు, ఊరపిచ్చుకలు-

విజ:- ఇతడేనా మన పరివర్తంతయు సర్వసమర్థుడని చెప్పు పాండ్యకుహళయుడు ? ఉద్రేకము కదల్చలేని నిదాన

శీలుడు ? దైవముటనకుగాని హఠాత్సంభవమునకుగాని తమకని నధునికాలి ?

మే:- ఇతడు చాలమాటినాడు.

విజ:- అతనిమతి మతిలో నున్నదా ? బుద్ధితులి లేడా అతడు ?

మే:- కన్పించుచున్నట్లున్నాడు. అతడుండవలసిన రీతి నేను సరిగా తేల్చి చెప్పలేకపోవచ్చు. కాని ఉండవలసినట్లుండ నిచో, అతడట్లుండవలెననిమాత్రము దైవమునకు నాప్రార్థన.

విజ:- ఏమిటి ? తనభార్యనుకొట్టుట ?

మే:- అది అంతగా బాగుండలేదు. కాని ఇంతటితో పోవుట మంచిది.

విజ:- ఇంతేనా ఇతడెప్పుడు? లేక ఈజాబు అతనిబుద్ధిపై పనిచేసి ఈతప్పుఅతనిలోఁ నృప్తింపియుండునా ?

మే:- ఏమిచెప్పుదు ? నేకనినది, వినినది చెప్పుట నాకే మాత్రమును తగదు. నావాగ్ద్యయమవసరము లేకుండగనే మీరుకొంచెము గమనించినచో అతనిచర్యయే మీకుఅంతయు తేటపలుపగలదు. మీరు వానిచెంతనుండి అతడు సాగించు ధోరణిచూచినచో చాలు—

విజ:- ఇతని విషయమున మోసపోయినని చాల విచారముగ నున్నది. (నిష్క్రమణము)

చ తు ర్థాంశ ము .

రంగము 2 కోటలోగది

[ప్రవేశము సీలాంబరీ పీఠసేనులు

పీఠ:- అయితే సీవేమియు చూడనేలే దన్నమాట ?

సీ:- వినలేదు సరిగదా-అనుమానముగూడపడలేదు.

పీఠ:- అవును. అదియును సత్యకుడును ఒకచోటనుండుట చూచితివికావా ?

సీ:- కాని అందునాకేయుపద్రము కన్పింపలేదు. అది గాక వారినందున మాటిన ప్రతియుశ్వాస నిశ్వాసమునుగూడ పొర్లుపోకుండ వింటిని.

పీఠ:- వారెప్పుడును గుసగుసలాడలేదా ?

సీ:- ఎప్పుడునులేదు ప్రభూ!

పీఠ:- నిన్నావలకు పంపనైనలేదు ?

సీ:- లేదు.

పీఠ:- దాని అద్దముగాని, దువ్వెనగాని, మతేదిగాని తెచ్చుటకుగాని ?

సీ:- లేదుప్రభూ-

పీఠ:- ఏమివింత ?

సీ:- ఆమె నిర్దుష్టయని పందెముచెప్పుటకు నాహృదయమునొక యూపస్తంభమునకు గట్టెద. మీమనఃఫలకమున వేరు అభిప్రాయముండినచో తుడుచుకొనుడు. అట్టిది మీ అంత రంగమునే కళంకపఱచును. ఇట్టిది మీతలలో ఏతుచ్చుడైనను ఎక్కించినచో, ఈశ్వరుడువానికితనపాముకోటల నెక్కించుగాక!

అ॥ ఆమెయే కళంకయై పతివ్రతగాక
నమ్మరానిటక్కులమ్మయైన
పుడమి నేమగండు మోదింపగలడు ? పా
శీల్యమింక నెచటజేరినిలుచు ?

అట్టిచో గృహిణులలో పరిశుద్ధతాగరిష్ఠయగు నామెగూడ
దుష్కీర్తివలె మలినయే.

వీర:- దానినిచటికి రమ్మనిచెప్పు- పో ! (నీల పోవును)
ఇది తృప్తికరముగనే చెప్పుచున్నది. అయినను ఇది ఒక
అల్పపు దూతికగనుక ఇంతకుమించి యేమియు చెప్పలేదు.
ఆదో!- ఒక జిత్తులమారినక్క. దుష్టరహస్యపేటికకు తాళ
మును, చెవియును. ఇట్లుండిగూడ చేతులుజోడించి, వ్రార్చించి
దేవునిపై అడ్డమైన ఒట్లుగూడ పెట్టుకొనును. దానికది పరిపాటి.

ప్రజేశము పద్మాజీవి నీలాంబరి

ప:- ఏమిసెలవు ప్రియా ?

వీర:- ఇటురా పిల్లా !

ప:- ఏమి తమ ముచ్చట ?

వీర:- నీకన్నులు తేరిచూడనిమ్ము. నాముఖములో
చూడు.

ప:- ఏమి ఈభీకరవాంఛ ?

వీర:- (నీలతో) ఏదీ నీవ్యాపారము. సాధ్య! ఈజంట
నాంటిగ వదలి తలుపువేయుము. ఎవరైనవచ్చిరేని దగ్గుము.
లేక చిటుకతో ఆవులింపుము. నీవని ! నీవని ! కానిమ్ము. వెళ్లు.
(నీల పోవును)

ప:- నాష్టాంగపడి అడుగుచున్నాను. నాకు మీమాట లలోనిభావముగాక అందలి కోపము మాత్రమే అర్థమగు చున్నది.

పి:- అసలు నీవెవతవు?

ప:- మీధర్మపత్నిని ప్రభూ! మీనిజమైన, విధేయ యైన, ఇల్లాలను.

పి:- రా-ప్రమాణముచేసి అధోగతికిపో. లేనిచో స్వర్గపుదానివలె నుంటివిగాన యమకింకరులు సైతము నిన్నుపట్టు తుక భయపడుదురు. కానిమ్ము! నీవు నిష్కళంకవని ప్రమా ణముచేసి నీఅధోగతిని రెట్టించుకో.

ప:- సత్యము దైవమునకెఱుక.

పి:- నీవు అసత్యనిలయవు అను సత్యమే దైవమున కెఱుక.

పి:- ఓపద్మా? వెళ్ళు-వెళ్ళు-

ప:- అయ్యో ఎంతద్దగినము! ఏడ్చెదరెందుకు? మీ కన్నీటికి నేనేకారణమా ప్రభూ? ఇప్పుడు మిమ్ము కటకము నకు పిలిపించినది నాతండ్రియేఅని మీ కనుమానమున్నచో అందుకుమాత్రము నన్ను తిట్టకుడు. అతడు మీకే లేనిచో, ఎందుకు? నాకును లేనివాడే-

పి:- నన్ను దుఃఖముతో పరీక్షించుటకు దైవమునకు మన్ననైనదిగాభోలు. దైవము నానావిధములగు ప్రణములను, అవమానములను నాతలమీద కురిపించి, నన్ను దారిద్ర్య

ములో పుక్కిటబంటిగచానబెట్టి, నన్నును గాయానదాశలను సంకెలలకప్పగించినను, నాహృత్కి శమందోకమూల, సహనపు బిందువు ఒకటి దొఱకకపోదు. కాని అయ్యో! కాలచక్రము తనకదలని వ్రేలితో వెక్కిరించుటకు నన్నొక స్థిరప్రతిమను జేయుటా? అయినను దానినిగూడ భరింపగలను. మంచిది-కాని, నీ॥ ఏకోకమందు నాహృదయనిధానమృ, నమ్మి నిత్యేషినినానో తొలఁది నేయవలంబమ్మ నెనసిన జీవించు, తో తేనెకా నీళ్లుతోఁడుచిల్లు నేయూటలేకున్న నీజీవితాపగ, యింకనుండగ ప్రవహింపలేదో ఏసుధా సేచనమింత నిత్యములేక, యీప్రేమకోగిమా యింకబడునో

అ॥ అట్టినన్ను తాప్రియంబెడవాసి త్య, జించునట్టే! యింక నేమిగలను లోకమందు నుండిలేకుంటకంటె ఘో, రమ్మగలచె అదియెకారవమ్మ. లేదా కప్పలు నిరంతరము-పెనవేసికొని కనుచుండు తొట్టివలె నున్నను దానినంగీకరింపవలె. అరుణాధరనుందరుడవగు నో క్షమాదైవమా! ఇట్టియెడ నీన్వరూపము మార్పుకొని నర కమువలె ఘోరముగా తోచుము!

ప:- నానాధుడు నన్ను నిర్దుష్టగనే ఎంచుచున్నాడను కొందును.

వీర:- అవును. కసాయిదుకాణములో మాంసముమీద గ్రుడ్లుపెట్టి వెంటనే గర్భముధరించు పురుగులవలె.- ఇంతమనో హరముగనుండి మధురములగు వాసనలుగొట్టు ఓకలుపు మొక్కా! నీవుపుట్టకయే ఉండిన బాగుండునను భావము నీయెడ వేదనచేయుచున్నది.

ప:- అయ్యో! నేనేమి తెలియనితప్పుచేసితిని ?

చ తు థాం క ము

వీర:- ఈచక్కనికాగితము కులటలని వ్రాయునట్లు చేయబడినదా? ఏమిచేసితిని?! చేసితివి. ఓబహిరంగ ధర్మ సత్రమా! నీచేష్టలుగ్గడించినమాత్రన, నీసిగ్గును బాగులగు నట్లు, తగులబెట్టు కొలిమితిత్తులగా నీచెక్కిళ్ళను చేయగలను. ఏమిచేసితిని?!- దానియెడ దైవము ముక్కును, చంద్రుడు కనులును, మూసికొనుచున్నారు. తగిలినదెల్ల చుంబించు తార్పుల మారి మారుతము సైతము భూమిలోని బోలుగనులలో నద్దు చేయకుండి దానిని వినుటలేదు. ఏమిచేసితిని?! సిగ్గులేని లంజ!

ప:- దైవసాక్షిగ నన్ను నిష్కారణముగ నిందింపుచున్నారు.

వీర:- సానివికావా నీవు?

ప:- హరిహరి! హైందవ విశుద్ధకులీనను. ఇతర స్పర్శ నుండి నావిభువికొఱకు ఈఘటమొక సానికాకుండుటకు జాగ్రతగనుంచబడినదిగనుక దొరసానినితప్ప మతేమియుగాను.

వీర:- ఏదొరకు-సానివి?

ప:- ఎవరికినిగాను. నాకు నరకముపై భయమున్నది.

వీర:- నమ్మదగినదా ఇది?

ప:- దైవము మనల ఊమించుగాక.

వీర:- ఇక నన్ను ఊమించు. వీరసేనుని వివాహమాడిన కటకపుజిత్తులజారీణి వనుకొంటిని. (గొంతెత్తి) జయ విజయుల వలెగాక నరకద్వార పాలనమున నున్న నోసీలా!

వీర సేనుడు.

ప్రవేశము నీలాంబరి

ఇటురా ! నీవే-నిన్నే—మాపని ముగిసినది. నాయందు
దయయుంచి నోటికి తాళము వేసికో. (పోవును)

సీ:- ఈఘనుని యుద్దేశమేమి? ఎట్లుంటివి దేవీ ఎట్లుంటివి?

ప:- కలత నిద్రలో నుంటిని.

సీ:- ప్రభున కేల కోపమువచ్చెను ?

ప:- ఎవరికి ?

సీ:- నాప్రభునకు దేవీ ?

ప:- నీప్రభుడెవరు ?

సీ:- నీవాడైనవాడే దేవీ !

ప:- నాకెవరునులేరు. నన్ను పలుకరింపకునీలా ! నేనేడువ
లేను. కన్నీరుతప్ప ఇంకొక సమాధానముకూడలేదు. ఇదిగో
ఈరాత్రి నాపాస్పుపై పెండ్లినాటి చీనాంబరములను పఱపుము.
మఱువకు. నీభర్త నిచటికి పిలుపుము !

సీ:- నిశ్చయముగా ఇం దేదో మార్పున్నది. (పోవును)

ప:- నాకంతేకావలె. అంతే.-అతనికి అపోహ తట్టునట్లు
పొరపాటుగనైనను నేనెట్లు ప్రవర్తించితిని ?

ప్రవేశము మేధావితో నీలాంబరి

మే:- ఏమి సెలవు దేవీ ? ఎట్లుంటివి ?

ప:- చెప్పలేను. పసిపిల్లలను దిద్దువారుగూడ సౌమ్య
పద్ధతులతో నులుపుగచేయుదురు. అతడు నన్నట్లు తిట్టినతిట్టు
గాక. కాని నిశ్చయముగా అన్ని తిట్లక్కఱలేని పసికూనను.

మే:- అసలు విషయమేమి సార్థ్య ?

సీ:- ఏమనిచెప్పుదును? ప్రభుడీమెనుచెడిపక్రిందగట్టి నద్దు
ద్దులునహింపలేని కర్తకతోరములు, ఈమెపై ప్రయోగించినాడు.

ప:- నేనదే పేరా మేధావీ ?

సీ:- ఏపేరు దేవీ ?

ప:- అట్టిదాననని, నావిభుడన్నట్లు, నీల చెప్పు
చున్నట్టిది.

సీ:- ఈమెను కులట యనినాడు. అలబరి బిచ్చగాడు
తప్పదాగ్గికైపులో గూడ తన చెడిపను, అట్టికూతలు కూయడు.

మే:- ఎందుకట్లు దుడుకుపడినాడు.

ప:- ఏమో నాకు తెలియదు. అంతరాత్మసాక్షి గా అట్టి
దానను గాను.

మే:- ఏడువకు దేవీ! ఏడువకు. ఇంతకు దుర్దినము.

సీ:- ఎన్నో గొప్పసంబంధములను, కన్న తల్లిదండ్రులను,
దేశమును, మిత్రులను, వదలినది కులట అనిపించుకొనుటకేనా?
ఎవరికడుపు కోయదు ?

ప:- అది నాప్రారబ్ధము.

మే:- అతని నేమన్నను పాపములేదు. కాని, వాని
కెట్లు కలిగినదీ అపోహ ?

ప:- ఏమో ఈశ్వరున కెఱుక.

సీ:- ఏపై శాచికపుదుష్టుడో, ఉపాయముచే అనుగ్ర
హము సంపాదించనెంచు, ఏమోసపు బానిసీడో—ఏదోపదవి

నొందుటకిట్లు పన్నకుండినచో నానొంతుకోసికొందును. ఉరి
బోసికొందును కానిచో.-

మే:- ఛీ—అట్టివాడెక్కడను ఉండడు. అనంభవము.

ప:- ఉన్నచో దైవము వానిని మన్నించుగాక!

ని:- ఉరిత్రాడే వానినిమన్నించునది. మహానరకమే
వాని ఎముకలు కొరికి తినుగాక! అతడేమెనెందుకు, అట్లనవలె.
ఎవనితో కులట? ఏవ్రదేశమున? ఏసమయమున? ఏరూపమున?
ఒకపేరుమోగిన నీచపువంచకుడు, ఈ అనుకూలదాంపత్యము
నోర్వలేని ఈర్ష్యాభువు, పాండుని కాస్తునివలెనుండి ఈదుర్బో
ధలు చేసినాడు.

తే|| ఇట్టియాపుత నిజరూపమెఱుకపఱచి,
వాడవాడల దిసమొలతోడ నీ కు
మతుల ద్రిప్పుచు మోదంగ, ప్రతి యధార్థ
హస్తమున బెత్తమొకటంచు మయ్యదేవ.

మే:- గడపలోపల మాటాడు.

ని:- అట్టివారునశింతుగాక. ఎవడో అట్టిమహామహుడే
మిమ్ములనుగూడ నావిషయమున పాండునితో అనుమానింప
జేసి మీబుద్ధిని తిరుగ దొడిగినాడుగా!

మే:- బుద్ధిలేదునీకు. వెళ్లుముందు.

ప:- మేధావీ! నావిభుడు అనుకూలుడగుటకు నేనేమి
చేయవలె? మిత్రమణి! వానికడకేగుము. ఈ దివ్యజ్యోతిసాక్షిగా
అతనికెట్లు దూరమైతి నో నాకే తెలియదు. ఇచట మ్రొక్కు
చున్నాను—

నీ|| ఎపుడేని, యూహతోనేని, చేతలనేని, పతియజ్ఞసాధిగమించినయేని
యీకన్న, లీచెవు, లేయింద్రియములైన, పెరిరూపమగుసౌఖ్యమెఱుగునేని
జెనుకనేనియు, నిప్పుడును, ముందునైన, నెక్కుడుగ వానికెప్రియంపడనయేని
వానిచే విడువంగబడి కూడులేని పా, టులుపొందిగూడ తిట్టుడునయేని.

అ|| శాంతి సుఖము నన్ను శాశ్వతమ్ముగవీడు, గాక. మఱల జన్మగాంచియైన
నతనిదయకు పాత్రనగుదుగా కమ్మహా, మహానకెపుడు ముదమె, మలయు
గాక!

నిర్దయ ఎంతయైనను చేయవచ్చు. అతని నిర్దయ నాజీవితమును
తుది చేయవచ్చునే కాని నాప్రేమకుమాత్రము కళంకము, ఆ పా
దింపలేదు. కులట? ఏమిటది? నోట పలుకలేకున్నాను. ఇప్పు
డన్నందుకు జలదరించుచున్నది. ఆచిరుదు సంపాదింపగల పనిని
ఈ ప్రాపంచిక వైభవమంతయుగూడ నాచే చేయింపలేదు.

మే:- ఊరడిలు దేవీ ఊరడిలు! అది అతనిచిరాకు
నమయము. రాజకీయము లతనికి వ్యతిరేకించినవి. ఆ రేగుడు
మీపైజూపుచున్నాడు.

ప:- మఱేమియు కాకుండినచో—

మే:- గట్టిగ చెప్పుచున్నాను. అంతకుమించి ఏమియు
గాదని—(లోనవాద్యములు) వినుడు, ఈసాధనములుభోజనమున
కెట్లాహ్వానించుచున్నవో! కటకపు పౌరులు విందుకై వేచి
యుండిరి. లోనకేగుము! దేవీ ఏడువకు. అన్నియుచక్కబడును.
(నీలాంబరి పద్మాదేవి పోదురు) ప్రవేశము: సతేశము

ఏమి విశేషములు నటేశ!

నటేశ:- విశేషములూ? నాయెడ నీప్రవర్తన మేమంత

ధర్మముగలేదు.

మే:- నిన్ను కాదని చేయుచున్న దేమి :

నటే:- నిత్యమును ఏదోవంకజెప్పి మాయబుచ్చుచుంటవి మేధావీ! మీదుమిక్కిలి ఆశలోని కనీసపులాభములను కలుగజేయుటకు బదులు అన్నివీళ్లకు నన్ను దూరస్థునిజేయుచున్నటులుగూడ నాకిప్పుడిప్పుడు గోచరించుచున్నది. ఇకమీద ఏమాత్రము ఓర్పుకొనలేను సరిగదా బుద్ధితక్కువగా ఇదివఱకు స్వప్నపడినదానికి ఇక నోరుమూసికొని ఊరుకొన దలచలేదు.

మే:- నామాటవిందువా సఖా!

నటే:- వెక్కనముగ వింటిని. నీమాటలకును చేతలకును జ్ఞాతివైరమున్నది.

మే:- నన్ను అక్రమముగ నిందించుచుంటివి.

నటే:- అక్రమముగగాదు సక్రమముగనే. నాజీవ వాధారమునుండి నన్ను వెచ్చించుకొంటిని. పద్మకీచ్ఛలకని నీవు నావద్దనుండి గుంజినసామ్మని లీపాటికొక అమంధతిని లొంగదీసి యుండెడివి. ఆమె వానిని గ్రహించినదనియు శీఘ్రసౌఖ్యము భవమునకు సిద్ధముగ నోరు తెఱచుకొని యుండుమన్నదనిగూడ చెప్పితిని. కాని ఒక్కటిగూడలేదు.

మే:- సరే మంచిది, సరేపో.

నటే:- సరేపో?! నేనుపోను. నీకదినుంచినికాదు. చాల నీచము. ఇందులో పూర్ణముగ మోసముచేసినట్లు నాకను మాసము వేయుచున్నది.

శరణుఁడు :- ఎందుచేదీ?

శేషుఁడు :- నీకది హరించెది కాదనుచున్నను, ఎందుకు? నేనె
పోయి పద్మను స్వయముగ అడుగుదును. ఆమె, నా నగలను
నాకిచ్చివేసెనా నాతప్పుడు కోరికలకు చెంకలువేసికొని ఇంటికి
వేరుకొందును. ఆమె ఈయనిచే, నీవే బాధ్యుడవని నిశ్చ
యించుకో!

శేషుఁడు :- చెప్పితివిగదా... చెప్తో.

శరణుఁడు :- అవును నేను చేయదలచినది తప్పు మతెమియు
చెప్పలేదు.

శేషుఁడు :- నీలో సరికున్నది ఇప్పుడు హరించుతిని. వెనుకటి
కంటెగూడ ఈక్షణమునుండే నీపై ఎక్కుడు పదభిప్రాయము
గలిగియుండును. ఏదీ నీచేతినిమ్ముముత్రమా! నన్ను నీవాక్షేపిం
చుటలో తప్పేమియులేదు. కాని అయినప్పటికి నీ వ్యవహార
మునమాత్రము ప్రకటమును బ్రచయించితినిని ధంకావేసి
చెప్పగలను.

శరణుఁడు :- అట్టిచేమి కన్పించుచున్నది?

శేషుఁడు :- కనుపింపనిమాట సత్యమే అనియు, నీ అనుమా
నము నిర్నిమిత్తమును వివేకశూన్యమును కావనియు కూడ
ఒప్పుకొనుచునే యుంటిని. కాని వెనుకటికంటెగూడ ఇప్పుడు
నేను మఱింత కారణమున నీలోనున్నవని నమ్మితిని. అనగా
కార్యదీక్ష, సాహసము, తుదివఱకు దనలని యుత్సాహము,
మున్ముఖికి, నీలో ఉన్నచో, మావలసినదీరాత్రికి అట్లు

చేసితివా? —

మీ తనువు బాంధవ్యానికిఁ గాఁగి ననుభవము పర్యవసాదమునకుఁ

గనుట తథ్యము; సీతరేవు నిశివాకాక నైపుమెట్లైన; నిం

దున భేదించిన నాడు, ద్రోహినిగ, నన్నుంబుద్ధి నూహించి, మే

దినికిం బాపగ, గర్భకత్తుల బ్రయత్నింపందగుకొ మిత్రమా!

నటే:- ఏమిటది? యోచనకు, శక్తికి, అందికలోనిదేనా.

మే:- విను. వీరసేనునిసానమున సత్యకుని నియమిం
చుచు మాతృభూమింనుండి ప్రత్యేకపుటుత్తరువు వచ్చినది.

నటే:- నిజముగా? అట్లుగచో పద్మానుందరితోగూడ
వీరసేనుడు ఇంటికిమఱులును.

మే:- ఓ కాదు. అతడు తనభామతో సింహాశమునకు
బోవును. కావున సతనిప్రయాణము భంగమైనగాని వాని
ముద్దులాడి ఇచట ఆగదు. అట్లుభంగమగుటకు అతనియావాస
మునకేదైన వచ్చిపడవలె. అట్లు వచ్చుచుండుటలో సత్యకుని
కాజేయుటవంటి అమోఘమైనది ఇంకొకటిలేదు.

నటే:- ఆ కాజేయుటెట్లుని నీభావన?

మే:- పుచ్చె ఎగురగొట్టి, అపుడుగాని వీరసేనుని
సానమునకు వాడు అనర్హుడుగాదు

నటే:- అది నేనే చేయవలెననియో?

మే:- అవును. నీకు లాభకరమగు ప్రయోజనమును
సాధించుకొన సాహసించుచో విను!- వాడీరాత్రి తన యుంపుడు
గజ్రెతో తినుటకుబోవును. అచటికి నేగూడ పోదును. తన

గౌరవప్రదమగు అదృష్టమును వాడింతవఱకెఱుగడు. వాడచటికిపోవుట రెండమూడు జాములమధ్య పడునట్లు చేసెద. కనుక నీవు కాచుకొనియుండినచో వానిని, నీచిత్తమువచ్చినట్లు చేయవచ్చు. నీయత్నమునకు, ఊతమిచ్చుటకు నీదాపున నేడిందును. అప్పుడు అతడు మన ఇద్దఱనందున చిక్కును. ఇటురా! ఆవిధముగా నిర్ఘాంతపడక నావెంటమాత్రమురా!— ఇది అగత్యమైనదని నీకై నీవే అనుకొనితీరునట్లు వానిచావులోని ఆవశ్యకతను నీకు చూపించెద. ఇప్పటికే భోజనసమయ మతిక్రమించినది. కాలయాపనమగుచున్నది. నీకు రెండవ ఆలోచనవద్దు.

నట:- సాకింకను ప్రబలకారణములు కావలె.

మే:- నీమనసుకు సచ్చితేసరి— (నిష్క్రమణము)

రంగము కి కోటలో మఱొక గది

ప్రవేశము వీరసేనుడు, విజయనూర్తి, పద్మ, నీల, పరిచారక్షలు

విజ:- నాయందుదయయుంచి ఆర్య! మీరిక శ్రమ పడకుడు.

వీర:- ఓ క్షమించుడు. నాకు నడకమంచిది.

విజ:- అమ్మా వచ్చెదను. స్వీకరిండుము.

ప:- బాబూ! దయయించవలె. సెలవుపుచ్చుకొందును.

వీర:- వెళ్ళుదమా ఆర్య! పద్మా!

ప:- నాథా!

వీర:- వెంటనే తిరిగివత్తును. నీపరిచారికనుపంపివేయుము.

ప:- చిత్తమట్లే చేసెదను. (వీరసేనుడు, విజయనూర్తి,

పరిచారకులు పోదురు)

సీ:- ఇప్పుడెట్లున్నది దేవీ ! వెనుకటికంటె కొంచెము మెత్తగిలినట్లున్నాడే.

ప:- ఇప్పుడే వచ్చెదని చెప్పిపోయినాడు. నేనుపడకకే? నిన్ను పంపివేయవలెనని ఆజ్ఞయైనది.

సీ:- నన్ను పంపివేయుమనియా ?

ప:- అది వానియాజ్ఞ. కావున సీల ! నాకు పక్క వేసి సెలవువుచ్చుకో. ఇప్పుడు అతనిమనసునొప్పింపరాదు.

సీ:- నీవతనినెప్పుడును చూడకయేడండిన ఎంత బాగుండే డిది ?

ప:- నేనుమాత్ర మట్లనుకొనను. అతని పెంకెతనములు- గద్దెంపులు, ధుమధుమలు-ఇదిగో ఇక్కడ సల్పించు-వీనిలో గూడ దయానురాగములున్నవిగనుక, నాప్రేమ అతనినంతగ మెచ్చుకొనుచున్నది.

సీ:- నాకు చెప్పినవలువలనే నీపడకపై పఱచితిని.

ప:- అది అంతలెక్కలోనిదికాదుగాని- నిశ్చయముగా మనమనసు లెంతపిచ్చివి ?

క || మనయిద్దఱలో నీకం

తెను నే మును మృత్యువుంగనినచో నాయీ

తనవుపయి వీనిలోని వ

సనమొక్కటి గప్పు: లాలసను నాకిదియే.

సీ:- ఏమీ ధోరణి ?

ప:- మాతల్లియొద్ద సుమతియనుకన్య యుండెడిది. అది యొకనిని వేమించెను. కాని వానికి పిచ్చెత్తి దానిని శ్మశించెను. దానికొక విరహగీతమువచ్చును. చాల పురాతనమగు నానాబు సుమతియదృష్టములను తెలుపును. ఆపాటనుపాడుచు అది ఊపిరి విడిచినది. ఈరాత్రి ఏలనోనీలా! ఆపాట నాయెదుటి నుండి పోవుటలేదు. నాతలఅంతయు ఒక వైపునకుబరగి వ్రేలాడ కుండుటకును, పాప మా సుమతివలె పాడకుండుటకును నేనెంతయో యత్నింపవలసి వచ్చుచున్నది. ఇక పోదువా?

నీ:- పోయి నీసరిగంచుచీర తెత్తునా?

ప:- వద్దు. ఇచట బిగించు. ఈ విజయమూర్తి చాల మంచివాడు. నరేకాని-ఆకన్య ఒక సెలయేటిపొంతనున్న ఒక మద్దిచెట్టుక్రిందచేరి పాడినది. విను ఆవాయుగీతిని (పాడును)

గేయము:

వాయుదేవ! నాప్రియునకు నావెత చెలు, పవె యిపుడీ సెలయేలు
నాయవస్థ కల్లననేడ్చుచు నన్ను గ, నంజాల కెటకొ పాటు

విసవాని చెగడకుడేరు

వాని చిరచిరన సుక సెమీలు వాని

త్వరచేయుము నీలా! అతడిపుడేవచ్చును. (పాడును)

సతిలాతినీల్లను కొరకు మొదలని, యత దనుటను వారింబి కాదు. చరణమదిగాదు. విను. విను. ఆతట్టునదెవరు?

నీ:- మతేమియుగాదు. గాలి.

ప:- (పాడును)

వితయ్యె సకల్మషహటననుచు నా, ప్రేమన్నేనేదూషించి

ఎన నూడ వటి జన్మించి
వానిజొంచెద నిమజ్జించి వా||

మంచిది. ఇక నీవుపో. నాకుడికన్ను దురద పుట్టుచున్నది. అది ఏడుపునకు సూచనా ?

సీ:- అదేమియుగాదు.

ప:- అట్లని చెప్పగావలెనని. అహో ఈపురుషులు, ఈ పురుషులు ఎట్టివారు ? నీలంతరాత్మలో ఎప్పుడైనా నాకు చెప్పు నీలా-తనభర్తనంత నీచముగ మోసగించు ఆడుది ఎచటనైన ఉండుననుకొందువా ?

సీ:- కొందఱుండురు. సందేహములేదు.

ప:- ఈ ప్రపంచమంతయు ఇచ్చినను అట్టివని నీవుచేయుదువా ?

సీ:- ఏమి నీవుచేయవా ?

ప:- చేయను. ఈ దీపముతోడుగా చేయను.

సీ:- నేనుకూడ, దీపముతోడుగా చేయను. కాని చీకటి తోడుగా చేయుదును.

ప:- ఈ ప్రపంచమంతయు ఇచ్చినను అట్టిది నీవుచేయుదువా ?

సీ:- ఈ ప్రపంచము అపారమైనది. చిన్న పాహసమునకు, అది ఒక పెద్దలాభము.

ప:- ముమ్మాటికి నీవట్లుచేయవు. LIBRARY

సీ:- ముమ్మాటికి చేనట్లుచేయదును. ఇట్టిది చేసినమిక్ష

దానినిలేకుండ చేయుదును. అట్టిది ఒక ఉంగరమునకుగాని, మంచి చీరకుగాని, విలువైనసొమ్ముకుగాని, మతేబహుమతికి గాని చేయును. కాని ప్రపంచమంతటికొఱకు:- ఎందుకు ? తన భర్త నొకప్రభువునుచేయుటకు-అతనిని అంకుటాలిమగనిగా ఎవతెచేయదు ? నేనుమాత్రము రత్నముకొఱకు తక్షకునైనను కొట్టుదును.

ప:- నేనుమాత్రము ప్రపంచమంతటికొఱకుగూడ అట్టి తప్పిదము చేసినచో ఫీ అని పిలువుము.

పీ:- ఎందుకని ? ఈ ప్రపంచమును నీకృషిచే సంపాదించినపుడు ఆతప్పు నీప్రపంచములోనిదే అగునుగనుక, వెంటనే దానిని ఒప్పుగా మార్చవచ్చు.

ప:- అట్టి యాడుదెచటను ఉండదనియే నానమ్మకము.

ప:- ఎందుకు ? ఒక వందమంది. తమ ప్రవర్తనవలన ప్రపంచమంతయు ఫలితముగావచ్చుచో అట్టి ప్రపంచముకూడ కూడబెట్టలేనందఱు.- నామతమున భార్యలు పతితలగుచో భర్తలదోషమే. వారు తమ ధర్మములను మంటగలిపి మన సొత్తుల నితరుల ఒళ్ళలో ధారపోయుదురు. పైగా చిలిపిలను మానములుపడి మనపై ఒత్తిడి చేయుదురు. ఇంకను-మనలను కొట్టి వైమనస్యముతో వెనుకటి ఈవినితగ్గింతురు. కాని, మనకు మాత్రము రాగద్వేషములులేవా ? కొంత మెత్తదనమున్నను మనకును మత్సరమున్నది. భర్తలు, తమవలెనే భార్యలకుకూడ నిందియజ్ఞానమున్నదని తెలిసికోవలె. వారికివలె మనకుగూడ

చూచుటకు, వాననచూచుటకు, రుచిచూచుటకు, ఆనందించు
టకు, దైవముఅట్టి శరీరమునే ప్రసాదించినాడు. ఇతరులకుగా
మనలను మార్చివేయుదురే!-ఏమిపనిలది? వినోదమా? వాంఛా
జన్యమా? మనోదార్పణ్యదోషమా?— అవును. ముమ్మాటికి
అంతే.

చ॥ మరకయినకా చెలీ! పతులమాద్రీ విలాసములందుకొర్కి, నూ
తనములపై ప్రియమ్ము తగదా? మగవారలకన్న బుద్ధిని
ల్బునె మనకంతగా? సుభయులుండగురీతి జరించుటొప్పు; గా
వున మనపట్ల యుక్తముగబోవుటయే తగు వారికేనియుకా.
ఒకరికి తన్నె బకరికి కాకపోదు.

అ॥ వారుచేయు తప్పపనులే మనకుగూడ,
దారిమాపి చేయనేరవునని
బుద్ధిచెప్పవలయు పూయఘటకు; వారి
వలనగాక నింతవట్టు చెడము.

పద్మ:- మంచిది. ఇకసెలవువుచ్చుకో. చెడుగునుండి
చెడుగునేర్చుకొనక ఇతరుల చెడుగుచే బాధపడి దిద్దుకొను
జ్ఞానము దైవము ప్రసాదించుగాక. (తెరపడును)——

వి ర సే ను డు

[పంచమాంకము]

ఒ క ట వ ర ం గ ము

సుమేత్రా పట్టణవీధి. ప్రవేశము మేధావీ నళేశులు.

మే:- ఇదిగో ఈమొత్తచాటున నిలబడు. అతడు సరా సరి వచ్చును. నీ బాకుతీసి సిద్ధముగా ఉంచి దూసికొనిపోవునట్లు పొడువు. కానీ-కానీ- ఏమియుభయపడకు. వీపులమీదనే ఉందును.

తే|| మనలమేరువు నెక్కించినను రసాత
లమ్మునకు ప్రొక్కినను నిదేశుమ్ము సఖుడ!
గాన నీనిశ్చయము పరధ్యానమందు
నిలుపకిచటనె నిత్రంపవలయు నిపుడు.

సశే:- చేతి కందు బాటులోనుండు నుమా! గుఱితప్పి పోవచ్చు.

మే:- ఇచటనే ఉందును నీచేతివద్ద—బిక్కుగానుండక ధైర్యముతో నిలువు. (డాగును)

సశే:- నాకీపనిపై అంతపట్టుదల ఏమియులేదు. కాని అతడు నచ్చజెప్పినాడు. ఇంతకు పోవునది ఒక్కడు. ఇదిగో నాకత్తి.- చచ్చితీరును.

మే:- నేనీమొటిమను దురదహెచ్చునట్లు నలిపి గిల్లి విష మించునట్లు చేసితిని. వీడు రుద్రుడై మండుచున్నాడు. ఇప్పుడు

వీడు సత్యకునిజంపినను, లేక సత్యకుడే వీనినిజంపినను, లేక నుందోషనుండులవలె ఇద్దఱుచచ్చినను అంతయు నాలాభము నకే. నటేశముబ్రతికెనా-పద్మాదేవికి కానుకలిచ్చుటకని నాని వద్దనుండి గుంజినసొమ్మును బంగారమును తిరిగి ఇచ్చివేయుమని గోలచేయును. అది జగంగరాదు. సత్యకుడు బ్రతికెనా, అతని జీవితమున దినమొకచాయ అగుపడి వానియెదుట నేను పనికి మాలిన వాడనగుచున్నాను. ఇదిట్లుండగా—

క|| ఇతని కిటులంచు నాచు చ

రితముఁ పొందుదు వెలువరించినయెడ నా

బ్రతుకే నందియమాట, ని

హతుండె గావలయు సత్యకాథము డిపుడే.

అదిగో వచ్చుచున్న అలిడికి వినబడుచున్నది.

ప్రవేశము: సత్యకుడు.

సతే:- (స్వ) వానినడక నేనెఱుగుదు. అదివాడే. (ప్రకాశము) అరే దుష్టా చచ్చితివిరా— (సత్యకుని పొడుచును)

స:- నిశ్చయముగ ఆపోటు ప్రాణాంతకమే. కాని నాకవచబలము నీవెఱుగవు. ఇక నీదానిబలము చూతునురాలుచ్చ (నటేశుని గాయపఱచును)

సతే:- అయ్యో చచ్చితి-చచ్చితి- (వెనుకనుండి మేధావి సత్యకుని కాలు విఱుగగొట్టిపోవును)

స:- అయ్యో నాకాలుఁజెగినది. కూసీ-కూసీ- (పడును)

ప్రవేశము దూరమున పీరసేనుడు

పీర:- (స్వ) అది సత్యకస్వరమే-మేధావి తనమాట

నిలుపుకున్నాడు.

నట:- హా ! నేనెంతపాపిని !

పీఠ:- (స్వ) నిజమే-

స:- హా బాబో-రక్షింపుడు. దీపము ! వైద్యుడు!-

పీఠ:- (స్వ) అదివాడే. ధైర్యశాలీ మేధావీ ! నాలవ
మానమును నహింపలేని నీలవ్యాజ మిత్రధర్మ మెంతటిది ?
నాకు దారిజూపుచున్నావు. ఓసీ తప్పడుదానా !- నీప్రియుడు
చచ్చిపడి యున్నాడే. నీ విపరీతప్రార్థనము దుముకుచున్నదే
పడవుదానా ! వచ్చుచున్నానే. నాహృదయమునుండి నీవల
పులు, మెఱుపులు, నీ విలోలనేత్ర తాళతశ్యములు తుడిచి
వేయబడినవి. కామకళింకితమగు నీ పాన్పులోనే నిన్ను పూడ్చి
పెట్టెదనే!-(పోవును)

[పవళమ విజయమూర్తి, సౌవర్ణ

స:- ఏమి అయ్యో ! కావలివారెవరును లేరా ! ఎవరు
తిరుగుటలేదా ? హత్య బాబో హత్య !-

సా:- ఎవనికో మూడినది. భీకరముగా నున్నదా
ఆర్తధ్వని-

స:- బాబో రక్షింపుడు.

నట:- ఎంతపాపమురా-

విజ:- ఇద్దఱు ముగ్గురు ఏడుచుచున్నారు. కాళరాత్రి.
మోసగించుటకేమో ! ఇదిజూడ నాళ్లు ఇంకను కొంత సహాయ
సంపదలులేక ఆ మొఱులోనికి ప్రవేశించుట. అంతక్షేమకరముగ

దోచుటలేదు.

నటే:- ఎవరునురారా- అట్లగుచో నేనీరక్తవాహినితో
చావలసినదే-

విజ:- విను. విను.

ప్రవేశము దీపముతో మేధావి

సా:- చొక్కాతో, దీపముతో, ఎవడో సాయుధుడై
వచ్చుచున్నాడు.

మే:- ఎవరక్కడ ? హత్యయని మొఱపెట్టినదెవరు ?

విజ:- మాకు తెలియదు.

మే:- అఱపులు వినలేదా ?

స:- ఇక్కడిక్కడ- పుణ్యముండును రక్షింపుడు.

మే:- ఏమిసంగతి ?-

సా:- ఇతడు వీరనేనుని మహామాత్రుడుగా దోచు
చున్నాడు.

విజ:- అతడే నిజముగా-బలే ధైర్యసాహసములవాడు.

మే:- ఇంతదైన్యముగా అఱచెడువారెవరు ?

స:- మేధావీ ! నాకాలు తుంపులైనది. తుంటరులెవరో
నన్నిట్లుచేసిరి. రక్షింపవలె.

మే:- అయ్యో! అయ్యో! దండవలీ ఏదుష్టులు నిన్నిట్లు
చేసినది ?

స:- వారిలో నొకడీచాయనే ఉండవలె. పాటిపోలేడు.

మే:- (విజయమూర్తి సౌవర్ణలతో) ఆహా ఎంత

ఘోరము ! మీరెవరు అంతదూరమున నుంటిరి. ఇచటికివచ్చి కొంచెముసాయము రండు.

నటే:- ఓ ఇక్కడుంటిని-రక్షింపుడు రక్షింపుడు.

స:- అదిగో వాడే వారిలో నొకడు.

మే:- అరే కటికదొంగా-పావీ (నటేశుని పొడుచును)

నటే:- ఓరీ ద్రోహీ ! మేధావీ ! అమానుషపుకు క్కా (చచ్చును)

మే:- చీకటిలో గొంతులుగోయుటా? ఈ క్రూరపు దొంగలెచటనుందురు? పట్టణమెంత నిశ్శబ్దముగ నున్నది. కూనీ! కూనీ! మీరెవరు దొంగలా దొరలా ?

విజ:- చూచినపుడు తెలియును ?

మే:- ఆర్య ! విజయమూర్తి !

విజ:- అవును సేనే.

మే:- క్షమింపవలె. దుష్టులచే నత్యకుడిచట పడి యున్నాడు.

సా:- నత్యకుడు ?

మే:- ఎట్లున్నది నఖా!

సత్య:- నాకాలు రెండుతుండెములై నది.

మే:- దైవమురక్షించుగాక ! దీపము! ఎవరో దీపము! నాదొక్కతో కట్టెద.

ప్రవేశము: నాగమణి.

నా:- ఏమిసంగతి ? ఇప్పుడెచటనుదెవరు ?

మే:- అటచినదెవరా ?

నా:- ఓ నాప్రియ సత్యక ! అయ్యో అయ్యో సత్యక ! ఏమిది?

మే:- ఛీ—బలిసినదాన ! సత్యక ! ఈవిధముగ నటికి నందుకు ఎవరిపైనను నీకనుమాన ముండెనా ?

స:- లేదు.

సా:- మిమ్ములనిట్లు చూడవలసివందుకు నాకెంతయు చింతగనున్నది. మిమ్ము వెతకుచువచ్చితిమి.

మే:- నాకొక పెద్ద వేలికనిండు. ఎవరు ? ఇతనిని తేలికగా మోసికొనిపోవుటకు కుర్చీతెప్పింపుడు.

నా:- అయ్యో ఇంకేమున్నది. సోలిపోవుచున్నాడు—అయ్యో సత్యక—సత్యక !—

మే:- పెద్దలందఱు వినుచుంటిరా? ఈకుట్రలో ఈపడపుది కూడ ఉన్నట్లు నాకనుమానము. కొంచెమొచ్చుకో సత్యక ! రండు రండు. దీపమొకటి ! ఈమొగము మనమెఱిగినదా ఎటు గనిదా ? అయ్యో అయ్యో నామిత్రుడు నటేశము ! కాదు—అవును. అతడే— హరిహరీ ! నటేశము !—

సా:- కటకపు నటేశము ?

మే:- అతడే అతడే ఎటుగుదురా ?

సా:- ఎటుగుదును ? చక్కగ—

మే:- ఎట్లున్నది సత్యక ? కుర్చీ ! కుర్చీ !—

సా:- నటేశమా ?

మే:- అక్కటలేదు, లీలతడే. (కుర్చీతెత్తురు) వచ్చినది గద- మంచిది. ఎవరైన పుణ్యాత్ములు వీని నావలకు మోచి కొనిపొందు. (నాగమణితో) సీవుమాత్రముతల్లీ ! లేనిపోనిశ్రమ పెట్టుకొనకు- ఇక్కడ ఈచచ్చినవాడు సత్యక ! నా ప్రియమి త్రుడే?-, మీ ఇద్దఱనడుమను ఉన్నవగ ఏమి ?

స:- ఈ లోకమున ఏదియులేదు. వాడెవడో కూడ ఎఱుగను.

మే:- (నాగమణితో) ఏమిటి ? వెలవెలబోవుచుంటివా? ఓ వానిని గాలిలోనుండి ఆవలకుమోచికొనిపొందు. (సత్యక నటేశులను మోయుదురు) అయ్యా పెద్దలందఱు ఒక్కక్షణ ముండుడు. ఎఱుగనట్లు తెలతెలబోవుచున్నావా తల్లీ ! దాని కన్నులలోని గజగజను చూచితిరా ? ఆ !? సీవట్టేచూచినను మేమంతయు కనిపెట్టగలము- దానిని సరిగాచూడుడు. మీరు దానిని చక్కగ గమనింపుడనియే నామనవి. అయ్యా చూచు చుండిరా ? పెదవికదల్చుకున్నను చేసినచేతలు మొగమేచెప్పును.

ప్రశ్నశము: నీలాంబరి.

నీ:- అయ్యో ఏమిటేమిటి ? ఏమిటిప్పుడునాధా !

మే:- ఏలనో నటేశమును కొందఱు పాటిపోయినతుంట రులు కలిసి చీకటిలో మనసత్యకునిపై బడిరి. నటేశముచచ్చెను. సత్యకుని తలప్రాణములు తోకకువచ్చినవి.

నీ:- అయ్యో సత్యక ! అయ్యో అయ్యో సత్యక !

మే:- ఇది సానులనుంచుకున్న ఫలము. చూడు నీలా !

సత్యకుడిరాత్రి ఎచట తిన్నెనో కనుగొనిరా ! (నాగమణితో) ఈ మాట, అసగానే వణికిపోవుచుంటివా ? ఆ!—

నా:- నాయుంటనే భుజించినాడు. కనుకనే చాకు వణకు లేదు.

మే:- ఓ అది ! నీయింటనే భుజించినాడుగా ? నీసంగటే విచారింపవలె. రా నాతో!—

నీ:- ఛీ ఛీ విడిచినదాన !

నా:- నేనేమియుగాను-నన్నిట్లు దూషించు నివంటి మంచిదాననే నేకూడ—

నీ:- నావంటి ? ఛీ-ఛీ- సిగ్గులేదునికు—

మే:- అయ్యా మనమువెల్లి సాపము సత్యకుని కట్టు చూతము- రా తల్లీరా!- సకథమాకు సరిగాచెప్పుదువుగాని!- కోటవద్దకు పలుగెత్తుకొనిపోయి నీలా ! ప్రభువునకును ప్రభిక్కిని ఈ జరిగినదంతయుచెప్పు. వెళ్లుదువా ? వెళ్లు- (స్వ) నన్నుపొంగ జేయుటగాని క్రుంగతీయుటగాని చేయవలసిన దీరాత్రియే.
(నిష్క్రమణము)

రంగము ౨ కోటలో పడకగది.

పడకలో నిద్రింపుచు పద్మాదేవి. దీపము వెలుగుచుండును.

ప్రవేశము: వీరశేషుడు

వీ:- అది కారణము ! హృదయమా అదికారణము ? పరిశుద్ధ తారకలారా ! మీకదిపేరె త్తీచెప్పును. అదికారణము.

అయినను దానికి రక్తపాతము గావింపను. జీడిచూమిడిపండు.
లోని తేలకాంతయు మార్దవమునుగల దానిచర్మమును మఱక
పఱచను. కాని అది చచ్చిపోవలె. ఆబో! తేనిచో ఇంకను
పెక్కురను మోసగించును. మొదట ఈజోతినా రైద. పిమ్మట
సీజోతిని!— ఉద్దిప్తమై వెలింగెడు ఓ దీపికారాజమా! నిన్ను,
అర్పినచో నాకు పశ్చాత్తాపమైననాడు మఱల నిన్ను నీపూర్వ
ప్రకాస్తికితేగలను. కాని అపూర్వ వంచకమార్గదర్శకమా!
సీజోతిని, ఒక్కమారార్పితి నో, దానిని మఱల వెలిగింపగల,
సర్వభక్షకత్వమొల్లకడాగిన, ఆవవిత్రాన్ని ఎచటనుండెనోగాదా!

తే|| చేతులార గులాబి ద్రుంచితి నయేని,

వశమొక్కో నాకు మఱల! జీవంబుపోయి

వాడి యది నశించిపోవలయు; గాన,

శబ్దముపై నున్నయపుడే మూర్ఖుండుదాని— (మూర్ఖునిను)

ఆహా! ధర్మదేవతకు సైతము తనపాశమును పాటవే
యుమని చెప్పదగిన ఈనిశ్వాసము శీమనకరమై ఎంతహాయిగ
నున్నది! ఇదే కడసారిది. ఇంకొకటి—ఇంకొకటి— శవమైనపుడు
కూడ ఇట్లేతోచుము. నిన్నిపుడుచంపెద. పిమ్మట గాటముగ
ప్రేమింతును. ఇంతమధురమైన ఈనిశ్వాసము ఇంతప్రాణాంత
కముగ నెప్పుడును ఉండకూడదే—

మ|| రమణీ, మఃఖముపెల్లు నాపుటకు నేరకా;గాని, నా బాష్పపం
క్తి, మహాక్రూరము; నీకు సద్గతిని ప్రాప్తింపంగజేయకా పది
త్రమఖంబిప్పు డొనర్చు; నాదయిన చిత్తంబెద్ది ప్రేమించె గా
టముగా, దానినె తాను నిర్దయక కొట్టంతోపుచుండెంగదే!

శి:- లేచుచున్నది!-

ప:- ఎవరక్కడ ప్రియా!

వీర:- నేనే పద్మా!

ప:- శయనింతురా నాథా!

వీర:- ఈరాత్రి పద్మా! ప్రార్థనజేసికొంటివా?

ప:- చేసితిని నాథా!-

వీర:- ఇప్పటికిగూడ దైవకృపకు మనవిచేయని ఏదేని తప్పు నీవుచేసినట్లుతోచినచో-పద్మా-నిరభిమానవై తప్తహృదయముతో మన్నింపుమని వేడుకో.

ప:- ఇట్లుచెప్పటలో మీభావమేమి?

వీర:- స్వేచ్ఛముగా గానిమ్ము. ఇచటనే తిరుగుచుందును. సిద్ధముగలేని నీ జీవము తీయను. కాదు, దైవమురక్షించుగాక-నీ ఆత్మనుచంపను.

ప:- చంపుటేమిటి?

వీర:- అవును అదియే.

ప:- దైవము నన్ననుగ్రహించుగాక!-

వీర:- తథాస్తు-మనఃపూర్వకముగ-

ప:- అట్లుచెప్పటచే నన్ను చంపరని ఆశగనున్నది-

వీర:-ఁప్-

ప:- అయినను మీరనిన భయముపుట్టుచున్నది. ఆవిధముగ గ్రుడ్లుము మీరు మృత్యువువలె తోచుచుండిరి. ఏ అపరాధము ఎఱుగనుగాన ఏలభయపడుచుంటిరో నాకే తెలి

యుటలేదు. కాని భయపడుచున్నాను.

పీఠ:- నీపాపములను స్మరించుకో.

ప:- అవి మీయొడ నాకుగలప్రేమలే.

పీఠ:- అవును-అందుకే చచ్చెదవు.

ప:- ప్రేమించినందుకు చావువచ్చుటవిరుద్ధము. అయ్యో ఎందుకు అట్లుపడుచుంటున్నాను? ఏదియో క్రొవ్యోద్రేకము మిమ్ము నిలువెల్ల ఊచుచున్నది. ఇవియే ఉత్పాతములు. అయినను అవి నాకై ఉద్దేశింపబడినవి కావని నాకిప్పటికిని ఆశయున్నది.

పీఠ:- నెమ్మది. సద్దుచేయకు-

ప:- అట్లేయుందును. అనలెందుకు మీకుకోపము-

పీఠ:- నేనంతగ ప్రేమించి నీకిచ్చిన నా రుమాలును సత్యకున కిచ్చితివి.

ప:- ఛీఛీ- నాప్రాణములతోడు. లేదు. నా అంతరాత్మ సాక్షిగా—అతనిని పిలిపించి అడుగుడు-

పీఠ:- మధురహృదయమా! జాగ్రత జాగ్రత! అంత తేలికగ అప్రమాణములు చేయకు—మృత్యుశయ్యమీదనులటివని తెలిసికో-

ప:- కాని అప్పుడే చచ్చుటకుమాత్రముగాదు.

పీఠ:- అవును. ఇప్పుడే. కాబట్టి శంకింపక నీపాపములను బిప్పుకో— ప్రతిఅక్షరమును ప్రమాణముచే నీకాదనుట, నా ముమ్మాటికి నిశ్చితాభిప్రాయమును ఆపనుగాని మాపనుగాని

సమర్థముగాదు. నీవు చావనుంటివి.

ప:- ఇక 'దైవమే నాకుదిక్కు.

పీఠ:- తథాస్తే అనుచుంటిని-

ప:- మీరుకూడ నన్నుకరుణించుడు - నా జన్మలో మీకే అపరాధము చేసియెఱుగ—భగవదాజ్ఞా ప్రకారము చూపవలసిన సర్వభూత దయాభుత్వముతోదప్ప ఇతరముగా సత్యకునెన్నఁచును ప్రేమించియుండలేదు - అతనికా లాంఛన మీయలేదు—

పీఠ:- దైవసాక్షిగ నారుమాలు నతని చేతజూచితి. ఓసీ తప్పుడు ఒట్లుదానా! నాగుండెతాయించేసి నేను యజ్ఞమని చేయబూనినదానిని హత్యయని పిలుచునట్లు చేయుచుంటివి. నేనా రుమాలును చూచితిని—

ప:- అయితే అతనికది దొరకియుండవలె వానికి మాత్రమెన్నడు నేనిచ్చియుండలేదు. ఇటనుండియే వానికొఱకు పంపి అతడు నిజమొప్పుకొననిండు.

పీఠ:- ఒప్పుకొనినాడు.

ప:- ఏమని ప్రభూ!

పీఠ:- నిన్ను తాను వాడుకొనినట్లు.

ప:- ఎట్లు? అధర్మముగ?

పీఠ:- అవును.

ప:- అతడట్లు చెప్పనా?

పీఠ:- ఇంకేమిచెప్పను? వానికి నోరుపడ్డది. విశ్వస

నియుడగు మేధావి అందుకు ఉత్తరువుపొందియున్నాడు.

ప:- అయ్యో, ఆతడు చచ్చెనా ఏమి ?

వీర:- వాని శోమములన్నియు జీనములే అయినను
వానినన్నిటిగూడ మ్రింగుటకు నాపగకు కుక్షి ఉన్నది.

ప:- హా ! హత్మాస్త్రి. వానికి మోసముజరిగినది.

వీర:- తప్పుడుదానా ! నామొగమెదుట వానికై వడ్డు
చుంటివా ?

ప:- నన్ను వెడలగొట్టుడు ప్రభూ ! కాని చంపకుడు

వీర:- ఇంకను ఆగుటా ?

ప:- రేపుచంపుడు. ఈరాత్రికిమాత్రము బ్రతుకనిండు.

వీర:- వీలుపడడు—నీవు పెనుగులాడితే?

ప:- ఒక అరగంటమాత్రము.

వీర:- జరుగుచుండగా ఆగుట ఉండదు.

ప:- కాని ఒక్కప్రార్థనవఱకు—

వీర:- ఇప్పటికే ఆలస్యమైనది (గొంతునులుమును)

నీ:- (లోపల) ప్రభూ ! ప్రభూ ! ఓప్రభూ.

వీర:- ఏమాధ్వని ? ఇంకను చావలేదా ? ఇంకను
పూర్తిగ చావలేదా ? ఇట్టి క్రూరుడనైగూడ ఇంకను దయా
భువుగనే ఉంటినా ? నిన్నీ బాధలో ఎక్కువనేవుంచను-అది-అది-

నీ:- (లోపల) హా! ప్రభూ ! ప్రభూ ! తలుపు తలుపు !

వీర:- ఎవరక్కడ ?

నీ:- (లోపల) నీలను ! నీలను ! తమతో ఒక్కమాట !

వీర:- ఓ అదిసీలాంబరి. (పెద్దగ) ఇప్పుడే! ఇప్పుడే! ఇది చచ్చినది. అది సత్యకు చావుచెప్పవచ్చినది. ఆకేకలు పెద్దచునున్నవి. హా! ఏమియుకదలికలేదా? సమాధివలె నిశ్చలముగా నున్నది. లోనికిరావచ్చునా అది? వచ్చుటమంచివా? ఇదిమఱల కదలుచున్నట్లున్నదా? లేదు. ఏమిచేసిన బాగుండును? నీల లోనికివచ్చినచో నాభార్యతో మాటాడితీరును. నాభార్య! నాభార్య! ఏభార్య! భార్యయున్నదా నాకు? హా ఎంతదుస్సహము! ఎట్టికాళరాత్రి! నాకుజూడ ప్రళయముగ ఇప్పుడే సూర్యచంద్ర గ్రహణములొకే పారిగావచ్చినందున ఈ చెదరిపోయిన భూగోళము ఇట్టి తారుమారువంక బెగ్గడిలి నోరు తెఱచుకొనినట్లున్నది.

సీ:- (లోపల) హా! ప్రభూ! మిత్రో! అవశ్యము మాటాడవలె.

వీర:- ఓ నీమాటమఱచితిని. లోపలికిరా సీలా! ఆగు. ఇప్పుడేవత్తువుగాని- నేసీతెరలు దింపివేయుదును. ఎక్కడ?—

ప్రవేశము: సీలాంబరి,

ఏమి ఇప్పటి విశేషములు?

సీ:- ఓ నాప్రభూ! అక్కడ ఘోరహత్యలు జరిగినవి.

వీర:- ఏమిటి? ఇప్పుడు?

సీ:- ఇప్పుడే ప్రభూ!

వీర:- అది కేవల చంద్రచారములోనిదోషము, అతడు హద్దుమీటి భూమికిమఱింత డగ్గరిమనుష్యుల కున్నాడము

కల్పించుచున్నాడు.

సీ:- సత్యకుడు ప్రభూ! నటేశమను నొక కటకపు యుజకుని జంపినాడు.

వీర:- సత్యక నటేశులు చచ్చిరా?

సీ:- సత్యకుడు చావలేదు.

వీర:- సత్యకుడు చావలేదు? అట్లగుచో హత్యలో రసమేపోయి కమ్మని కసి, వెగటుగ మారుచున్నది.

ప:- (హీనస్వరముతో) నిష్కారణముగ చంపబడితిని.

సీ:- అయ్యో అయ్యో ఏమి ఏడుపది?

వీర:- అది? ఏది?

సీ:- అయ్యో! అయ్యో! నాదేవి కంఠధ్వనియే బాబో! బాబో! రక్షింపుడు. దేవి మఱలమాటాడుము. ప్రియపద్మా! ఓ బంగారుతల్లీ! మఱల ఒక్కసారి మాటాడు.

ప:- (హీనముగ) అన్యాయపుచావు చచ్చుచున్నాను.

సీ:- ఆ? ఆ? ఎవరింతపనిచేసినది.

ప:- (హీనముగ) ఎవరునులేదు నేనే. సెలవు. నన్ను మఱువకుడని దయాభుడగు నాప్రియునకుజెప్పు—సెలవు. (గుఱికతో చచ్చును)

వీర:- ఏమి? ఎట్లుచంపబడియుండును?

సీ:- అయ్యో ఎవరెఱుగుదురు.

వీర:- తనకుతానే అని చెప్పగావింటివిగా! ఆపనినాది కాదు.

సీ:- ఆమె అట్లు చెప్పినది !— నేనవశ్యము నిజము తెలియజేయవలె.

పిర:- అది ఘోర, అన్మత వాదివలెతప్ప కారవమునకేగినది. నేనే దానినిచంపినది.

సీ:- అయ్యో ? అయ్యో : ఆమె దేవతామః ! ఏవొక స్త్రీని కొంటిదయ్యమవు.

పిర:- అది బుద్ధితక్కువపనికి దిగినది. అది ఒక చెడిప.

సీ:-ఆమెపై అబద్ధముచెప్పుచున్న, నీవు, ఒకరాకాసివి.

పిర:- అది నీరువలె నిలుకులేనిది.

సీ:- ఆమెనిలుకులేదనిచెప్పు నివు సెప్పువలె మండువాడవు. ఆమె ఒకనత్యదేవత !—

పిర:- న్యాయములకు పేతువులులేక నేనీ అత్యాచారిమునకు గడగియుండినచో నాకు సవపిధనరకములలోగూడ చోటులేకుండుగాక. నీభర్త అంతయు ఎఱుగును.

సీ:- నాభర్త ?

పిర:- నీభర్త ?

సీ:- ఆమె పాతీవ్రత్యముచకు దప్పినదని :

పిర:- అవును. నత్యకునితో:- లేక అదియే చిష్కళం కయై యుండినచో, దైవము నాకొంటకు ప్రత్యేకమరకత మయ ప్రపంచము నిర్మించి ఇచ్చినను దానినివదలను.

సీ:- నాభర్త ?

పిర:- అవును. అలాగే నాకు మొదటజెప్పినది. అతడు

కడువిశ్వసనీయుడు. ఇట్టిపాపములపై సోకిన గాలిని గూడ నహింస
పని యోగ్యుడు.

నీ:- నాభర్త ?

పిరి:- ఎందుకని మఱల మఱల అడే చఱచియుడుగు
చుంటివి సాధ్వీ ! నీభర్తయే అని చెప్పుచున్నాను.

నీ:- ఓ తల్లీ ! దుర్మార్గము నిష్కళంకప్రేమను పరిహ
సించినది. ఆమె ద్రోహిణిని నాభర్తచెప్పట ?

పిరి:- అతడే సాధ్వీ ! నీభర్తయే అని చెప్పుచుంటివి
ఆపదమర్ధమైనదా ? నాకుమిత్రుడు. నీకుభర్త. విశ్వసనీయుడు
విశ్వసనీయుడగు మేధావి-

నీ:- అతడట్లే చెప్పుచో దుష్టముగు వాని ఆత్మ దినమున
కణువువంతున కుల్లి చివికిపోవలె. అది ఘోరమగు అబద్ధము.
తన లేకినంబంధముమీద పాపమీమెకెంతమక్కువో !

పిరి:- ఆ ! ఏమి ? జాగ్రత !-

నీ:- నీవేమిచేసిననునరే. నీవామెకెంతగా తగియుంటివో
నీ ఈకృత్యము దైవమునకుగూడనంతే—

పిరి:- నెమ్మదిగ- అటవకు-

నీ:- కీడుపొందుటకు నాలోగలశక్తిలో నగమైనను
హానిచేయుటకు నీలోలేదు. ఓ టక్కిరి ! ఓ మొద్దూ ! జ్ఞాన
భూన్యుడా ! ఎట్టికృత్యముచేసితివి ! నీకత్తి నాకొకగడ్డిపోచ.
నావి నూరుప్రాణములు పోయిననునరే నిన్ను నలుగురిలో
పెట్టెద. రక్షింపుడు ! రక్షింపుడు ! ఈ పాండువుడు దేవిని

చంపినాడు. కూనీ ! కూనీ !-

ప్రజేశము: రామరాయలు, మేనాని, సోపర్తి, ఇతరులు

రామ:- ఏమీ అలుపులు ? ఏమిది నేనానీ !

నీ:- వచ్చితివా నాథా ! అందఱు తమ హత్యలను నీనెత్తిపై వేయునట్లు చక్కగచేసితివి.

సో:- ఏమిప్పుడు ?

నీ:- నిశ్చయముగా మనుష్యుడవే అగుచో ఈదుష్టుని కాదని ఖండింపుము. తన భార్యచెడుదని నీవుచెప్పినట్లు చెప్పుచున్నాడు. నీవట్టిపాపివి కావని, అట్లుచెప్పవని, నాకు తెలియును. చెప్పు ! నాకు దడదడగానున్నది.

మే:- నాకుతోచినదిచెప్పితిని. అతడుస్వయముగచూచి యుక్తమును యధార్థముకు అని తలచినదానికిమించి ఏమియు చెప్పలేదు-

నీ:- అయితే, ఆమెచెడుదని వీనితో ఎప్పుడైన చెప్పి యుంటివా ?

మే:- చెప్పితిని.

నీ:- ఘోరమగు అబద్ధముచెప్పితివి. నింద్యమును పాపమును అగుఅబద్ధము అట్లుచెప్పట నీకే అపమానకరము. మన స్వాక్షిగ కేవల మభూతకల్పన. సత్యకునితోనా చెడ్డది ? సత్యకునితో ననియే అంటివా ?

మే:- సత్యకునితోనే-పో-వెళ్లు-నోరుమూసికో-

నీ:- మూసికోను. మాటాడితీరవలె. ఇచట నాతల్లి

నల్చి పడియున్న దే!

అంబలు:- సానము, శమించుగాక.

శీ:- మతి నీచాడీలే కొంపదీసినవి.

శీ:- ఎందుకు ? మీరందఱుట్లాళ్ళర్థపడకుడు. ఇది సత్కృతి ముమ్మాటికి-

శా:- అది విపరీతసత్యము.

రాన:- మహారాక్షసము.

శీ:- మోసము, మోసము, మోసము పొడకట్టు చున్నది వాననవేయుచున్నది ! ఓదుర్భాగము ! అప్పుడే అనుకొంటిని ! దుఃఖముకొలది నేనేచంపుకొందును. ఓ మోసము ! మోసము !

శీ:- నీకు పిచ్చెత్తినదా ? ఇంటికిపోదువా పోవా ?

శీ:- ఇచటి పెద్దలందఱును మాటాడుటకునాకు సెలవొసంగవలె. వీనికి విధేయత చూపవలసినదేకాని ఇప్పుడుమాత్రము గాదు. ఒకవేళ నేనింటికిపోనేపోను. —

శీ:- ఓ, ఓ, ఓ, (ప్రక్కపైబడును)

శీ:- కాదు ప్రపంచమున కన్ను తెరిచిన జీవులలో అమాయకపు మధురమూర్తిని జంపుకొంటివిగాన క్రిందదొర్లి బాబ్బలెత్తు—

శీ:- (లేచును) అది ఒకముఠికిగుంట. మిమ్ములను సావర్ణ మహాశయ ! అంతగ ఎఱుగను. నిశ్చయముగ ఈహస్తములే ఆపిన ఊపిరిగల మీపుత్రి అదిగోపడియున్నది ఈ

కృత్యము. ఘోరముగతోచునని హకు తెలియును.

సీ:- అమ్మా పద్మా! సత్యంబ్రోయినందు కెంతయు సంతసమగుచున్నది. నీ వివాహమతనికి మరణాంతకమై కేవల మాదుఃఖమే అతని వృద్ధజీవితతంతును రెండుగ కత్తిరించినది. ఇప్పుడతడే బ్రతికియుండినచో, ఈదృశ్యమతనిచే నెట్టిసాహసములు చేయించియుండెడిదో!—

శీ:- మహావిచారము. కాని, ?కనేయినాళ్లు ఇది సత్యమనితో ఆచీకటితప్పున కొడిగట్టెనన్నసంగతి మేధావికి చక్కగ తెలియును. నిజమని సత్యకుడును ఒప్పుకొనెను. ప్రథమమున దానికిచ్చిన నాప్రేమచిహ్నమును సత్యకునితనియింపులకుమెచ్చి వానికి ఒహూకృతి ఇచ్చినది. వానిచేతిలోదానిని చూచితిని. ఆ రుమాలు నా తండ్రి నా తల్లికివచ్చిన అనాదిలాంచనము.

సీ:- ఓదైవమా! ఓ స్వర్గదేవతలారా!

మే:- ఇదిగో మూసికో-నోరు.

సీ:- ఆగదు. ఆగదు. నోరుమూయును. ఆగను పడమటి టిగాడ్పువలె తీక్షణముగ విజృంభింతును. దేవతలు! రాక్షసులు! మనుష్యులు! పిశాచములు! అందఱు ఛీ అనుగాక. ఆగను చెప్పితీరెదను.

మే:- బుద్ధిగలిగిపో ఇంటికి.

సీ:- పోను (మేధావి నీలను పొడువబోవును)

శా:- ఛీ! ఆమదానిపైననా నీకత్తి. ?

సీ:- ఓమందమతీ! నీవుచెప్పిన ఆరుమాలు విధివశమున

నాకు దొంగిలినది. దొంగిలియైనను శాస్త్రపెట్టునుని—అట్టిస్వర్ణమునకు అర్హమగుదానికంటె పదిరెట్లుధికముగ బతిమాలుటచేదానిని నాభర్తకిచ్చితిని.

మే:- ఓసీ తార్కులదానా ?

సీ:- ఆమె సత్యకునకిచ్చినది! లేదు. అయ్యో! అయ్యో! ఎంత ఘోరము. నాకదిదొంగిలినది. నేను నాభర్తకిచ్చితిని.

మే:- అబద్ధములు చెప్పుదువలె! లుచ్చా !

సీ:- దైవసాక్షిగలేదు. ఓ కటికమొద్దూ! అట్టిమంచి ఇల్లాలితో ఇట్టిమూఢుడేమిచేయగలడు.

వీర:- ఊహమునప్పుడు పడునవి తప్ప మేఘములో ఇక రాళ్లులేవా? ఓరీ ప్రకృతపుపాపీ! (మేధావిపై కుటుకును. మేధావి నీలను పొడిచిపోవును.)

సో:- ఆమె పడిపోవుచున్నది. వాడు చంపనే చంకినాడు.

సీ:- అవును. నన్ను మాదేవిప్రక్కన చేర్చుడు.

సో:- వాడు పాటిపోయినాడు. ఈమెచచ్చుచున్నది.

రామ:- వీడొక పేరు పడ్డకిలాడీ. నేనిక్కడ పాండ్యనొద్ద నుండి లాగిన ఈకత్తిని మీరుతీసికొనుడు. రండు! వెలుపల వాకిలి కాయుడు. వానినిదాటనీకుడు. అంతగనైనచోచంపుడు. వీడొక లోకకంటకుడగు దుండగీడు. వాని వెంబడించి పట్టుకోవలె. (రామరాయిలు, సోవర్ణి పోదురు.)

వీర:- నాలో శౌర్యమేమియులేదు. ప్రతిఅల్పపుశిఖిండే

గూడ నాక త్తినీ లాగగలను. మంచిపోయినపిమ్మట నాకుగౌరవ మొందుకు ? అదంతయుపోనిండు—

పీఠ:- నీ గీతము దేనినిసూచించినది దేవీ! నీ పాటచే ఆలాపించుచుంటిని. ఓపాండవ్యా! ఆమె పత్నివ్రతారత్నమురా!—
నిన్ను విజముగా ప్రేమించినదిరా కిరాతా! సత్యము చెప్పు నాకుస్వర్గములభించుగాక. చచ్చుచుంటిని! చచ్చుచుంటిని—
(చచ్చును.)

పీఠ:- ఈగదిలో నాకు మఱొక ఖడ్గమున్నది. అది విష ద్ధిము. ఓ! అది ఇచ్చటనేగలదు. మామా! నేనికవత్తును.

సా:- (లోపల) అందుకుయత్నించితివో అది నీకూరక పోదు. సిరాయుధుడవు. శాస్త్రపొందకు.

పీఠ:- నావంకచూచి మాటాడు. ఉత్తవాడనై కూడ నిన్ను కొట్టగలను.

పునఃప్రవేశము: సావర్ణి.

సా:- ఏమి నీయాగడము?

పీఠ:- ఇదిగో నాయొద్దక త్తీ. ఇంతకుమించి మంచిది ఎన్నడును ఏవీరుని భుజపీఠమును అలంకరించి యుండలేదు. ఈ ఖడ్గరాజముధరించిన ఈచిన్నచేతితో నేను మీబోటి అయిదు గురుసైంధవు లడ్డగించినను పద్మపూహమును భేదించుకొని పోయిన దినములున్నవి. అది వ్యర్థపుటాత్మస్తుతి. వానివిధి నెవ డాచగలడు. కాని ఇప్పుడట్లుగాదు. ఆయుధమున్నదనిభయపడకు. నా యాత్రాగమ్యార్థము మిచ్చటనేయున్నది. మీరుభయచకి

తులై మఱలుదురా? అది నిర్ధారకభయము. పూచికపుల్లతో నైనను వీరసేనుని తొమ్ముకు గుఱిపెట్టి తేచాలు అతడుతగ్గును. వీరసేనుడెచటికేగును? ఇపుడెట్లు కన్పించుచుంటివి? ఓదుర్వ్యోగపుదానా! సీగాగరవలె వెలవెలబోవుచుంటివా? ధర్మదేవత విచారణలో మనముకలిసినపుడు ఈ నీ చూపు నా ఆత్మను పిశాచములుపట్టి పీకుటకు వినోవేయుగాక. నీ పాతివ్రత్యమువలె వెల్లనై తివా? నికృష్టకిరాతా! ఓపిశాచగణమా! ఈ స్వర్గీయదృశ్యము చూడకుండునట్లు నన్ను చావమోదుడు! ప్రళయవాయువు లలోనికూదుడు. గంధకములో పక్ష్యముచేయుడు. బాడబము ద్రవ రూపమై యున్నపుడు నిలూలుగానున్న అఖాతములలో చాడింపుడు! ఓపద్మా పోతివా! ఓపద్మా ఓ, ఓ, ఓ—

ప్రవేశము: కుర్చీలో సత్యకుడు, విజయమూర్తి, రామరాయలు

బంధీయగు మేధావి, ఉద్యోగులు.

విజ:- ఓహీ ఆతొందరపాటు దుష్టుడు?

వీర:- వాడు వీరసేనుడే. ఇచటనే ఉన్నాడు—

విజ:- ఆవిషసర్ప మెచటనున్నది? ఆకిరాతునిముందుకు తెండు.

వీర:- వానిపాదములవంకనే చూచుచుంటిని. దయ్యముల కడ్డకాళ్లుండునట్లు కట్టుకథలు ఉత్తవి. నీవొకదయ్యమవే అగుచో నిన్ను చంపలేనురా. (మేధావిని గాయపఱచుచు)

విజ:- వానిబాకును లాగుడు.

మే:- నాకురక్తమేగాని చావురాలేదు.

వీర:- అందుకు చింతింపను. నాదృష్టిలో చావే సుఖ తరముగనుక నీవుబ్రతుకుటే నాకష్టము.

విజ:- వీర సేన ! ఒకప్పుడంత మంచివాడవగునీవు పాడు బానిస తంత్రమున బడితివే నిన్నేమనవచ్చు ?

వీర:- ఏమి? ఏమైనను. క్రోధమునకై గాక గౌరవమునకై చేసితిగనుక మీకెప్పుడుగో ఒకగౌరవాహ్లాదము హంతకుడని.

విజ:- ఈతుచ్చుడు తన కుతంత్రమును కొంతవఱకొప్పు కొనినాడు. నీవును వాడును సత్యకవధకు, అంగీకరించిరా ?

వీర:- అవును.

ర:- ప్రియ సేనానీ ! సేనట్టి కారణమెప్పుడును కలిగించి యుండలేదే.

వీర:- నిజమే. అందుకు నీపాదమంటుచున్నాను. కాని నాప్రార్థన మంగీకరించి నాదేహాత్మలపై తానేల వలపన్నెనో ఆ అరదయ్యము నడుగుము.

మే:- నన్నేమియు అడుగకుడు. మీకు తెలిసినది తెలిసినది. ఈక్షణమునుండి పెదవి విప్పను.

సా:- చిత్రనధలే విప్పను.

వీర:- మంచివని.

విజ:- ఇచటజరిగినది మీకు తెలిసియుండును. ఆచచ్చిన నటేశము చొక్కాలో ఒకయుత్తరము దొరకినది. ఇచట మఱొకటి—వానిలో ఒకటి సత్యకవధకు నటేశము పూనవలసి నట్లు చెప్పుచున్నది.

హిర:- ఓరీదుష్టా ! దుష్టా !-

స:- ఘోరాతి ఘోరము.

విజ:- ఇంకొకజాబుకూడ అతనివద్దనేదొంకినది. దీనిబట్టి నశ్వము, ఈయధోగతి కుంకను కడతేర్చుచుద్దేశింప, ఇంతలో వీడుచచ్చి వానిపని పూర్తిచేసినట్లు తోచుచున్నది.

హిర:- ఓరీ అధోగతిపావీ ! అయితే సత్యక ! నాభార రుమాలు నీకెట్లు వచ్చినది ?

స:- నాగదిలో దొరికినది. తనకోర్కి సఫలము చేయ గల ప్రత్యేక కార్యమునకై అచటజారవిడిచినట్లు ఇంతకుముందే తనే ఒప్పుకొనినాడు.

హిర:- ఔర ! దొంగ దొంగ ! కుక్కలుముట్టనిపీనుగ

స:- ఇంకను నశ్వశుని యుత్తరములలోకావలి నాటిరా నన్ను ధిక్కరించునట్లు తన్ను వీడ్చెట్లుసిగొల్పెనో—నాకు పడ చ్యుతి ఎట్లయ్యెనో—అంతయు వాడుతిట్టుచువ్రాసను ఎందుఁ చాలసేపు చచ్చినట్లుపడియుండి నశ్వము, తన్ను ప్రేరేప మేధావియే తన్ను చంపినట్లు, అరచి చచ్చెను.

విజ:- (హిరసేపనితో) నీవీగదివదలి మాతోరావలె. ఉదా ములు నీనుండి తొలగింపబడినవి. సుమత్రాను సత్యకు పాలించును. ఇక ఈగాడిదవిషయములో వీని సధిక కాలఁ చిత్రవధలో నుంచి వేదనగల్గింపగల జిత్తులనూరి యా లున్నచో, అవన్నియు సత్యకునివే. నీ నేరస్వభావము ప్ర

త్వమున కెఱుకడఱిది, పైయుత్తరువు వచ్చువఱకు నీవు మాబం
దిగా నుండవలె. వాని దొడు !

వీర:- కొంచెమాగుడు. మీరు పోకపూర్వ మొకటి
రెండు, నూటలు ప్రభుత్వమునకు కొంత సేవజేసితిని. అదివారికే
తెలియును. ఇప్పుడని అనవసరము. ఈ నురదృష్టకృత్యములను
నివేదించుచువుడు నన్ను ఉన్నరీతిగనే మీయుత్తరములలో నివే
దించుడని నామనవి. జుగుప్సబుద్ధితో పెంచిగాని, దయా
దృష్టితో త్రుంచిగాని వాయకుడు. ఇంకను.—

సీ|| ఎవడు, శేగువులో, నగువిధానగాక, యమాయక ప్రేమకు, వఱగివాఁడో
ఎవడు, ద్రోహులతో, కలివరమెకు, -దుగ, జేయబడ, కూకక, సంధియం
పడండ్డో

ఎవనియూర్పుచేయి, యవనిలోలేని, వజ్రము, తృణంబట్టు. విగరివయి
చెనో

ఎవడిబ్బడిగ, భావిభవమున, నీతన సతి, యొప్పుకయును, మగ్గుతులెగోరె,
తే|| ఎవనిలాంగిన కనుదోయి. యిట్టి తాల్ద్ర. వించుతటి వ్యర్థమయ్యెను
వేడి బిందు

పులను రాల్చి దీపంపుపత్తుల విధాన, నశ్రువులరాల్చె నెఱిగింపు
డయ్య!వాని.

దానితో ఇదికూడ చెప్పుడు. ఒకప్పుడు మలేయాలో, శిరో
వేష్టన లక్ష్మితుడును, ద్వేషశీలియు, నగు నొకతురుఘ్నుడు
కటకపు పౌరునొకనిగొట్టి ప్రభుత్వమును నిందింప, నేను ఆను
న్నతిగానిని వీకతోపట్టి చంపినదిల్లని. (పొడుచుకొనును)

విజ:- మృత్యుయుగము: మృత్యుయుగము!

సా:- అనుకొన్నదంతయు పాడైనది.

పీఠ:- చంపుటకుముందు పద్మా! నిన్ను ప్రేమించితిని
ప్రేమపై చచ్చుటకే చంపుకొంటిని. (ప్రక్కపైచచ్చున

ః:- అతడభిమాన ధనుడగుటచే ఇట్లుగునో అని భయ
పడిగూడ, నిరాయుధుడుగదా, అనుకొంటిని.

విజ:- (మేధావితో) ఓరీ మిత్రద్రోహీ! యాతనకన్
ఆకటిమంటకన్న, పారావారముకన్న, అతిదారుణమురా
చూడు! శయ్యయొక్క శవభారమును!- ఇదంతయు నీకృషి. +
వస్తుచయము దృష్టికి విషము తెచ్చిపెట్టుచున్నది. వాని
కప్పుడు. సావర్ణి! వారనుడవు నీవేగనుక పాండుని వస్తునం
దల నధీనముచేసికొని, గృహరక్షణముననుండు. రాష్ట్రపతి! +
ఘోరపాపికి చేయవలసిన ప్రాయశ్చిత్తములు, చిత్రవధలు—
అన్నియు ఇకనీయందున్నవి. నేనిపుడేపోయి ప్రభుత్వమున
ఘోరకృత్యములను భారహృదయముతో నివేదింతును. “లోక
శోకహతంచ సమస్తం-” (తెరవడును)

భరతవాక్యము

మ|| వనితాలోకము ముక్తిజెందుటకు సోపానమ్ము, సత్సంతతి
గన మూలమ్ము, గుణాగ్రగణ్యము, సహజ్జాతీయముకా, మర్త్యజా
తిని నభ్యున్నతి నొందజేయదగు పాతివ్రత్య, విభారతా
వనితో జెలెడు గాత్ర గోత్రములు ప్రాప్తంబైననుకా, నిచ్చులున్.

